

SAVONIA

20-VUOTISJUHLAJULKAISU

SAVONIA
AMMATTIKORKEAKOULU

SAVONIA 20-VUOTISJUHLAJULKAISU

Savonia-ammattikorkeakoulu, Viestintäpalvelut
PL 6 (Microkatu 1), 70201 KUOPIO
GSM 044 785 5073, viestintapalvelut@savonia.fi,
www.savonia.fi

1. painos

Toimittaneet: Ulla Voutilainen ja Petteri Alanko
Toimituskunta: Ulla Vuotilainen, Petteri Alanko,
Raimo Jääskeläinen, Riitta Rissanen, Jouni Vornanen,
Heikki Likitalo, Päivi Diiov, Juha Asikainen,
Veli-Matti Tolppi
© Savonia-ammattikorkeakoulu, tekijät

Ulkoasu ja taitto: Minna Husso

ISBN 978-952-203-158-7 (nid.)
ISBN 987-952-203-159-4 (HTML)

Savonia-ammattikorkeakoulun
Kustantaja: Savonia-ammattikorkeakoulu
Painopaikka: Saarijärven Offset Oy, 2012

SISÄLLYS

- 8** Savonia-ammattikorkeakoulun alkutaival
- 16** Savonian merkittävät kehitysvaiheet 1992–2012
- 18** Savonian koulutus eurooppalaistuu ja monipuolistuu – uudenlaisia ajattelu- ja toimintamalleja käyttöön
- 28** Pohjoissavolaisen ammattikorkeakoulutuksen TKI-toiminnan juuret vahvassa ammatillisessa opetuksessa
- 38** Uudenlainen opettajuus
- 44** Opetusvelvollisuudesta vuosityöaikaan
- 50** 20 vuotta kasvavaa opiskelijatoimintaa – tie neuvottelukunnasta opiskelijakunnaksi
- 54** Katse tulevaisuuteen

ESIPUHE

Tässä juhlijulkaisussa kuvataan kuudesta eri näkökulmasta Savonian syntyä ja kehitystä opistoasteen oppilaitoksesta monialaiseksi ja vetovoimaiseksi korkeakouluksi. Matkalla on ollut monenlaisia vaiheita, joita juhlijulkaisun kirjoittajat ovat kuvastaneet omien muistojensa ja tietojensa sekä tekemiensä haastatteluiden perusteella. Kirjoittajat ovat ammattikorkeakoulun nykyisiä ja entisiä johtohenkilöitä, opettajia ja opiskelijoita.

Juhlijulkaisun artikkeleita ja niiden muodostamaa kokonaisuutta voidaan lähestyä monesta eri näkökulmasta. Ilahduttavaa on huomata, että jos artikkeleita lähestyy Savonian arvojen kautta, huomaa niiden toteutuvan hienosti savonialaisten arjessa. Savonian arvoja ovat asiakaskeisyys, asiantuntijuus sekä yhteisöllisyys, ja voimme ilolla todeta, että jokainen näistä arvoista saa voimakasta vastakäikua eri osa-alueiden kehityksestä kertovissa artikkeleissa.

Savonia-ammattikorkeakoulun syntyyn jottaneet ponnistukset sekä kokeiluvaihe ja vakinaistaminen ovat olleet monipolvisia prosesseja, joissa oppilaitosten edustajat ja yhteiskunnalliset vaikuttajat ovat käyneet kiivastakin vuoropuhelua. Vielä kokeiluvaiheessa liitettiin uusia keskiasteen oppilaitoksia väliaikaiseen ammattikorkeakouluun, jonka pohjalta Savonia on saanut nykyisen muotonsa. Ammattikorkeakoulun vakinaistaminenkaan

ei sujunut mutkitta, vaan vasta kolmas hakukerta tuotti toivotun tuloksen.

Koulutus on kehittynyt kansainväliseksi ja osaksi eurooppalaista korkeakoulujärjestelmää. Kansallisten ja kansainvälisten arviointien sekä opiskelijoiden ja opetus- ja kulttuuriministeriön palautteiden mukaan Savonia on onnistunut vuosi vuodelta parantamaan opetuksensa laatua ja tuloksellisuutta. Vuosien aikana eri alojen koulutuksia, kehityshankkeita ja opinnäytteitä on palkittu useissa eri foorumeissa. Opetus, opiskelu sekä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta ovat erityisesti viime vuosina vahvistaneet vuorovaikutustaan ja sidoksiaan työelämän kanssa, ja asiakaskeisyys ja yhteisöllisyys ovat nousseet entistä voimakkaammin näkymään arkipäivän työssä.

Asiantuntijuuden kehittyminen on näkynyt selvästi niin opetuksen kuin TKI-toiminnan arjessa. Toiminta on verkostoinutta, ja kumppanuuksien kautta Savonia on mukana kasvattamassa niin oman henkilökuntansa, opiskelijoidensa kuin myös koko verkoston asiantuntijuutta.

Myös opiskelijoiden osalta ammattikorkeakoulun historiaan mahtuu monenlaista kehitystä. Opiskelun tueksi on kehitetty vahva ohjaujärjestelmä, tietoteknisiä oppimisympäristöjä ja nykyaikaisia tiedotuskanavia. He myös aktiivisesti osallistuvat ammattikorkeakoulun

kehittämiseen ja päätöksentekoon. Opiskelijoiden oma järjestötoimintansa on saanut laikiin pohjautuvan virallisen aseman. Tämä on luonut hyvät edellytykset erittäin aktiiviselle toiminnalle, jota opiskelijoiden tueksi on Savoniassa tehty.

Laatutyö on Savoniassa ollut aina keskeistä ja siten on heijastunut koko organisaation toimintaan. Valmistautumiset yhteisiin auditointeihin ja toiminnan jatkuva kehittäminen ovat olleet avainasemassa yhteisöllisen savonialaisuuden saavuttamisessa. Laatutyön viimeisin kohokohta ajoittuu vuoden 2011 syksyyn, jolloin Savonia palkittiin Tasavallan presidentin toimesta Euroopan laatupalkinnolla (EFQM).

Henkilöstölle jatkuviin rakenteellisiin, organisatorisiin ja työn sisällöllisiin muutoshasteisiin vastaaminen on ollut erittäin vaativaa ja on monien kohdalla vaatinut pitkäkestoista kouluttautumista. Kehittämistyö on kuitenkin muutosvistarinnastakin huolimatta edennyt hyvin ja erillisistä oppilaitoksista onkin pikkuhiljaa muodostumassa toiminnallisesti ja henkisesti yhtenäinen Savonia-ammattikorkeakoulu.

Ulla Voutilainen

OPETUSNEUVOS, VARAREHTORI 2004-2009

Petteri Alanko

VIESTINTÄPÄÄLIKKÖ

Alkutaipaleella oli yksi asia yli muiden – piti saavuttaa vakinainen ammattikorkeakoulu. Eikä alussa kukaan meistä tiennyt, mitä todella piti saavuttaa.

A SAVONIA-AMMATTIKORKEAKOULUN ALKUTAIVAIVAL

Ammatillinen koulutus kaipasi kipeästi muutoksia 1980-luvulla

Suomessa aiemmin toteutettu keskiasteen koulu-uudistus oli epäonnistunut: ammatillinen koulutusväylä ei vetänyt, yhä useampi nuori valitsi lukion. Tuli ylioppilastulva. Yliopistojen aloituspaikkoja oli lisätty, mutta yliopistot eivät pystyneet vastaanottamaan kuin osan halukkaista. Tämän vuoksi ylioppilaat alkoivat vallata alemman asteen oppilaitosten paikkoja. Aina nämä paikat eivät kuitenkaan motivoineet heitä.

Ylioppilaat pyrkivät yliopistoihin useaan kertaan ja hakeutuivat väli vuosiksi opiskelemaan opistoasteen oppilaitoksiin. Niinpä usealla heistä oli yliopistosta valmistuttuaan myös ammatillinen tutkinto. Suomessa oli parhaimmillaan 1,4-kertaisesti aloituspaikkoja ikäluokan kokoon verraten, mutta siitä huolimatta työelämän kaipaamia ammattilaisia ei saatu tarpeeksi. Tähän kalliiseen ja tehotomaan toimintaan yritettiin nyt saada parannusta ns. ammattikorkeakoulujärjestelmästä, mikä oli käytössä mm. Saksassa.

Mitä uudelta koulutusjärjestelmältä toivottiin?

Suomeen haluttiin ammattikorkeakoulujärjestelmä, koska sellainen oli muuallakin. Suomen koulutusjärjestelmä ei saanut poiketa muun Euroopan koulutusjärjestelmistä.

Jonkinlainen rinnasteisuus tiedekorkeakouluihin koettiin hyväksi. Uskottiin myös, että esim. ylioppilaille ei olisi yliopiston sijasta kovin vaikeaa valita ammattikorkeakoulua.

Suomen jyrkkien oppilaitosrajojen ja opintolinjakojen katsottiin haittaavan yksilön ammatil-

lista liikkuvuutta ja työnsaantia työelämän tarpeiden muuttuessa. Ammattikorkeakoulun laaja-alaisuus toisi opiskeluun joustavuutta.

Opistoasteen oppilaitoksia oli Suomessa noin 500. Osa niistä oli erittäin pieniä, mikä nosti opiskelijakohtaiset kustannukset todella korkeiksi. Ihanneajatus oli, että uudistuksen yhteydessä kunkin alan pienet yksiköt koottaisiin isoksi yksiköksi yhdelle paikkakunnalle. Isossa yksikössä olisi paljon saman alan opettajia ja runsaasti ammattitietoutta, ja suuret opiskelijamäärät mahdollistaisivat taloudelliset isot opetusryhmät. Valinnaisuutta pystyttäisiin tarjoamaan taloudellisuuden karsimättä.

Lähtökohta, että jokin kunta luopuisi koulusta, jonka oli joskus saanut, ei ollut arkipäivää. Ei, vaikka perusidea olisi ollut kuinka hyvä tahansa. Tulokset tässä kohdin ovatkin vähäisiä. Niinpä omista oppilaitoksista pidettiin kiinni, ja moni pikkuyksikkö toimii edelleen, vain nimi ovenpielessä on vaihdettu.

Vieraiden kielten opiskelua ja yleensä kansainvälistä toimintaa piti saada Suomessa lisättyä globalisaation edetessä. Tähän ei olisi välttämättä tarvittu uutta järjestelmää, mutta ison muutoksen yhteydessä uudistus meni läpi ilman reklamaatioita. Nyt voidaan todeta, että ammattikorkeakoulujärjestelmä teki todella kunnan jälkeä kansainvälistymisen eteen.

Valtiokin halusi päästä opistoasteen laitosten ylläpidosta asemaan, jossa vaaditaan vain suorituksia, annetaan ohjeita ja jaetaan määrärahoja. - Tämä onnistuikin hyvin. Kun valtio oli aiemmin yrittänyt siirtää oppilaitostensa ylläpitoa kunnille, ei juuri kukaan ollut huolinut. Mutta kun nyt valtio kauppasi kunnille ammattikor-

keakouluja - siis korkeakouluja - ja tiedossa oli, että niitä muodostetaan vain muutamia kymmeniä ja entiset opistoasteen oppilaitokset tullaan lakkauttamaan, niin ammattikorkeakoulujen saamisesta syntyi kiihkeä taistelu ja vaille jääneet kritisoiivat tulisesti ratkaisuja.

- Oliko tämä ylläpitoratkaisu ammattikorkeakoulujärjestelmän kannalta hyvä? Kritiikillekin löytyy paljon pohjaa.

Kokeilu alkoi - riitelyn kanssa ja huolella harkituin askelin

Vuonna 1987 oli asetettu työryhmä, jonka tehtävänä oli antaa ehdotukset koulutuspolitiikan kehittämistoimiksi. Ryhmän ehdotuksia lähdettiin viemään eteenpäin. Kiivasta kritiikkiäkin nousi. Opetusministeriö järjesti seminaareja hälventääkseen ennakkoluuloja, mutta ne synnyttivätkin entistä kovaäänisempää kritiikkiä. Lopulta tästä koulutuspoliittisesta visiosta pyydettiin lausuntokierros. Yleensä suhtautuminen oli myönteistä, mutta paljon esitettiin epäilyjäkin ja ristiriitaisia

vaatimuksia. Yksi ryhmä vastasi selkeästi: Korkeakoulujen Professoriliitto tyrmäsi ehdotuksen kokonaan.

Uudistus aloitettiin käynnistämällä toiminta kokeiluyksiköissä ilman ennakovalmisteluja. Aloittamiseen tarvittavat lait ja asetukset saatiin eduskunnasta nopeasti - ainahan toki voidaan kokeilla! Jos Suomen lopullisen ammattikorkeakoulujärjestelmän sisältö ja laajuus olisi viety heti alussa eduskuntaan, esitys ei välttämättä olisi mennyt läpi lainkaan. Samoin jos uudistus olisi kasvattanut kustannuksia oleellisesti, hanke olisi todennäköisesti kaatunut. Vyötä siis kiristettiin ja tehtiin tasauksia eri alojen kesken, jottei kokonaisbudjetti paisunut oleellisesti. Etukäteen ei annettu edes opetussuunnitelmaohjeitakaan. Niidenkin käsittely julkisuudessa olisi voinut nostaa soraäänäniä. Toiminnassa elettiin kädestä suuhun -menetelmällä opetusministeriön ohjauksessa. Kun opetusministeriöllä oli asiaa, kaikki alkuvaiheen 22 väliaikaisen ammattikorkeakoulun rehtorit kutsuttiin koolle, annettiin päivän evästys ja homma pyöri taas.

Pohjois-Savossa sekavaa rynnistystä

Pohjois-Savossa moni taho innostui uudesta hankkeesta. Täällä vain ei missään vaiheessa oltu tarkkaan perillä siitä, mitä maalia kohti hankkeen todelliset päättäjät Helsingissä kulloinkin tähtäsivät. Lisäksi, kun täällä eri tahojen ristiriitaisten intressien keskeltä päätökset saatiin lopulta syntymään ja pohjois-savolaiset olivat valmiit ampumaan, maali oli varmasti jo jossakin muualla.

Esityksiä ammattikorkeakoulukokeiluun pääsemiseksi sinkoili eri puolilta Pohjois-Savoa: Kuopion teknillinen oppilaitos jätti oman hakemuksensa 4.5.1989 ja Kuopion koti- ja taideteollinen oppilaitos omansa 29.11.1989. Kuopion terveydenhuolto-oppilaitos esitti 11.1.1990 opetusministeriölle omaa ammattikorkeakoulukokeiluaan. Peltosalmen maatalousoppilaitos puolestaan esitti 20.4.1990 ammattikorkeakoulukokeilua yhdessä Iisalmen kauppaoppilaitoksen kanssa.

Pohjois-Savon välttämättömien ammattikorkeakoulun ylläpitäjät allekirjoittamassa yhteistoimintasopimusta vuonna 1991.

Nämä esitykset eivät johtaneet mihinkään, mutta keskustelut aiheesta kiihtyivät. Lopulta Kuopion ja Varkauden kaupungit ja Kuopion teknillisen oppilaitoksen (KuTOL:n) johtokunta päättivät yhdessä hakea kokeilulupaa kombinaatiolle, jossa olivat Kuopion ja Varkauden teknilliset oppilaitokset ja kauppaoppilaitokset. Tähän opetusministeriö antoi Kuopion kaupungille 13.6.1990 jatkosuunnittelukehotuksen, mutta kehotti myös tutkimaan mahdollisuutta liittää Kuopion koti- ja taideteollisuusoppilaitos mukaan.

Suunnittelu alkoi. Etsittiin mahdollisuuksia nostaa oppilaitosten opetustasoa, löytää uutta yhteistyötä laitoksille, lisätä kansainvälistä toimintaa ja yhteyksiä elinkeinoelämään. Suunnittelua johti. Suunnittelusta vastasi eri osapuolien edustajista koottu johtoryhmä, jota johti Kuopion teknillisen oppilaitoksen rehtori Jukka Kinnunen.

Väliaikainen
ammattikorkeakoulu Pohjois-
Savoon

Kokeilulupa tuli 11.4.1991. Pohjois-Savossa päätettiin aloittaa syksyllä 1992, kuten monissa muissakin väliaikaisissa ammattikorkeakouluissa. Kokeilun kehittäminen ei oikein edennyt. Pohjois-Savossa kiisteltiin mm. ammattikorkeakoulun yhteistoimintasopimuksesta ja muista toimintapuitteista. Mikään oppilaitos tai ylläpitäjä ei halunnut luovuttaa päätösvaltaansa omista asioistaan kenellekään ulkopuoliselle, kukaan ei uskonut sellaisen parantavan omaa tilannettaan. Niinpä asiallista, tarvittavaa yhteistoimintasopimusta ei tahdotu saada aikaan.

Rehtori Kinnusen asema ei ollut kadettava. Ammattikorkeakoulun johtoryhmän kokouksissa ylläpitäjät vaativat uudistuksia, ja omassa oppilaitoksessa koko hanketta vihaava ja siitä irti pyrkivä opettajakunta ryöpytti häntä jokaisesta siirrosta. Kinnunen etsi uusia ratkaisumalleja, mutta mitään hyvää ei löytynyt. Kuopion teknillisen oppilaitoksen joh-

tokunta vaihtoi sitten yllättäen allekirjoittaneen rehtori Kinnusen tilalle KuTOL:n neuvottelijaksi ammattikorkeakouluasioissa. Eivät asiat tällä vaihdollakaan helpottuneet. Sitkeitä neuvottelua ja jatkettiin. Jukka Kinnunen sai tarpeekseen tilanteesta, ja haki ja pääsi Mikkeliin väliaikaisen ammattikorkeakoulun johtavaksi rehtoriksi.

Johtoryhmä pyysi Pohjois-Savon väliaikaisen ammattikorkeakoulun johtavaksi rehtoriksi Kuopion yliopiston apulaisprofessori Matti Koirasta. Harkittuaan asiaa hän kieltäytyi. Tehtävä pantiin yleiseen hakuun. Johtoryhmä ei kuitenkaan nimittänyt ketään hakijoista. J. Kinnusen lähdeyttä oli allekirjoittanut nimitetty KuTOL:n rehtoriksi. Syntyneessä tilanteessa johtoryhmä määräsi sitten kokeilulain nojalla allekirjoittaneen hoitamaan myös tätä tehtävää.

Tarvittavat sopimukset saatiin lopulta kokoon viime hetkellä. Ensimmäiset opiskelijaryhmät parveilivat tällöin jo koulun käytävillä, ja lehtimiehetkin olivat paikalla, kun neuvottelijat ja päättäjät

tulivat ulos kokoushuoneesta kertomaan, että kaikki on kunnossa. Näin Pohjois-Savon väliaikainen ammattikorkeakoulu aloitti toimintansa takki tyhjänä ja sisäisten kiistojensa uuvuttamana. Monet muut väliaikaiset ammattikorkeakoulut olivat jo pitkään kehitelleet toimintojaan tässä vaiheessa. Perustyö oli kuitenkin helpompaa kuin kiistelut, ja pian Pohjois-Savossakin oltiin muiden vauhdissa.

Heikko johto - takanaan
vaikutusvaltaisia päättäjiä

Yhteistyösopimukseen pääsemisen oli edellyttänyt, että väliaikaisen ammattikorkeakoulun johtoryhmän ja johtavan rehtorin toimivalta väliaikaisessa ammattikorkeakoulussa oli heikko, sillä mikään taho ei ollut halunnut luopua omasta päätösvaltaastaan. Oli jouduttu jopa tiedustelemaan opetusministeriöstä asti, oliko Pohjois-Savon ratkaisu edes hyväksyttävissä. Koviin uudistuksiin lähdetessä se oli joka tapauksessa riippakivi. Ammattikorkeakoulun johdossa olivat viiden oppilaitoksen rehtorit, joilla kullakin oli täysi päätösvalta omas-

sa laitoksessaan, ja keulakuvana johtava rehtori, jonka päätösvalta ulottui vain oman laitoksen sisäin - siis ideanikkari, jonka piti ammattikorkeakouluasioissa vain yrittää syöttää ehdotuksiaan niin rehtoreille kuin ylläpitäjien edustajille.

Johtavan rehtorin takaa löytyi puolestaan järeää joukkoa, mikä osoitautuikin pelastukseksi: kaikki ylläpitäjät nimesivät edustajikseen ammattikorkeakoulun päättäviin elimiin ykkösrivin vaikuttajiaan kaupunginjohtajista lähtien. Sama tyyli jatkui koko allekirjoittaneen toimiajan, vakinaistumisen jälkeenkin. Alkuvaiheessa johtoryhmän puheenjohtaja oli maakuntaliiton apulaisjohtaja Henrik Rissanen, kuntayhtymän perustamisen jälkeen hallituksen puheenjohtajana toimi Kuopion kaupunginhallituksen entinen puheenjohtaja Hannu Isotalo, ja nimekkäiden johtohahmojen luettelo jatkui. Jos johtavan rehtorin ehdotukset saivat tämän arvovaltaisen joukon kannatuksen, kukaan ei yleensä kiistänyt asioiden toteutusta.

Pyysin eräässä maakuntaliiton kokouksessa sekavan kinastelun yhteydessä, että antakaa meille nyt työrauha niin kauan kuin vakinaistamis päätös saadaan. Sain yllättäen nyökkäyksiä. Kuuntelin myöhemmin autoradiota työmatkalla. Radiossa kerrottiin, että paikallisten puolue-edustajien kiistellessä muiden kuntayhtymien ym. johtopaikoista oli sovittu, että ”ammattikorkeakoulua käsitellään silkkihansikkain, jotta se onnistuisi tavoitteessaan”. Tuntui, että vihdoinkin maakunta oli asettunut hankkeen taakse.

Työtä tehtiin, ideoita kehiteltiin, ulkopuoliset lisäsivät paineita

Ammattikorkeakoulujärjestelmään liitettyjä toiveita vietiin eteenpäin. Kansainvälinen toiminta lähti liikkeelle kiusallisen hitaasti mutta kiihtyi sitten hyvin. Työelämäyhteyksiä kehitettiin, ja lääninhallituskin julkaisi tilastoja siitä, miten teknilliset oppilaitokset ja kauppaoppilaitokset olivat maakunnan yrittäjien mielestä heille tärkeämpiä yhteistyökumppaneita kuin yliopisto. Opiskelupaikan hakijoi-

ta oli varsin hyvin. Opiskelijoiden keskeyttämiä ja valmistuneiden määriä valvottiin tarkoin. Opettajien jatkokouluttautuminen lähti erinomaiseen vauhtiin. Pohjois-Savon väliaikainen ammattikorkeakoulu sijoittui monissa asioissa varsin hyvin ammattikorkeakoulujen joukossa.

Suuri paine muodostui maakunnassa väliaikaisen ammattikorkeakoulun ulkopuolella olevien opistoasteen laitoksien taistelusta päästä mukaan. Heillä oli hätä. Opetusministeriöstä viestitettiin, että opistoasteen oppilaitokset, jotka eivät ole jonkun ajan kuluttua osa ammattikorkeakouluja, lakkautetaan. Toinen, Pohjois-Savon väliaikaisen ammattikorkeakoulun edustajillekin todettu ohje oli: ”Ensin vakinaiseksi - sitten laajennukset”. Kiire ammattikorkeakouluuudistuksen loppuun saamisessa pani kuitenkin opetusministeriön vaihtamaan kantaansa jälkimmäisessä ohjeessa. Pohjois-Savo sen sijaan ei ollut yhtä notkea kääntämään suuntaansa, ja yksi vakinaistamishakukierros karahti kiville.

Teimme ekskursioita ulkomaillekin perehtyäksemme siihen,

millaisia olivat ne eurooppalaiset ammattikorkeakoulut, joiden kaltaisiksi meidän piti pyrkiä. Mm. Hollannissa kaikki tuntui olevan meille vertailukelpoista. Saksassa tunsimme olevamme korkeampitasoisen laitoksen vieraina. Kun me ”tähtisilmäiset” noviisit kyselimme Regensburgissa meiltä edellytettyjen strategioiden laadunnoista, visioista, missioista ja vastaavista, isännät kertoivat hymyillen, että saksalaisille ammattikorkeakouluille riittää maan lainsäädännössä vaadittu hyvien insinöörien, sairaanhoitajien ja muita ammattiryhmien kouluttaminen, eikä muuta edellytetty. Vuosien varrella selvisi myös, että mitään kokeilun alkuvaiheessa väitettyä, koko Euroopassa yhtenäistä ammattikorkeakoulujärjestelmää ei ollut olemassakaan.

Paine Kuopion läänissä jatkui. Kun Iisalmissa oli selvinnyt, ettei omaa ammattikorkeakoulua ollut luvassa, oppilaitokset alkoivat vaatia pääsyä Pohjois-Savon väliaikaiseen ammattikorkeakouluun. Kuopion terveydenhuolto-oppilaitos haki opetusministeriöltä kokeilulupaa 22.6.1993. Ylä-Savon sosiaalialan oppilaitokselle haet-

tiin kokeilulupaa 24.6.1993. Suomenjoen koti- ja laitostalousoppilaitos ilmoitti halukkuutensa PSAMK:uun, kun se olisi vakinaistettu. Iisalmen koti- ja laitostalousoppilaitos, Kuopion hotelli- ja ravintolaoppilaitos, Peltosalmen maaseutuopisto ja Siilinjärven metsäoppilaitos esittivät useasti väliaikaisen ammattikorkeakoulun johtoryhmälle halukkuutensa päästä mukaan. Esityksiä säestivät poliitikot, lääninhallitus, maakuntaliitto ja raju myllytys mediassa.

Perustettiin kuntayhtymä

Vakinaistamisen kynnyksellä piti panna myös ylläpitäjäkysymys kuntoon. Kuopion käsi- ja taideteollisuusakatemia ei halunnut millään hinnalla luopua itsenäisyydestään, ja asian selvittyä muille katsottiin näppärimmäksi ratkaisuksi perustaa kuntayhtymä ammattikorkeakoulun ylläpitäjäksi. Näin tehtiin. Kuntayhtymä aloitti toimintansa 1.7.1995. Järjestäytymiskokouksessa kuntayhtymälle valittiin toimielimien jäsenet ja muut tarpeelliset henkilöt eri tehtäviin. Tehtiin myös päätös, että kuntayhtymänjohtaja ja am-

mattikorkeakoulun rehtori ovat sama henkilö. Kokouksessa joku oli esittänyt minun valitsemistani tuohon tehtävään, ja kokous päätti sen saman tien ilman ennakkotoimenpiteitä.

Vakinaistaminen alkaa – ensimmäinen kierros jälkipuinteineen

Ensimmäisellä vakinaistamiskierroksella keväällä 1995 Pohjois-Savosta lähti eri tahoilta kirjava joukko hakemuksia ammattikorkeakouluksi pääsemiseksi. Jopa Käsi- ja taideteollisuusakatemia-kin, vaikka kuului väliaikaiseen ammattikorkeakouluun, oli lähettänyt oman erillishakemuksensa. Helsingissä kaikki tämä tulkittiin niin, että maakunnassa ei ole mitään yhteistä tahtotilaa ammattikorkeakouluhankkeessa. Ei todella ollutkaan. Kaikki hakemukset hylättiin, ja niitä täydennettiin puhelimesta ivallisin huomautuksin.

Alkoi kirkastua, että ammattikorkeakoulujärjestelmää vietiin todella laajaksi. Jossakin pienen piirin neuvottelussa sain ymmärtää, että Pohjois-Savon ammattikorkeakou-

lun vakinaistaminen vaatisi läänin kaikkien opistojen yhdistämiseen samaan oppilaitokseen. Näiden oppilaitosten ottaminen yhteiseen ylläpitoon olisi merkittävä signaali tästä tavoitteesta. Esitin tätä sitten kokouksissa, mutta Pohjois-Savossa ei oltu kumiukoja, ei haluttu noin vain tanssia uuden pillin mukaan.

Toinenkin asia kirkastui: Päätöksiä tehtäessä ei vakinaistamiselle laadituista kriteereistä pidettykään kiinni. Kaiken yli meni eri alueiden ja puolueiden poliittinen voima.

Pohjois-Savon väliaikaisen ammattikorkeakoulun johtoajatuksia oli ollut suuntautuminen tiettyyn alakokonaisuuteen. Nyt oli pakko uskoa, että tämä idea oli mennyttä. Niinpä päätettiin hakea opetusministeriöltä laajennusta, jossa olivat Kuopion terveydenhuoltolaitos, Ylä-Savon sosiaalialan oppilaitos ja Iisalmen kauppaoppilaitos. Uskottiin, että ne kelpuutetaan ilman muuta, ja niin kävikin. Laajennukset saatiin 1.8.1995. Oppilaitokset temmattiin heti mukaan kaikkiin toimintoihin.

Pohjois-Savon ammattikorkeakoulun avajaisissa 1992 mukana osastopäällikkö Tuula Erola, puheenjohtaja Henrik Rissanen, toimitusjohtaja Hannu Isotalo ja kansanedustaja Mirja Rynnänen.

Toinen vakinaistamiskierros ja jatkotoimia

Toisella kierroksella hakemus oli väliaikaisen ammattikorkeakoulumme johtoryhmän mielestä jo hyvä. Arviointiryhmäkin puolsi sen hyväksymistä. Mutta kuten itse sattumalta kuulin ja johtokunnan puheenjohtajallekin toisaalla selvisi, tilanteessa, jossa kaikki eri osapuolten toivomat oppilaitokset eivät olleet vielä väliaikaisen ammattikorkeakoulukuntayhtymän ylläpidossa, ilmeisesti omasta maakunnasta oli esitetty, että Pohjois-Savon väliaikaista ammattikorkeakoulua ei vielä vakinaistettaisi. Eikä vakinaistettu.

Koska väliaikainen ammattikorkeakoulu ei ollut poiminut ylläpitoonsa kaikkia maakunnan opistoja ja valtio halusi eroon opistoasteen oppilaitoksista lakkauttamisen uhalla, vuoden 1996 aikana Kuopion hotelli- ja ravintolaoppilaitos päätettiin siirtää Kuopion kaupungille ja Peltosalmen maaseutuopisto Ylä-Savon amatillisen koulutuksen kuntayhtymälle 1.1.1997 alkaen. Ammattikorkeakoulukuntayhtymän johto myön-

tyi kuitenkin loppusyksyllä 1996 ottamaan nämä oppilaitokset itselleen, ennen kuin päätetyt siirrot ehtisivät tulla voimaan.

Peltosalmen maaseutuopiston siirto allekirjoitettiin vasta jouluaattoamuna Iisalmessa. Meitä oli paikalla kolme henkeä ja tunnelma oli jouluinen. Oppilaitos oli toivonut todella tätä siirtoa. En koskaan ole saanut yhtä lämmintä vastaanottoa koko henkilökunnan puolelta kuin mennessäni ensi kerran Peltosalmelle vuoden 1997 alussa. Oli juhlan tuntua ja iloisia hymyjä. Hotelli- ja ravintolaoppilaitoksen siirtosopimuksen allekirjoitus puolestaan tapahtui Kuopion kaupungintalolla ilman suurempia tunteita.

Kolmas vakinaistamiskierros ja viimeiset lisäykset Pohjois-Savon ammattikorkeakouluun

Kolmannelle kierrokselle valmistauduttaessa alkoi turhautuminenkin kasvaa. Uutta oleellista esityksessä oli lähinnä ylläpitoasioissa. Tällä kertaa esitys meni läpi.

Nyt konservatoriokin pyrki mukaan. Muutaman Kuopion kaupungin kanssa pidetyn neuvottelun jälkeen Kuopion konservatorion ammattikorkeakoulutasoinen koulutus siirtyi ammattikorkeakoulukuntayhtymän ylläpitoon.

Viimeksi tulleita laitoksia piti nyt hakea ammattikorkeakoululaajennuksiksi. Tein arviointiryhmän sihteerin kanssa tarkastuksen Peltosalmella. Oppilaitos vakuutti sekä toiminnallaan että yhteyksillään yliopistoonkin. Päätös oli aavistettavissa. Konservatoriossa päätimme sihteerin kanssa tehdä yllätysvilkaisun jonnekin. Raotimme hiljaa pienen opetustilan ovea. Oppilas soitti viulua. Vanhempi naisopettaja tuijotti kiinteästi oppilasta, huojui hiljalleen tahdissa, kädet taipuivat kuin vaatien säveltä seuraamaan niitä. Suljimme hiljaa oven. Katsoin sihteerinä ja näin hänen silmistään, että toinenkin voitto oli tulossa. Hotelli- ja ravintolaoppilaitokselle tuli ehdollinen ratkaisu.

Vielä nousi esille Pelastuskoulun päällystökoulutus. Pelastuskoulu toivoi muiden oppilaitosten

tavoin itselleen omaa ammattikorkeakoulua. Toisaalta Pohjois-Savon ammattikorkeakoulukaan ei enää himoinnut laajennuksia. Kuitenkin Opetusministeriön ja sisäministeriön käymissä neuvotteluissa päädyttiin pelastuskoulun päällystökoulutuksen sijoittamiseen PSAMK:uun. Muutamia asiallisia, kohteliaita neuvotteluja - asiapaperit nippuun - ja PSAMK:n viimeinen osa oli syntynyt.

Raskas pystytysvaihe takana – erilaisia järjestelyjä vielä edessä

Ammattikorkeakoulukuntayhtymä ja Pohjois-Savon amatillinen instituutti (joksi väliaikaista oppilaitosjättiläistä kutsuttiin) olivat ylläpitäjäsiirtojen myötä saaneet hallittavikseen myös kaikkien oppilaitosten ammattikouluosat. Instituutista oli tullut valtava; työntekijöitä oli 800 ja opiskelijoita jopa 8 800. Oppilaitos oli kuuleman mukaan tuolloin maan suurin, ja sen budjetti oli kolmen kaupungin ja Kuopion yliopistollisen sairaalan jälkeen Pohjois-Savon viidenneksi suurin. Hallinnollisesti

oli kiire järjestää toisen asteen yksiköille nyt oma rehtori.

Koulutustarjonta oli paisunut oppilaitosten liittymisen myötä. Pohjois-Savon ammattikorkeakouluun oli tullut kaikki merkittävät ammattikorkeakoulutason koulutukset, vain joitakin erikoisaloja puuttui. Hallinto oli muuttunut väliaikaisen ammattikorkeakoulun johtotavasta kuntayhtymän hallintoon. Kuntayhtymässä valtuusto hoiti ylimmät päätökset kuten budjettiasioiden valvonnan. Tuolloin ei ollut erikseen kuntayhtymän hallitusta ja ammattikorkeakoulun hallitusta.

Tahoilla oli keskenään herrasmies-sopimus, että kuntayhtymän hallitus ei poikennut opetukseen liittyvissä toimissa AMK:n sisällä tehdyistä ratkaisuista. Ylläpitäjät pitivät sopimuksensa. Hallitus vahvisti kuitenkin nuo ratkaisut. Järjestelyssä oli se hyvä puoli, että silloiset kunnallishallinnon kovat ammattilaiset tulivat samalla tarkastaneeksi, etteivät opettaja-taustaiset johtajat tehneet muotovirheitä. Elettiinhan aikaa, jolloin muutosten keskellä kunnallisva-

lituksia tehtiin vähän väliä. Kynys asioiden viemiseen yleiseen mediaan oli myös matala.

Suuria tunteita oli matkan varrella ollut. Alkoi tasaisempi arkisten asioiden taival.

Lopuksi

Koska Suomen ammattikorkeakoulut muodostettiin lähinnä vain liittämällä yhteen liuta oppilaitoksia, oli tärkeää saada kukin liittoutuma sulautumaan yhdeksi oppilaitokseksi. Väliaikaiset ammattikorkeakoulut joutuivat kilpailemaan siitakin, ketkä saivat kehiteltyä hienoimmat yhteistoimintamallit ja visiot. Palkkioina oli vakinaistamisia. Syntyi ylikuumentunut erilaisten kehittelmien ja visioiden aika. Monet huimat kehittelmät saivat sitten kiitosta. Pohjois-Savon ammattikorkeakoulu ei kuulunut kiitosta saaneiden joukkoon.

Erikoisimmista kehitelmistä on pitkälti palattu maltillisempaan suuntaan. Toiset ammattikorkeakoulut ovat nousseet maam-

me keulakuviksi. Työnantajat kaipaavat tietyllä tavalla koulutettuja työntekijöitä, ja heillä on oikeus vaatia, miten ammattikorkeakoulut kouluttavat opiskelijansa. Ammattikorkeakoulutapahtumien idea-aallokossa työnantajat ovat joutuneet puuttumaan jopa valmistuneiden ammattinimikkeisiin ja opetussisältöihin.

Kaikkien ammattikorkeakoulu-uudistusten keskellä Suomen nuoret ovat vakaasti hakeutuneet vanhempiin, tunnettuihin ja arvostettuihin oppilaitosyksiköihin. He uskovat, että niissä tiedetään, mitä ja miten pitää opiskella. He uskovat myös saavansa niissä kunnan koulutuksen elämänsä varten. Pohjois-Savossakin on syytä varjella ja auttaa näiden yksiköiden opetustyön laatua ja puitteita. Olen varma, että kun ammattikorkeakoulujen työtä muutamien vuosikymmenien kuluttua arvioidaan, päähuomio on siinä, miten ne opettivat – muu on oheistoimintaa, niin hyviä asioita kuin se voikin sisältää.

Alkuvaiheen yhteistoimintapaketusten jälkeen luonnollinen sulautuminen ammattikorkeakoulujen sisällä on vähitellen alkanut tapahtua. Olisi kiva, jos opiskelijat jonakin päivänä luontevasti kertoisivat opiskelevansa tiettyssä ammattikorkeakoulussa tiettyyn ammattiin eivätkä vain opiskelevansa tiettyyn ammattikorkeakouluun kuuluvassa oppilaitoksessa - ja opettajatkin puhuisivat samalla sävyllä.

Raimo Jääskeläinen

REHTORI 1992-1999

SAVONIAN MERKITTÄVÄT KEHITYSVAIHEET 1992 – 2012

- Ammattikorkeakoulun kehitystyö käynnistyy
- Yhteistyö erillään olleiden Itä-Suomen ammattikorkeakoulujen kesken aktivoituu

1992-1995

- Henkilöstön rooli ammattikorkeakoulun kehittämisen aktivoijana korostuu
- Koulutuksen ja tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan (TKI) kokonaisvaltainen ohjaus ja johtaminen käynnistyy hajautetun toimintamallin tilalle

2001-2005

- Koulutuksen ja TKI-toiminnan yhdistyminen OIS-mallin avulla käynnistyy

2010-2012

1996-2000

- Opiskelijoiden rooli ja vaikuttaminen korkeakoulu yhteisön jäsenenä käynnistyy yhteistyössä Itä-Suomen ammattikorkeakoulujen kanssa

2006-2009

- Ammattikorkeakoulun kansainvälistyminen aktivoituu osana eurooppalaista korkeakoulu aluetta
- Ammattikorkeakoulun kaikkien toimintojen ohjaus ja johtaminen keskittyy hajautetun toimintamallin tilalle

- Ammattikorkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen työ aktivoituu

- Keskitetty laatu- ja kehitystyön ohjaus ja johtaminen käynnistyy hajautetun toimintamallin tilalle

Savonia vuonna 2012

Savonia-ammattikorkeakoulu on yksi Suomen suurimmista ja monipuolisimmista ammattikorkeakouluista. Mittava koulutustarjonta ja lukuisat vaihtoehdot antavat opiskelijalle mahdollisuuden järjestää opintonsa elämäntilanteen mukaan. Savoniassa tutkinnon voi suorittaa päiväopiskeluna tai joustavasti työn ohessa. Tutkinnon osia voi myös suorittaa avoimessa ammattikorkeakoulussa.

Savoniassa on lähes 30 ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa koulutusohjelmaa, useita aikuiskoulutuksen koulutusohjelmia ja yhdeksän ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa koulutusohjelmaa. Lisäksi Savonia tarjoaa vuosittain runsaasti eri alojen erikoistumisopintoja.

Yksikkömme sijaitsevat Kuopiossa, Iisalmessa ja Varkaudessa. Savoniassa on 6000 opiskelijaa, 600 työntekijää ja lähes 60 miljoonan euron budjetti.

Arvomme ovat asiakaskeskeisyys, asiantuntijuus ja yhteisöllisyys. Visiomme mukaan Savonia on rohkea uudistaja ja yhteistyökykyinen tulevaisuuden osaamisen kehittäjä.

SAVONIAN KOULUTUS EUROOPPALAISTUU JA MONIPUOLISTUU – UUDENLAISIA AJATTELU- JA TOIMINTAMALLEJA KÄYTTÖÖN

Ensimmäiset kaksi vuosikymmentä ovat olleet voimakasta ja laaja-alaista Savoniassa koulutuksen kehittämisen aikaa. On rakennettu eurooppalaista korkeakoulutusjärjestelmää, kansainvälistytty, verkostoiduttu alueellisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti, kehitetty innovatiivisia ja työelämälähtöisiä opetuksen sisältöjä ja menetelmiä sekä luotu monipuolisia oppimisympäristöjä. Viimeinen vuosikymmen on ollut myös koulutustarjonnan uudelleen kohdentamisen ja supistamisen aikaa toimintaympäristön ja korkeakoulutuksen rakenteiden muutosten sekä taloudellisten haasteiden vuoksi.

Koulutuksen määrälliset muutokset - kysynnän ja tarjonnan tasapainoilua

Pohjois-Savon ammattikorkeakoulu, vuodesta 2004 Savonia-ammattikorkeakoulu on opiskelijamäärillä mitattuna merkittävän kokoinen ammattikorkeakoulu. Opiskelijoita oli vuonna 2011 noin 7000.

Savonia on antanut korkeakoulutasoista koulutusta vuodesta 1995 kolmella paikkakunnalla (Iisalmi, Kuopio, Varkaus) ja aluksi kahdella koulutusalueella (tekniikka ja liiketalous). Nuorten koulutuksen aloituspaikkoja oli tuolloin tarjolla 967. Koulutusalojen määrä nousi ensimmäisten vuosien aikana seitsemään (kulttuurin, liiketalouden, luonnontieteiden, luonnonvara-, matkailu- ja ravitsemis-, sosiaali- ja terveys- sekä tekniikan koulutusalat), Ainoastaan humanistinen koulutusala ei ole ollut edustettuna Savonian koulutustarjonnassa. Enimmillään aloituspaikkoja on ollut 1350 vuonna 2006. Aikuiskoulutuksessa vuosipaikkoja oli enimmillään 260 vuosipaikkaa ja ylempään amk-tutkintoon johtaviin koulutuksiin 90 aloituspaikkaa vuonna 2005. Nyt-

temmin aikuiskoulutuksen vuosipaikkoja ei enää määritellä erikseen.

Koulutusohjelmien määrä on vaihdellut (22-40) vuosien mittaan muun muassa ammattikorkeakoulun laajenemisesta ja koulutustarpeiden muutoksista johtuen. Amk-tutkintoon johtavista koulutusohjelmista aluksi kolme ja myöhemmin neljä ovat olleet englanninkielisiä. Ylempään amk-tutkintoon johtavia koulutuksia on yhdeksän, joista yksi on englanninkielinen. Vetovoimaisimpia koulutuksia ovat olleet sosiaali- ja terveysalan sekä palopäällystön koulutukset.

Osana opetusministeriön, nykyisen opetus- ja kulttuuriministeriön korkeakoulutuksen rakenteellista kehittämisohjelmaa jouduttiin vuoden 2007 alusta vähentämään nuorten koulutuksesta 72 aloituspaikkaa. Vähennykset kohdistuivat sosiaali- ja terveysalaa lukuun ottamatta kaikkiin muihin koulutusaloihin. Samalla myös luonnontieteiden koulutusala edustanut tietojenkäsittely sulautettiin tekniikan koulutusohjelmiin. Koulutusalojen määrä putosi kuuteen.

Syynä nuorten koulutuspaikkojen vähentämiseen olivat Itä-Suomen nuorisoiäkaisen väestömäärän laskusta johtuva koulutustarpeen väheneminen ja joidenkin alojen valtakunnallinen ns. ”liikakoulutus”. Toisessa rakenteellisen kehittämisen vaiheessa vuonna 2012 opetus- ja kulttuuriministeriö edellytti Savonia-ammattikorkeakoululta noin 10 prosentin aloituspaikkavähennystä, joka tulee kohdentaa erityisesti kulttuurin, musiikin ja tekniikan koulutuksiin. Aloituspaikkavähennys toteutuu vuonna 2013. Pohjois-Savon onneksi uhan alla ollut musiikkipedagoginen koulutus saatiin säilytettyä eri tahojen yhteistyöllä. Alueella Savonian koulutus nähdään oleelliseksi osaksi Kuopion vahvaa musiikin koulutuskokonaisuutta.

Savonia on tehnyt pitkään koulutus- ja koulutuksen kehittämissyhteistyötä muiden alueen korkeakoulujen kanssa (Itä-Suomen yliopisto, Sibelius-akatemia sekä Humanistinen, Pohjois-Karjalan ja Mikkelin ammattikorkeakoulut) ja valtakunnallisissa verkostoissa. Yhteistyö on tukenut hyvin Savonian omaa koulutuksen ja opetuksen kehittämistyötä.

Myös toisen asteen oppilaitosten ja erityisesti Savon ammatti- ja aikuisopiston kanssa tehdään yhteistyötä opiskelijoiden joustavien opintopolkujen luomiseksi oppilaitosten välille sekä opetuksen kehittämiseksi. opiskelijoiden joustavien opintopolkujen luomiseksi oppilaitosten välille sekä opetuksen kehittämiseksi. Pelastusopiston kanssa yhteistyössä toteutetaan palopäällystön koulutus. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun kanssa onsolmittu yhteistyösopimus (ISAT) Tässä yhteistyössä rakennetaan opetukseen uusia toimintamalleja ja mahdollistetaan opiskelijoiden ns. ristiinopiskelu.

Pedagogisesti laadukasta ja kansainvälistä koulutusta

Savonia ammattikorkeakoulun opetuksen kehittämisessä keskeisiä ovat olleet opiskelijan aktiivinen osallistuminen oma opiskelunsa suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin, oppimisen näkeminen prosessina sekä vuorovaikutus ja yhteistoiminnallisuus opinnoissa. Opintojen suunnittelussa opiskelijan henkilökohtaiset tarpeet ja kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon henkilökohtaisessa opiskelusuunnitelmassa (hops), Oppimisprosessien etenemistä tuetaan paitsi joustavalla ohjauksella. Opetuksessa on keskeistä sosiaalinen vuorovaikutus ja yhdessä toimiminen työelämälle tyypillisissä toimintatilanteissa (tiimit, projektit ym). Savonian monialaisuuden hyö-

dyntäminen, monipuolisten oppimismenetelmät ja suorat työelämäyhteydet mahdollistavat ja tukevat opiskelijan relevanttien työelämävalmiuksien kehittymistä.

Savonia osaksi eurooppalaista korkeakoulutusjärjestelmää

Suomen korkeakoulujen kehittämisessä otettiin suuri askel 2000-luvun alkuvuosina, kun koulutusta alettiin yhdenmukaistaa muiden eurooppalaisten korkeakoulutusten kanssa Bolognan sopimuksen (1999) mukaisesti. Se merkitsi koulutuksen rakenteen muuttamista kaksiportaiseksi (amk- ja ylemmät amk-tutkinnot), opintojen mitoitusjärjestelmän muuttamista eurooppalaiseksi pisteytys- ja tutkintojen tunnistamisjärjestelmäksi, korkeakoulujen opiskelijoiden, henkilöstön ja asiantuntijoiden liikkuvuuden lisäämistä sekä laadunvarmistuksen sisällyttämistä entistä tiiviimmin koulutukseen. Kyseiseen prosessiin sisältyi myös laaja opetussuunnitelmauudistus.

Uuteen eurooppalaiseen opintopiste- ja tutkintojen tunnistamisjärjestelmä sekä kaksiportainen tutkintorakenne otettiin käyttöön varsin nopeasti. Opintojen laajuutta ja kuormittavuutta kuvaavasta opintoviikkojärjestelmästä siirryttiin vastaavaan eurooppalaiseen opintopistejärjestelmään (European Credit Transfer System ; ECTS). Savoniassa ei tyydytty toteuttamaan uudistusta yksinomaan

laskennallisesti, vaan eri menetelmin arvioitiin opintojen todellista kuormittavuutta opiskelijalle työmäärän kohtuullisena pysymisen tai riittävyyden varmistamiseksi. Tutkintojen tunnistamisen ja tunnustamisen helpottamiseksi ulkomailla laadittiin oppaat ja englanninkieliset koulutuksen kuvaukset (Diploma Supplement) jokaisen opiskelijan käyttöön heti uudistuksen alkuvaiheessa..

Korkeakoulutuksen kaksiportaisuus toi ammattikorkeakouluihin jatkotutkinnot, ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot (yamk-tutkinnot), joiden laajuus on 60-90 opintopistettä. Uusiin ylempiin ammattikorkeakoulututkintoihin johtavien koulutusohjelmien käynnistämiseksi onnistuttiin Savoniassa valtakunnallisesti keskimääräistä paremmin onnistuneen yhden yamk-tutkintokokeilun perusteella sekä osoittamalla koulutuksen laadukkuus ja asiantuntemuksen riittävyys kyseisillä koulutusaloilla. Lyhyessä ajassa (vuosina 2005-2007) käynnistettiin yhdeksän ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa koulutusohjelmaa. Savonia on ollut vastuussa myös ylempien ammattikorkeakoulututkintojen laadunvarmistusjärjestelmän rakentamisessa valtakunnallisessa YAMK-tutkintojen kehittämisverkostossa. Työelämän palaute ylemmistä tutkinnoista on ollut kuitenkin myönteistä ja yhteistyö niiden toteuttamisessa toimivaa, mutta edelleenkin haasteena on kyseisten tutkintojen heikohko tunnettisuus.

Eurooppalaisiin vaatimuksiin pohjautuvan uudistyön tuloksena opetussuunnitelmat rakentuvat nykyään määriteltyjen osaamiskokonaisuuksien ja ammatillisen kasvun vaiheiden mukaisesti. Oppimistavoitteet määritellään kansainvälisesti määritellyille tavoitetasoille ja niihin on sisällytetty vahvasti myös kansainvälistyminen.

Aiemmin opetussuunnitelmat kuvattiin opetuksen näkökulmasta, nyt opiskelijan oppimisen ja sen tukemisen näkökulmista. Muutos perinteiseen opetussuunnitelmaan verrattuna oli suuri ja se on vaatinut opettajilta paitsi laajaa perehtymistä asiaan niin myös asenteellista muutosta. Siksi muutostyöhön tarvittiin aikaa ja koulutusta. Savoniassa opetussuunnitelmatyötä on viety eteenpäin myös opetussuunnitelmien sisäisellä kehittäväällä arvioinnilla vuonna 2007.

Opiskelijanohjaus - opiskelijan ongelmakeskeisestä ohjauksesta kokonaisvaltaiseen ohjaukseen

Ammattikorkeakoulun alkuaikoina ohjausta kehitettiin perustamalla yksiköihin opinto-ohjaajien virkoja, kouluttamalla opettajatuutoreita ja uudistamalla ohjauksen kehittämissä ryhmän toimesta ohjauksen toteutustapoja. Ohjausta toteutettiin kuitenkin yksittäisistä toiminnoista tai toimijoista käsin ja ratkaisuksi jo syntyneisiin, opiskelua haittaaviin

ongelmiin tai opintojen suunnittelun erityiskysymyksiin. Näin opiskelijan ohjaus tavoitettiin vain osan opiskelijoista.

2000-luvun alkupuolella alettiin puhua kokonaisvaltaisesta ohjauksesta. Nykyään kokonaisvaltainen ohjaus nähdään opiskelijarekrytointiin, opintojen suunnitteluun ja opiskelijan opintopolun eri vaiheisiin saumattomasti liittyväksi opintoja, urapolkuja ja ammatillista kehittymistä koskevaksi neuvonnaksi ja ohjaukseksi. Ohjaukseen osallistuvat niin opetushenkilöstö, opiskelijapalvelujen edustajat, kansainvälistymistä tukevat henkilöt kuin aikaisempaa vahvemmin nyt myös työelämän edustajat.

Ohjauksen eri toiminnot on organisoitu toimijoiden kesken opiskelijan opintopolun kattavaksi, systemaattiseksi järjestelmäksi. Ohjausjärjestelmä kuvataan opiskelijan ohjauksen kokonaissuunnitelmassa (Opiskelijan ohjauksen kokonaissuunnitelma 2011-2012) ja ohjausprosessi vastuuhenkilöineen laatujärjestelmässä (laatujärjestelmän opiskelu- ja sen ohjaaminen - prosessikansio).

”Koordinoiva opinto-ohjaaja Pirjo Venhovaara kiteyttää ohjauskäytännössä tapahtuneen muutoksen seuraavasti: ”Näkökulma opiskelijoiden ohjauksessa on kuluneiden vuosien saatossa muuttunut ongelmien ratkaisemisesta ennalta ehkäiseväksi, proaktiiviseksi opiskelun ja oppimisen ohjaamiseksi. Ohjauksesta

on tullut luonnollinen osa jokapäiväistä toimintaa. Mikä tärkeää, ohjaus tavoittaa tavalla tai toisella nyt jokaisen opiskelijan.”

Henkilökohtainen opiskelu- ja urasuunnitelma (hops) on keskeinen ohjauksen väline. Se on opiskelijan opintopolun ja hänen yksilöllisten tarpeittensa mukaan jäsentävä, vuosittain päivittyvä dokumentti, joka on sähköisessä muodossa (eHops). Sen tehtävä on varmistaa myös opiskelun esteettömyys.

Opintojen suunnitteluun vaikuttaa merkittävästi myös aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistaminen (AHOT) ja hyväksyminen osaksi opintoja. Tätä varten on laadittu tunnistamis- ja tunnustamiskäytäntöihin liittyvät ohjeet yhteistyössä Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun kanssa ja hyödyntäen valtakunnallisia AHOT-hankkeita.

Tärkeä osa opiskelijan opiskelukykyä edistävää ohjausta on myös opiskelijakunnan toteuttama vertaistutorointi. Se kohdistuu erityisesti opintojen alkuvaiheeseen, jolloin koulutetut vertaistutorit tukevat uusia opiskelijoita pääsemään jäseniksi omaan opiskeluyhteisöön, tutustumaan opiskelijapaikkakuntaansa ja sen palveluihin sekä löytämään toisista opiskelijoista tukiverkoston itselleen. Vertaistutorointi jatkuu opintojen ajan erilaisina yhteisöllisinä toimintoina ja mm. kansainvälistymiseen tukemisena.

Tieto- ja viestintäteknikka opetuskäyttöön - piirtoheittimestä OIS-ajatteluun

Vuosituhanen vaihteessa tieto- ja viestintäteknikka tuli voimallisesti korkeakoulujen opetukseen ja opiskeluun. Opetusministeriö käynnisti 2000-luvun alussa useita tietoyhteiskuntahankkeita muun muassa opettajien tieto- ja viestintäteknisten taitojen kehittämiseksi (ope.fi-ohjelma) sekä digitaalisten oppimateriaalien ja opintojaksojen saattamiseksi laajaan käyttöön (virtuaaliammattikorkeakoulu). Korkeakouluissa laadittiin myös tieto- ja viestintäteknikan opetuskäytön strategiat (ks. Koulutuksen ja tutkimuksen tietostrategia 2000-2004). Savonia tarttui välittömästi ja menestyksekkäästi tieto- ja viestintäteknikan (tv) opetuskäytön haasteisiin.

Savoniassa käynnistettiin useita merkittäviä EU-rahoitteisia tieto- ja viestintäteknikan hankkeita (mm. Verkkosalkku-hankkeet) ja osallistuttiin muiden korkeakoulujen kordinoimiin hankkeisiin niin Itä-Suomessa kuin valtakunnallisestikin. Hankkeiden tavoitteena oli kehittää toimivia tietoteknisiä oppimisympäristöjä ja työkaluja, kouluttaa opettajia niiden käyttöön sekä perehdyttää heitä verkkopedagogiikkaan ja verkkokurssien suunnitteluun ja toteutukseen.

OIS-tiloissa opetus, TKI ja työelämä kohtaavat.

Hankkeiden tuloksena opettajien tvt-osaaminen kehittyi merkittävästi, syntyi hyödyllisiä tietoteknisiä opetuksen ja opiskelun työkaluja kaikkien käyttöön ja muodostui hyviä verkostoja, joiden avulla voitiin kehittää toimintoja edelleen. Valtakunnallisen virtuaali-ammattikorkeakoulu-hankkeen käynnistyttyä Savonia oli aktiivisesti mukana sen toiminnassa ja kehittämisessä. Savoniassa tehty kehittämistyö on saanut valtakunnallisesti ja kansainvälisestikin hyvää palautetta ja tunnustusta.

Alkuvaiheessa pyrittiin laatimaan täysin tietoverkoissa, oppimisalustojen avulla toteutettavia verkko-opintojaksoja. Kuitenkin kokemuksen ja osaamisen kehittyessä useimmiten päädyttiin toteuttamaan opintojaksot yhdistellen verkon eri mahdollisuuksia lähiopetukseen. Nykyään käytössä oleva Moodle-oppimisympäristö toimii opiskeluun ja opintojaksoihin liittyvän tiedottamisen, materiaalien jakamisen, ohjaamisen, yhteisten keskustelujen, tehtävien palautuksen ja arvioinnin, tenttimisen sekä opinnäytteiden ohjauksen verkkoympäristönä.

Jokapäiväisessä käytössä on myös muita vuorovaikutuksen välineitä, kuten videoneuvotteluohjelmia ja -laitteita opetukseen, neuvotteluun, hankkeiden työskentelyyn jne (esim. Abobe Connect, Cisco videoneuvottelulaitteisto, sosiaalinen media). Lisäksi opiskelijoilla on käytettävissään opintojen edistymisen seurannan mahdollistavia ja muuta infomaatiota sisältäviä sovelluksia (mm. WIP, Reppu, eHops).

”Nykyään laajenevassa käytössä on sosiaalinen media, joka mahdollistaa monien palvelujen käytön, kuten esimerkiksi blogi-kirjoittamisen, videomateriaalin välittämisen, yhteisten dokumenttien ja materiaalien jakamisen sekä miellekarttojen rakentamisen yhdessä. Facebookiin on luotu Savonialle oma ryhmänsä. Seuraava kehitysvaihe näyttäisi olevan siirtyminen opiskelijoiden omien oppimisympäristöjen käyttöön (Personal Learning Environment PLE). Opiskelija laatii kaikki opintoihin liittyvät tuotoksensa kyseessä olevaan ympäristöön ja muut, kuten opettajat ja työelämän edustajat vierailevat siellä. Opintojen loppuvaiheessa opiskelija laatii oppimisympäristön materiaaleista itselleen portfolion, ” toteaa verkko-opetuksen suunnittelija Seppo Räsänen ja lisää: ”Myös mobiilisuus tulee olemaan vahvistuva ominaisuus tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytössä.”

Savonian uusi kehitteillä oleva opetuksellinen, virtuaalinen ja fyysinen oppimisympäristö on OIS-ympäristö (Open Innovation Space). Se on savonialainen kaikkea opetusta ja opiskelua koskeva pedagoginen toimintamalli, joka yhdistää työelämäläheisen oppimisen ja sitä tukevan tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan. OIS-ajattelussa teoria- ja käytännön opinnot linkittyvät toisiaan tukevaksi kokonaisuudeksi. OIS-toimintamalli toteutuu hyvin monimuotoisesti kuten muun muassa tekniikan opetuksen CDIO-viitekehityksessä ja ongelmalähtöisessä opiskelussa (PBL).

Tällöin opiskelijat, opettajat ja TKI-tehtävissä työskentelevät sekä työelämän edustajat ratkovat ja selvittävät yhdessä työelämän käytännön työelämästä nousevia ongelmia, haasteita ja tarpeita.

”Opetuksen ja opiskelun uudistaminen on Savonialle keskeinen kilpailutekijä. Meidän on varmistettava vetovoimamme innovatiivisena ja opiskelijakeskeisenä ammattikorkeakouluna, jossa opiskelu on sujuvaa ja opiskelijoita valmistuu suunnitellusti. Toisaalta haluamme, että Savoniasta valmistuvilla on tulevaisuuden työelämää vaadittava osaaminen. Savonian OIS-ajattelu tuottaa sitä osaamista, jota tulevaisuuden asiantuntijoilta edellytetään ja jota he nykyaikaiselta koulutukselta odottavat, ” kiteyttää vararehtori Mervi Vidgrén.

Alueellisesta toimijasta kansainväliseksi osaajaksi

Ammattikorkeakoulu on ollut alueellisesti merkittävä toimija, mutta samanaikaisesti kansainvälistyvä korkeakoulu. Savonian oman määrittelyn mukaan kansainvälistyminen on opiskelijoiden, opettajien ja asiantuntijoiden kansainvälistä liikkuvuutta, kehitys-, hanke- ja tutkimusyhteistyötä eri maiden korkeakoulujen kanssa sekä kotikansainvälistymistä.

Ulkomaille lähteneiden vaihto-opiskelijoiden ja Savoniaan saapuneiden opiskelijoiden määrät ovat lähes kymmenkertaistuneet (47 > 470 ja 25 > 240). Tämän lisäksi kansainvälisissä koulutusohjelmissa on pääosa ulkomaisia opiskelijoita, nykyään jo 20 maasta. Opettajien liikkuvuus on lisääntynyt kansainvälisten kehittämis- ja koulutushankkeiden myötä merkittävästi. Vuonna 1993 Suomesta lähti pitkä- tai lyhytaikaiseen yhteensä 19 opettajaa ja saapui 18. Kun taas vuonna 2008 heitä lähti 179 ja saapui 99. Myös muun henkilöstön vaihtomäärät lisääntyvät jatkuvasti.

Kotikansainvälistyminen on opetuksessa näkynyt opiskelijoiden kielitaidon kartuttamisena, opetussisältöjen kansainvälistymisenä, englanninkielisenä opetuksena ja vieraskielisinä oppimateriaaleina sekä eri maiden kulttuureihin tutustuttamisena. Eri maiden tutkinto- ja vaihto-opiskelijat ovat positiivinen osa yhteisöä, sen arkea ja juhlaa.

Kaksoistutkintoja, joissa osa opinnoista suoritetaan koti- ja osa ulkomaisessa yliopistossa, on mahdollista opiskella matkailun ja tekniikan aloilla neljän eri sopimuksen puitteissa. Kaksoistutkinnot avaavat opiskelijalle kansainvälisten työmarkkinoiden ovet jo opiskeluvaiheessa. Uutena koulutuksen avauksena on koulutuksen vienti ulkomaille, Siitä on jonkin verran kokemuksia, mutta tuotteistaminen vaatii vielä ponnisteluja (katso myös artikkeli Katse tulevaisuuteen sivu 54).

Kansainvälisten palveluiden päällikkö Ilkka Toroin mukaan:

”Seuraavat askeleet kansainvälistymisessä ovat kaksoistutkintojen ja maksullisen koulutusvientitoiminnan kasvattaminen. Opettajien ja opiskelijoiden kielitaidon vahvistaminen ja monipuolistaminen ovat välttämättömiä verkostoyhteistyön syvenemiselle ja täysimääräiselle hyödyntämiselle. Kotimaisena haasteena tulee olemaan maahanmuuttajien koulutuksen kehittäminen ministeriön asettamien tavoitteiden mukaisesti.”

Koulutuksen ja opetuksen laatutyö osaksi arkipäivän toimintaa

Savoniaan luotu 2000-luvulla luotiin laajas- ja yhteistyössä laadunvarmistusjärjestelmä, joka korkeakoulujen arviointineuvoston toimesta hyväksyttiin erinomaisin arvioinnein. Se varmistaa koulutuksen ja muun toiminnan laadun sekä luo perustan kehittämistyölle (ks <http://www.kka.fi>). Laatujärjestelmän rakentamisessa keskeisiä opetuksen kannalta ovat opetuksen ja opiskelun prosessien kuvaukset, toiminnan ohjeistukset ja laatutyön vastuiden jakaminen nimetyille henkilöille sekä jatkuva itse- ja ulkoinen arviointitoiminta. Laaja henkilöstöryhmien osallistuminen järjestelmän rakentamiseen ja toiminnan arviointeihin ovat merkittävästi vaikuttaneet opetuksen kehittymiseen ja laadun paranemiseen.

Tasavallan Presidentti Tarja Halonen luovuttamassa Savonialle laatupalkintoa vuonna 2011.

Se on myös vahvistanut yhteisten toimintamallien kehittymisen kautta savonialaisuutta.

Koulutusta on jatkuvasti kehitetty erilaisin itse-, vertais- tai ulkoisen ryhmän tekemien arvioinnein. Opetussuunnitelmien itsearvioinnissa vuonna 2007 todettiin opetussuunnitelmien pääosin olevan Bolognan prosessin tavoitteiden mukaisia. Oppimisen arviointikäytänteitä arvioitiin sisäisesti vuonna 2009 ja niiden todettiin hyvin vastaavan opetussuunnitelmien tavoitteita. Arviointipalaute on hyödynnetty suoraan opetuksen kehittämistyöhön ja uusien toimintamallien luomiseen. Ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavat koulutukset on arvioitu vuosina 2009 ja 2012. Arvioinnit ovat antaneet pontta eri koulutusohjelmien kehittämistyölle. Erinomaista ja kehitystä eteenpäin vievää palautetta toiminnasta on saatu muun muassa koulutusohjelmien, ohjauksen käytäntöjen ja kansainvälisen harjoittelun benchmarking-arvioinneista, jotka on toteutettu valtakunnallisissa tai kansainvälisissä verkostoissa.

Opiskelijoiden opintojaksoja koskeva systemaattinen palautejärjestelmä (OpiPal) on ollut käytössä vuodesta 2001 lähtien. Lisäksi Savonia kerää palautetta opetuksen laadusta opintojen alkuvaiheen ja loppuvaiheen kyselyillä. Aluksi OpiPalin tietoa on hyödynnetty hyvin vaihtelevasti, mutta myöhemmin palaute on vaikuttanut systemaattisemmin opetuksen kehittämiseen. Opiskelijoiden opintojen alku-

vaiheen ja loppuvaiheen opintoja ja opetusta koskevat kyselyt sen sijaan on aina analysoitu systemaattisesti ja tulokset julkaistu laatu-järjestelmässä.

Savonia ammattikorkeakoululle on myönnetty Korkeakoulujen arviointineuvoston arviointien ja kovan kilpailun pohjalta kolmasti koulutuksen laatuysikköpalkinto. Vuonna 2002 koulutuksen laatuysikköstatus myönnettiin sosiaalialan koulutukselle sen ammatillisen kasvun erinomaisesti toimivien ja tuloksekkaitten ohjauksikäytäntöjen kehittämisestä. Vuonna 2008 luonnonvara-alan koulutus sai koulutuksen laatuysikköpalkinnon koulutuksen innovatiivisuudesta sekä opiskelijoiden sitoutuneisuudesta opiskeluun ja koulutuksen kehittämiseen. Vuonna 2009 laatuysikköpalkinto myönnettiin kone- ja tuotantotekniikan koulutukselle uudenlaisesta opetuksen lähestymistavasta, jossa opiskelijan kaikki opinnot rakentuvat teollisen tuotantoprojektin ympärille (SavoniaDrive-projekti). Tällöin tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta integroituvat hyvin toisiinsa ja opiskelija pääsee koko ajan soveltamaan oppimaansa tietoa tai ratkaisemaan ongelmia käytännön ongelmista käsin. (ks. <http://www.kka.fi/julkaisut>).

Savonian opiskelijat ovat saaneet keskimääräistä enemmän tunnustuksia opinnäytetöitensä laadusta vuosittaisessa valtakunnallisessa Thesis-kilpailussa. (ks. <http://www.oamk.fi/thesis/kilpailu>).

Savoniassa on kiinnitetty huomioita toimintaympäristön laadukkuuteen. Opiskelijoille turvataan esteetön opiskelu riippumatta aistien tai liikkumisen ongelmista. Savonia on saanut savuttomuudestaan valtakunnallisen palkinnon vuonna 2011 savuttomuudestaan. Kestävän kehityksen näkökulma on sisällytetty opetussuunnitelmiin ja se näkyy myös toimintaympäristössä muun muassa jätteen käsittelyssä, energian käytössä. Savonia on ollut ensimmäisiä ammattikorkeakouluja, jossa on tehty kestävän kehityksen suunnitelma. Paperittomuuteen on viime vuosina päästy onnistuneessa määrin. Näistä ympäristön ja toiminnan laadukkuuden turvaamiseen liittyvistä toiminnoista muodostuu Savonian yhteiskuntavastuuohjelma.

Laatutyö on arkipäivää. Laadun arviointi ja parantaminen toimivat järjestelmänä hyvin ja tukevat opetuksen laadun kehittämistä. Laatujärjestelmän kullekin keskeiselle opetuksen prosessille ja sen eri vaiheille on nimetty vastuuhenkilönsä, jotka huolehtivat prosessin toteutumisesta ja niihin liittyvistä ohjeista. Erilaiset kehittämissryhmät tiedottavat, arvioivat ja luovat uusia toimintamalleja tarvittaessa. Opettajat saavat tukea oman opetuksensa kehittämiseen arvioinneista ja palautteista, työryhmien työn tuloksista sekä oman itsensä kehittämisestä koulutuksen avulla.

Laatupäällikkö Riitta Paasivuori korostaa:

”Savonian laatutyössä on edetty yksittäisten toimintojen parantamisesta laatu-järjestelmän kautta tapahtuvaan kokonaisuuksien kehittämiseen ja toimintamallien laadun hallintaan. Laatutyö on vaatinut aikaa, mutta siinä on onnistuttu hyvin, jota osoittavat Korkeakoulujen arviointineuvoston erinomaiset arvioinnit (2009) sekä useat merkittävät lautupalkinnot. Ainutlaatuisia palkintoja Suomen korkeakoulumaailmassa ovat Savonia-ammattikorkeakoululle vuonna 2011 myönnetty ja Tasavallan Presidentti Tarja Halosen luovuttama Euroopan Recognized for Excellence- palkinto sekä terveysalalle myönnetty vastaava palkinto, jotka ovat tunnustuksia erinomaisesta asiantuntemuksesta ja laadukkaasta toiminnasta (<http://www.efqm.org>).”

Tukipalvelut opiskeluprosessien vauhdittajina

Kirjasto- ja tietopalvelut tuottavat joustavasti palveluja kolmella paikkakunnalla niin opiskelijoille, asiantuntijoille kuin suurelle yleisölle. Palvelut ovat Savonia-ammattikorkeakoulun aikana kehittyneet perinteisistä kirjakokoelmista yhä enemmän internet-välitteisten palvelujen suuntaan ja ne ovat keskittyneet hallin-

nollisesti. Perinteinen kirjakokoelma edustaa monipuolisesti eri aloja. Sen rinnalla on kaikkien käytettävissä laaja elektroninen aineisto, joka voidaan saavuttaa mistä tahansa maailman kolkasta internetin kautta.

Tarkoituksenmukaisen ja luotettavan tiedonhankinnan varmistamiseksi kirjaston informaattikot antavat henkilökohtaista ohjausta, opetusta ryhmissä ja verkkokursseilla sekä tukevat tiedonhankintaa kuvaamalla verkossa tiedonhankinnan prosesseja. Opetusta on kehitetty siten, että tiedonhankinnan opetus kohtaisi mahdollisimman hyvin ja oikea-aikaisesti opiskelijan tarpeet, projektiopiskelun myötä kirjaston koko henkilöstön ohjaustaitoja tarvitaan lisääntyvässä määrin.

”Organisaatiouudistuksen vuonna 2008 koen järkevöittäneen ja tehostaneen kirjastojen toimintaa ja palveluja merkittävästi. Se on mahdollistanut uudenlaisen vastuunjaon ja asiantuntemuksen kehittämisen. Laatutyö on lisäksi tuonut kirjaston toimintaprosessit näkyviksi, jolloin niiden kehittäminen mahdollistuu entistä paremmin,” toteaa tietopalvelupäällikkö Tuula Snicker.

Opiskelijapalvelut vastaavat opintoihin liittyvästä ohjauksesta ja neuvonnasta sekä opintojen arjen sujumisen tukemisesta. Opiskelijapalveluja on kehitetty ohjaukselliseen suuntaan ja ko palvelut on nivottu ohjausprosessikuvausten kautta osaksi kokonaisvaltaista ohjausjärjestelmää. Myös opiskelijapalvelut keskitettiin vuoden 2008 organisaatiouudistuksen yhteydessä.

Tietohallinto on merkittävä tukipalvelun tuottaja opetukselle ja opiskelulle. Se ylläpitää ja kehittää mm. oppimisympäristöjä, sähköisiä työkaluja ja informaatiojärjestelmiä. Tietohallinnon toimesta ylläpidetty tieto- ja viestintätekniikka lisää opintojen joustavuutta sekä tukee yhdessä työskentelyä ja verkostoitumista.

Yhteenvetona voidaan sanoa, että kuluneiden kahdenkymmenen vuoden aikana kehitys kohti korkeakoulutasoista, laadukasta koulutusta on ollut huikea. Vaativien tavoitteiden saavuttamisessa on onnistuttu vuosi vuodelta paremmin. Esimerkiksi vuonna 2010 opetus- ja kulttuuriministeriön mittareiden mukaan Savonia-ammattikorkeakoulun opetus oli kärkiluokkaa. Tulos on vaatinut henkilöstöltä systemaattista työtä ja sitoutumista, mikä on ollut kunnioitettavaa rakenteellisten ja taloudellisten muospaineiden alla.

Ulla Voutilainen

OPETUSNEUVOS, VARAREHTORI 2004-2009

Opetuksen ja opiskelun uudistaminen on Savonialle keskeinen kilpailutekijä ”

Musiikin koulutukseen kuuluu myös yksilöllistä ohjausta.

POHJOISSAVOLAISEN AMMATTIKORKEAKOULUTUKSEN TKI-TOIMINNAN JUURET VAHVASSA AMMATILISESSA OPETUKSESSA

Pohjoissavolaisen ammattikorkeakoulutuksen TKI-toiminnan juuret löytyvät 1980-luvun ammatillisesta koulutuksesta, jota kehitettiin korkeakoulutasoiseksi noin kymmenen vuoden aikana. Silloisissa pohjoissavolaisissa opistoasteen oppilaitoksissa, kuten Kuopion Teknillinen oppilaitos, Walter Ahlströmin teknillinen oppilaitos, Kuopion, Iisalmen ja Varkauden kauppaoppilaitos ja Kuopion Sairaanhoidon oppilaitos, varsinainen tutkimus- ja kehittämistoiminta oli varsin ohutta ja opetuksen ydintehtävälle myös vierasta. Toiminta oli lähinnä alueelle suunnattua palvelutoimintaa, erilaisia testaus-, mallinnus- ja koulutuspalveluita sekä aikuiskoulutusta. Myös opistoasteen tutkintoihin kuuluva päättötyö oli osa silloista TKI-toimintaa.

Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan muotoutuminen osaksi Savonian toimintaa on ollut pitkä prosessi. Lähtökohtaisesti ammattikorkeakoulujen toinen perustehtävä, tutkiminen ja kehittäminen, muotoutui ammattikorkeakoululainsäädäntöön vuosina 1995 ja 2003. Alueellisesti ja kansallisesti tehtävän lunastaminen ja kytkeminen ammattikorkeakoulun arkipäivän toimintaan on ollut haastavaa niin henkilöstölle kuin opiskelijoillekin. Ammattikorkeakoulujen varsin nuori historia ammatillisen korkea-asteen osaamisen ja asiantuntijatiedon tuottajana sai nopeasti rinnalleen tutkimus- ja kehittämistyön.

Tutkimus- ja kehittämistyön kytkeminen ammattikorkeakouluihin nähtiin monissa tiede- ja korkeakoulupiireissä virheenä ja jopa tiede- ja korkeakoulukenttää rapauttavana ilmiönä. Tyypillistä tämä keskustelu oli erityisesti niillä paikkakunnilla, joissa oli jo yliopisto- tai korkeakoulutusta ja -tutkimusta. Yliopistoväen kannanotoissa korostettiin, että maahan ei tarvita enää heikkoa ja keskinkertaista tutkimusta vaan on parempi, että ammattikorkeakoulut keskittyvät opetukseen ja sitä tukevaan

kehittämiseen ja jättävät tutkimustoiminnan muille toimijoille. Samanaikaisesti 2000-luvun alussa valtakunnassa keskusteltiin voimakkaasti myös opetus- ja tutkimusyliopistojen profiloimisesta.

Pohjois-Savossa Savonian TKI-toiminnan tehtävä otettiin 1990-luvun lopussa rakentavasti vastaan. Syynä tähän oli osittain se, että silloisen Kuopion yliopiston koulutusprofiili ja tutkimusalat erottuivat ainakin jossakin määrin Pohjois-Savon ammattikorkeakoulun toiminnasta. Itä-Suomessa ja Pohjois-Savon alueella oli selkeää tarvetta erityisesti tekniikan ja terveysalan käytännönläheiselle kehittämistyölle ja soveltavalle tutkimukselle ja tuotekehitykselle. Myönteisenä voimavarana toiminnassa oli jo varhaisessa vaiheessa ammattikorkeakoulun, yliopistollisen sairaalan ja yliopiston yhteisten tilojen ja laboratorioden hyötykäyttö esim. ympäristöalan ja hyvinvointialan opetuksessa ja kehittämistyössä. Myös opettajien ja asiantuntijoiden yhteinen käyttö opetuksessa loi pohjaa Savonian ja Kuopion yliopiston väliselle TKI-yhteistyölle. Tämä on kantanut näihin päiviin saakka Savonian ja Itä-Suomen

yliopiston painoalojen (hyvinvointi ja terveys, ympäristö, metsä ja energia sekä Venäjä-osaaminen) TKI-työssä.

Savonian perustana olevan opistoasteen koulutuksen antina olivat myös hyvät yritys yhteistyösuhteet, jotka varmistivat sen, että alkava tutkimus- ja tuotekehitystyö juurtuu käytäntöön ja toiminnalle ominainen työelämäyhteys otettiin käyttöön. TKI-toiminnan vauhdittamiseksi Savoniaan rekrytoitiin myös henkilöstöä teollisuuden ja yrityselämän palveluksesta toteuttamaan hankkeita, yritysten kehittämistyötä ja luomaan perustaa TKI-tehtävälle. Uudet tehtävänkuvat syntyivät ja opetuksen rinnalle kasvoi joukko TKI-henkilöitä. Myös yritysten tuotekehitys- ja tutkimustoiminta sai voimaa Savonia yhteistyöstä, mm. Honeywell-yhteistyön käynnistyminen 1999 Kuopiossa oli osoitus kaupungin, yliopiston ja ammattikorkeakoulun yhteisestä ponnistuksesta alueen teollisuutta edistävään TKI-toimintaan.

Alkuvuosina monet kehittämishankkeet liittyivät vahvasti myös Savonian oman osaamisen ja opetuksen kehittämiseen. Erityisesti

verkko-opetuksen kehittämiseen panostettiin 1990-luvun lopussa mm. Verkkosalkku-kehittämishankkeessa. Verkkosalkku-hankeeseen osallistui monialainen ja laaja joukko ammattikorkeakoulun opettajia, mm. Maija Suhonen hankkeen vetäjänä, Iisalmesta Hannu Viitala ja Kuopiosta mm. Heikki Likitalo, Aija Hietanen ja Anna-Leena Ruotsalainen. Myös opetustiloja ja -laitteita hankittiin EAKR-kehittämisvaroilla erityisesti tekniikan alan opetukseen ja kehittämistyöhön. EMC-laboratorio ja ympäristötekniikan tutkimus- ja kehitysympäristö saivat alkunsa. Vuonna 2005 TKI-henkilötyövuosia oli 113 ja TKI-toiminnan menot olivat 5,7 miljoonaa euroa. Vuonna 2011 vastaavasti TKI-henkilötyövuosia oli jo lähes 160 ja TKI-toiminnan menot olivat yhteensä 10,2 miljoonaa euroa.

Samalla Savoniassa kysyttiin muiden suomalaisten ammattikorkeakoulujen tavoin, mitä tutkimus- ja kehittämistoiminta ammattikorkeakoulussa oikeastaan on? Tehtävä oli uusi ja haastava. Myös tehtävän kannattajakunta oli varsinkin toiminnan alkuvaiheessa hauras. Vaikka ammattikorkeakoululaissa (351/2003) todettiin varsin selväsanaisesti, että ”*Ammattikorkeakoulujen tehtävänä on antaa työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin sekä tutkimukseen ja taiteellisiin lähtökohtiin perustuvaa korkeakouluopetusta ammatillisiin asiantuntijatehtäviin, tukea yksilön ammatillista kasvua ja harjoittaa ammattikorkeakouluopetusta palvelevaa sekä työelämää ja alueke-*

Tekniikan koulutusohjelman työtilat vuonna 2007.

hitystä tukevaa ja alueen elinkeinorakenteen huomioon ottavaa soveltavaa tutkimus- ja kehitystyötä”, tutkimus- ja kehittämistoiminnan merkitys ammattikorkeakoulun kokonaisuudessa herätti kysymyksiä. Tästä huolimatta Savonia kasvoi nopeasti volyymien myötä valtakunnan ammattikorkeakoulujen kärkeen TKI-toiminnassa. Reipasta kasvua edistivät Euroopan unionin alueelliset rakennerahastomahdollisuudet.

Identiteetin kirkastuminen on vienyt aikaa. Kirkastamista on edistänyt mm. vuonna 2005 Savoniassa käyttöön otettu TKI-toiminnan itsearviointimalli sekä osallistuminen mm. KKA:n aluekehitysvaikutusten huippuyksikköarviointiin. Vuonna 2008 tehtiin yhdessä Mikkelin ammattikorkeakoulun kanssa T&K-toiminnan benchmarking, jonka tulokset julkaistiin ammattikorkeakoulujen tutkimus- ja kehittämisverkoston (AMK-Tutka) julkaisusarjassa. Vuonna 2011 osallistuttiin myös KKA:n kansainväliseen TKI-toiminnan arviointiin, jonka tulokset julkaistiin toukokuussa 2012.

Voidaan sanoa, että vasta nyt 20-vuoden iässä Savoniassa tunnetaan ja tunnistetaan TKI-toiminnan moninaiset lähtökohdat ja tavoitteet. Opiskelijalle tutkimus- ja kehittämistyön merkitys on näyttäytynyt useimmiten pelkästään opinnäytetyönä. Myös monen savonialaisen opettajan työnkuvassa opinnäytetyön ohjaaminen oli alkuvaiheessa keskeinen työelämälähtöisen opetuksen ja TKI-toiminnan muoto.

TKI-toiminnan alkuvaiheessa Savonian TKI-osaaminen asemoitui lähinnä koulutuksen ja palvelujen tuottamiseen sekä opinnäytetöiden ohjaamiseen. Koulutuspalvelut olivat keskeinen osa tutkimus- ja kehittämistoiminnan palvelutehtävää, ja soveltavan tutkimustoiminnan ja tutkivan työotteen merkitys oli vähäisempi. Tänä päivänä TKI-toimintaa kuvastavat myös julkaiseminen, kansainvälinen TKI-toiminta sekä työelämää palvelevan soveltavan tutkimus- ja kehittämistiedon tuottaminen ja osaamisen uudistaminen.

TKI-tehtävän kehittyminen on ollut selkeästi sidoksissa ammattikorkeakoulujen rahoitumahdollisuuksiin. Muiden suomalaisten ammattikorkeakoulujen tavoin myös Savonian perusrahoitus on perustunut suoritetuihin tutkintoihin ja opiskelijamääriin. Ammattikorkeakoulujen perusrahoituksessa ei ole kohdennettu TKI-tehtävän toteuttamiseen ja kehittämiseen erillistä rahoitusosuutta, vaan kukin ammattikorkeakoulu on käyttänyt ja suunnannut perusrahoitusta TKI-perustehtävään oman profiilinsa ja kantokykynsä mukaan. Tämän lisäksi OKM:n erillishankerahoitus, ns. TKI-erillisraha, on mahdollistanut toiminnan käynnistämisen ja osittaisen ylläpitämisen. Savoniassa erillisrahalla on ollut merkittävä rooli TKI-toiminnan perustan rakentamisessa ja osaamisen kehittämisessä Euroopan unionin rakennerahastokausilla 2003–2008 ja 2009–2012. Vuonna 2011 EU-rahoitusta saatiin TKI-toimintaan yhteensä noin 2 miljoonaa euroa.

Viime vuosina rahoitusrakenne on monipuolistunut ja Savonia on ollut aktiivinen TEKES-rahoituksen hakija ja käyttäjä. Vuonna 2011 Tekes-rahoituksen osuus kokonaisrahoituksesta oli noin 10 prosenttia, eli reilu miljoona euroa. Kansainvälistä rahoitusta oli vielä vaatimattomasti alle 300 000 euroa.

TKI-toiminta, opetus ja yritys yhteistyö – kolmikanta vahvistuu

Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta on merkinnyt muutosta niin Savonian toimintakulttuurissa kuin henkilöstön ja erityisesti opettajien osaamisessa. TKI-toiminta edellyttää tiivistä työelämäyhteistyötä, joka sinällään ei ole ollut vierasta ammattikorkeakoulujen työelämäyhteistyöhön perustuvassa koulustraditiossa. TKI-tehtävät ovat vuosien myötä tulleet osaksi opettajan vuosityöaikaa. Myös TKI-henkilöstön rooli on linkittynyt yhä enemmän opetuksen kehittämiseen ja toisaalta opettajien ja TKI-henkilöstön yhteistyö on vahvistunut entisestään. Innovatiivisesta ja valtakunnallisesti merkittävästä TKI-toiminnan muodosta Savoniassa on esimerkkinä mm. Savonia Chopper -projekti, jossa yhdistyivät yritys yhteistyö, tiimiopettajuus, insinööriopinnot ja monialainen opiskelijakeskeinen TKI-toiminta. Savoniasta toimintaa olivat vahvasti kehittämissä mm. Tatu Westerholm, Anssi Suhonen, Raimo Hätininen ja Timo Lipponen. Insinööriopiskelijat opiskelivat yhdes-

sä muotoilun ja liiketalouden opiskelijoiden kanssa. Savonia Drive palkittiin myös koulutuksen laatuysikkönä vuonna 2010.

Yrittäjyyden ja innovatiivisuuden edistäminen on ollut tärkeä osa Savonian TKI-toimintaa. Vuonna 2005 käynnistettiin Savoniassa yTiimi-toiminta, jonka tavoitteena oli edistää monialaisesti Savonian opiskelijoiden yrittäjyysasennetta ja vahvistaa paikallisesti yritysyhteistyötä sekä toteuttaa vaihtoehtoinen tapa opiskella yrittäjyyttä. yTiimin kehittäjinä olivat mm. Kaija Sääsä, Hilkka Lassila, Riitta Rissanen, Jari-Pekka Jääskeläinen, Antti Iirea ja Esa Viklund.

Vuosina 2005–2011 yTiimissä on opiskellut jo yli 100 opiskelijaa ja yTiimi on toteuttanut alueella lukuisia yritys- ja työelämälähtöisiä projekteja. Tiimin opiskelijoista yli 10 prosenttia on lähtenyt yrittäjäksi viimeisen viiden vuoden aikana. yTiimi palkittiin vuonna 2009 ammattikorkeakoulujen yrittäjyysverkoston (FINPIN) palkinnolla onnistuneesta pysyvistä yrittäjyyttä edistävästä ammattikorkeakoulurakenteesta. Vuonna 2010 saman FINPIN-palkinnon sai agrologikoulutus yrittäjyyden edistäjänä. yTiimin opiskelijat menestyivät myös vuonna 2011 kansallisessa liiketoimintasuunnitelmakilpailussa. Vuonna 2012 elinkeinoministeri Jyri Häkämies palkitsi lehtori Jari-Pekka Jääskeläisen yrittäjyyden tunnustuspalkinnolla, Teistä puhutaan hyvää -kuniakirjalla. Yrittäjyystiimin tiimimanagerille

yTiimi on tehnyt vuosien varrella yhteistyötä lukuisten yritysten kanssa, yksi merkittävistä yhteistyökumppaneista on Kalpa.

Jari-Pekka Jääskeläiselle kunniakirja oli tunnustus yrittäjyyden tulevaisuuden hyväksi tehtävästä työstä.

Innovatiivisuuden kehittämisessä pioneerina olivat mm. Innoforest- ja InnoSTU-hankkeet, joissa sovellettiin avoimen ja käyttäjälähtöisen innovaatiotoiminnan periaatteita maaseutuopetuksen ja keksintöjen kaupallistamisessa. Näiden hankkeiden keskeisenä toimijana oli muun muassa yliopettaja Miika Kajanus. Kokemusten myötä innovaatioita on edistetty mm. Tulevaisuuden tuotteet -projektissa, Teke-sin TULI-toiminnassa (Tutkimuksesta liiketoimintaa), Medipolku-, OIS- ja JUTI-hankkeissa. Savonia sai vuonna 2011 KONSTA-innovaatiopalkinnon Tulevaisuuden tuotteet -konseptille. Palkinnon myönsi suomalaisten keksijöiden tukiyhdistys ja HEADLINE.

Vuosien myötä Savonian opiskelijoiden rooli ja mahdollisuudet toteuttaa TKI-toimintaan omissa opinnoissaan ovat vahvistuneet. Savonian OIS-pedagoginen linjaus on vahvistanut opiskelijoiden roolia TKI-työssä. Myös pk-yritysten merkitys TKI-toiminnassa on kasvanut, mistä on osoituksena mm. se, että Savonia saa entistä enemmän työelämän toimeksiantoja ja kehittämistehtäviä mikroyrityksiltä ja yrittäjiltä. Käyttäjä- ja kysyntälähtöinen innovaatiotoiminta on nivoutumassa osaksi Savonian opiskelijoiden opintoja.

TKI-ympäristöt kehittyvät – oppilaitoksen seinien sisältä vaikuttaviin verkostoihin ja kumppanuuksiin

Savonian monipuolisen TKI-toiminnan ovat mahdollistaneet myös fyysiset tilat ja laite- ja ohjelmistoresurssit sekä opetusta ja TKI-toimintaa tukevat testiympäristöt ja laboratoriot. Merkittävimpiä fyysisiä TKI-ympäristöjä on rakentunut mm. Opistotien kampukselle, ns. HitSavonian tilat, sekä Microkadun kampukselle, mm. EMC-laboratorio, sekä ympäristötekniikan TKI-ympäristöt yhteistyössä eri tutkimuslaitosten kanssa. Jatkossa Savonian toiminta keskittyy Kuopiossa Microkadun kampukselle. Microkadun kampus mahdollistaa Savonian monialaisuuden entistä paremman hyödyntämisen ja uudentyypisten oppimisympäristöjen toteuttamisen. Varkaudessa puolestaan on panostettu 2010 lähtien energiatekniikan tuotekehitys- ja TKI-ympäristöihin. Iisalmessa maitoalan osaamisen ja teknologiateollisuuden ja hyvinvointiosaamisen oppimis- ja tutkimusympäristöt ovat luontevasti löytyneet alueen yrityksistä, yhteistyöoppilaitoksista ja asiantuntijaverkostoista.

Vahvistuva työelämä- ja yritys yhteys on merkinnyt myös TKI-ympäristöjen siirtymistä oppilaitoksesta yrityksiin, julkisiin organisaatioihin ja erilaisiin yhteiskäyttöisiin tiloihin. Erityisesti muotoilu-, hyvinvointi- ja teknologia-aloilla tutkimus- ja kehittämistyötä tehdään

autenttisissa työelämäympäristöissä yhteistyössä yritysten ja organisaatioiden asiantuntijoiden, toisen asteen oppilaitosten ja Savonian asiantuntijoiden ja opiskelijoiden kesken. Osaaminen ja innovaatiot syntyvät yhä enemmän organisaatioiden sisä- ja ulkopuolisissa verkostoissa, joissa ideoita, osaamista ja yhteistyösuhteita hyödynnetään. Yritysten tutkimustoiminta ja tuotekehitystilat linkittyvät Savonian TKI-toimintaan, ja yhtä lailla Savonian TKI-tilat tarjoavat yrityksille mahdollisuuksia tuotekehitykseen ja soveltavaan tutkimukseen. Savonian tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnassa asiantuntijaverkostot nousevat entistä merkittävämpään roolin. Keskeisiin verkostoihin ja kumppanuuksiin kuuluvat niin yritykset kuin toisen asteen oppilaitokset, yliopistot, toiset ammattikorkeakoulut sekä tutkimuslaitokset. Moodi2-tyyppiset verkostot vahvistuivat 2000-luvun aikana.

TKI-asiantuntijuus ja Savonian henkilöstön muuttuvat roolit

Tutkimustyön vahvistuminen ammattikorkeakouluissa on merkinnyt myös TKI-osaamiseen panostamista ja henkilöstön koulutautumista. Savonian henkilöstön koulutus rakenne on monipuolistunut ammattikorkeakoulun kehittämisen ja vahvistumisen myötä. Tänä päivänä Savonian TKI-henkilöstöstä 7% on suorittanut tohtorintutkinnon, lisensiaatteja on 6% ja

ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita on 50%. Ammattikorkeakoulutaustaisia ja amatillisen opisto- tai toisen asteen tutkinnon suorittaneita henkilöstöstä on 26 (lähteenä Savonian toiminta- ja henkilöstökertomus 2011 ja Tilastokeskus 2011). TKI-osaamisen perustana on oman alan asiantuntijuus, tutkimus- ja kehittämisosaaminen, projektiosaaminen, työelämä- ja yritysverkostojen hallinta ja niiden kehittäminen sekä kansainvälinen osaaminen. Tämä kaikki on vaatinut myös Savoniassa uudentyyppisiä tehtäväkuvia sekä opetuksen että TKI-toiminnan integrointiin perustuvien toimintojen uudelleenorganisointia. Vuonna 2009 luodut osaamiskeskittymät, energia, ympäristö ja turvallisuus, hyvinvointituotteet ja palvelut, integroitu tuotekehitys sekä yrittäjyys ja innovaatiot, toimivat monialaisen TKI-toiminnan profiileina ja painoaloina, mutta yhtä lailla niiden tarkoituksena on vahvistaa työelämäläheisen opetuksen ja TKI-toiminnan integraatiota opiskelijoiden, henkilöstön ja kumppaneiden toiminnassa. Osaamiskeskittymien tavoitteena on myös varmistaa, että

Savonian TKI-toiminta kehittyi ja uudistui ja on sopusoinnussa elinkeino- ja työelämästä tulevien ja myös ennakoimattomien tutkimus- ja kehittämistarpeiden kanssa.

Monialainen TKI-toiminta haastaa myös opettajuuden uudelle tasolle. Monialainen, yritys-yhteistyössä tehtävä projektitoiminta ei ole itsestäänselvyys vaan vaatii niin opettajilta kuin opiskelijoiltakin uutta osaamista ja rohkeutta kokeilla, tutkia, kehittää ja oppia uudella tavalla. Toiminnan ytimessä on elävä työelämäyhteys, joka perustuu luottamukseen ja asiantunteemukseen. Savonian henkilöstö on tässä työssä avainasemassa. Monet opettajat ovat antaneet kasvonsa aluekehitystyölle ja raivanneet pioneereina uusia toimintamalleja vaikuttavaan TKI-toimintaan. Esimerkkejä löytyy Savonias- ta useita. Alueen teknologiateollisuutta vahvistavaa opetusta ja TKI-toimintaa, mm. julkaisuja, on tehnyt yli 15 vuotta savonialainen yliopettaja Esa Hietikko, joka kuvaa TKI-toiminnan osaamishaasteiden muutosta omassa työssään seuraavasti:

”Aloittaessani opettajan uran reilut parikymmentä vuotta sitten opiskelijat vielä istuivat aina yhdessä ja samassa luokkatilassa omalla istumajärjestyksen mukaisella paikallaan. Opettaja tunsu opiskelijansa henkilökohtai-

sesti, ja myös ryhmähenki luokassa oli hyvä. TKI-toiminta oli siihen aikaan vaatimatonta. Opiskelijat olivat yritysten kanssa tekemisissä lähinnä vain harjoittelujaksoilla ja insinööriyön aikana. Ammattikorkeakouluksi muuttumisen myötä myös opetus ja opiskelijan rooli muuttuivat. Opiskelijoiden itsenäisyys on kasvanut, ja he opiskelevat enemmän omien aikataulujensa ja urasuunnitelmiansa mukaan. Vasta 2000-luvulla TKI-toiminta on kasvanut. Aivan viimeisten vuosien aikana on alettu kiinnittää yhä enemmän huomiota myös monialaiseen työelämälähtöiseen oppimiseen ja sitä tukevaan TKI-toimintaan.

Kaikki tämä on näkynyt myös opetuksessa. Opettaja ei enää toimi kateederilta käsin tiedon jakajana, vaan hän ”mahdollistaa” oppimista. Monialaisille opiskelijaryhmille on löydettävä yhteinen työskentelyaika ja -paikka ja oppimisen kohteet on haettava yrityksistä. Opettajien henkilökohtaiset suhteet ja verkostot teollisuuteen ovat avainasemassa, mutta ammatillista osaamistakaan ei voi unohtaa. Opiskelu saa uudenlaisen luonteen, kun asioita tehdäänkin olemassa olevalle yritykselle, sen antamasta aihepiiristä ja oikeita tuloksia edellyttäen. Opiskelijat joutuvat toimimaan monialaisissa tiimeissä oman alansa edustajina ja kommunikoimaan myös yritysten henkilökunnan kanssa.”

”
Ammattikorkeakouluksi muuttumisen myötä myös opetus ja opiskelijan rooli muuttuivat.”

Savonian TKI-toiminta tunnetaan uuden osaamisen tuottamisesta ja innovaatioista

Kuluneen kymmenen vuoden aikana Savonian TKI-toiminnan kehittymistä kuvastavat mm. seuraavat piirteet:

- yksittäisistä kehittämishankkeista monialaisiin vaikuttaviin TKI-kokonaisuuksiin
- yksittäisen asiantuntijan osaamisesta ja yksilötyöstä asiantuntijaverkostojen osaamiseen ja yhteistyöhön
- alueellisten kehittämistehtävien rinnalla myös kansallisista ja kansainvälistä soveltavaa TKI-toimintaa
- opiskelijoiden perinteisistä TKI-työn muodoista uusiin TKI-toiminnan ja opetuksen malleihin – OIS-toimintamalli.
- TKI-toiminnan määrällisestä volyymistä TKI-toiminnan laadun ja vaikuttavuuden ytimeen

Useat vuosien varrella toteutetut TKI-hankkeet ja kehittämistoimet ovat jättäneet pysyvän jäljen Savonian ja alueen työelämän käytäntöihin. TKI-toiminnan vaikuttavuudesta kertoo mm. kehittämistyö, jota on tehty esimerkiksi seuraavissa hankkeissa: *Avekki, HitSavonia, DigiBranch, DigiLounge, WaltSim, InnoForest, Innostu, PUUMI, Hambulanssi ja Suupirssi, TahkoAcademy, Nestori/ARVO, LaatuSavo, Mobiilihoiva, LYHTY, Dipra, Kuluma, Medipolku, ELKE, Eurofarmari, LuomuTää ja LATU.*

Nämä ovat muutamia esimerkkejä TKI-toiminnasta, joka perustuu alueellisiin kehittämistarpeisiin ja verkostoihin. Avekki-hankkeessa kehitettiin koulutus- ja toimintatapamalli väkivaltaisen tilanteiden ennaltaehkäisyyn ja hallintaan, LaatuSavo- ja TahkoAcademy-hankkeissa on kehitetty Tahkon alueen matkailuyrityksiä. Mobiilihoiva-hankkeessa kehitettiin teknisiä ratkaisuja, joilla voidaan tukea yksin kotona asuvien turvallisuutta. Medipolku-hankkeessa puolestaan tutkittiin ja kehitettiin verkostomaista toimintamallia lääketieteelliseen teknologiaan liittyvien ideoiden tuotekehityksestä kaupallisiksi tuotteiksi.

HitSavonia-, DigiBranch- ja DigiLounge-hankkeissa on keskitytty kone- ja teknologia-alan kehittämiseen ja kehittämisympäristöjen luomiseen. Energia-alan kehitys- ja laiteympäristöjä on toteutettu ja kehitetty hankkeina Varkauden alueella. Kansainvälisessä Dipra-hankkeessa tutkittiin ja kehitettiin diabeetikoiden hoidonohjausta ja virtuaalisia opetusmoduuleja. Kuluma-hankkeessa tehtiin tutkimusta ja kehittämistyötä kuluttajien painonhallintaan liittyen autenttisessa kauppa- ja osto-ympäristössä. ELKE-hanke keskittyi eläinterveydenhuollon kehittämiseen, ja Eurofarmari-hankkeessa kehitettiin maaseutuyritysten kansainvälistä osaamista. LATU-hankkeessa vahvistettiin Pohjois-Savon maidon- ja lihantuotannon tuotantorakenteita.

Uutta osaamista ja työelämää uudistavia innovaatioita on syntynyt ja niitä on otettu myös kansalliseen käyttöön. Vuonna 2011 Suupirssi-hanke ja Kaarina Sirviö palkittiin ammattikorkeakoulujen Kärki 2011 -palkinnolla. Hiehotelli-hanke ja yliopettaja Risto Kauppinen saivat samassa kilpailussa kunniamaininnan. Savonian TKI-osaaminen noteerattiin valtakunnallisesti merkittävällä tavalla.

Osaamisen ja vahvistuneiden kumppanuuksien myötä Savoniassa on tänä päivänä merkittävää kansallista tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio-osaamista erityisesti vesi- ja ympäristöosaamisessa, teknologiateollisuuden kehittämisessä, maito-osaamisessa sekä hyvinvoinnin ja ikääntymisen alueilla. Strateginen kumppanuus Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun ja Itä-Suomen yliopiston kanssa vahvistaa edelleen TKI-toimintaamme. Askelia vaikuttaviin kansainvälisiin kumppanuuksiin on myös otettu (Pietarin polytekninen yliopis-

to, John Moores University). Kansainvälisiin tutkimusverkostoihin ja EU:n erillisohjelmien rahoitukseen panostaminen on toiminnassamme yhä tärkeämpää, jotta Savonia kykenisi vastaamaan myös ammattikorkeakouluyhteisön kansainvälistymisen vaatimuksiin.

Kuinka hyvin sitten Savonia on menestynyt TKI-toiminnassaan kahdenkymmenen viime vuoden aikana? Vastauksia on varmaan yhtä monta kuin kysyjää. Uskomme siihen, että Savoniassa tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio-toiminnalle ei ole olemassa yhtä absoluuttista totuutta. TKI-toimintaan panostetut eurot ja henkilötyövuodet (vuonna 2011 TKI-toiminnan menot 10,2 miljoonaa euroa ja 160 henkilötyövuotta) mittaavat toki toimintaamme

ja asettavat meidät ammattikorkeakoulujen kärkijoukkoihin. Innovatiivisuudelle on sitä vastoin vähän yksiselitteisiä mittareita. Pelkistetysti innovaatiota voidaan toki kuvata mm. keksinnöillä ja ideoiden määrällä sekä syntyneillä kaupallistettavilla tuotteilla ja palveluilla sekä yritystoiminnalla. Näitäkin Savoniasa on syntynyt ja syntyy edelleen.

Savonialle innovatiivisuus, kehittäminen ja tutkiminen itsessään on jo arvo. Toiminta kehittyy kulttuurissamme sekä kumppaneiden ja sidosryhmien kanssa tehtävässä yhteistyössä – myös seuraavat kaksikymmentä vuotta!

Riitta Rissanen

VARAREHTORI (TKI)

Julkaisutoimintaa pyörittävä Tiina Hyttinen kannustaa ottamaan yhteyttä, jos hyviä ideoita julkaisuksi ilmaantuu.

Julkaisutoiminta ja aluevaikuttavuus

Savonia-ammattikorkeakoulu on harjoittanut julkaisutoimintaa lähes 20 vuotta. Täällä aloitettu julkaisutoiminta oli urauurtavaa ammattikorkeakoulukentässä. Monet suuret ammattikorkeakoulut ovat ottaneet mallia, kuinka Savoniassa julkaisutoimintaa on toteutettu. Pääasiassa julkaisutoiminta lähtee niihin projekteihin, joilla on vahva yhteys tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan tai opetukseen. Savonian julkaisusarjassa on muun muassa tutkimuksia, raportteja ja muita selvityksiä.

Oman mausteensa julkaisutoimintaan ovat tuoneet kaupalliset tuotteet, jotka ovat olleet alueellisesti hyvinkin persoonallisia kuten savolainen keittokirja ”Hyvvee ja hyvän parasta”. Kirjaa myytiin 6000 kappaletta ja se oli esillä yli 50 mediassa mukaan lukien radio ja televisio. Kirjan suosio oli jopa niin suurta, että jotkut mediat väittivät Savonian panttaavan esittelykappaleiden antamista.

Usein julkaisut ovat syntyneet pakottavasta materiaalin tarpeesta. Esimerkiksi Kuopio-kuvateos syntyi siltä pohjalta, kun Suomalaisesta kirjakaupasta otettiin yhteyttä ja kerrottiin, että asiakkaat kyselevät Kuopio-aiheista teosta. Perustettiin toimituskunta, jossa oli kustantajan edustajat Savoniasta, Suomalaisesta kirjakaupasta, Kuopion kaupungin viestintäpalveluista ja varsinaiset kirjantekijät, Savonian Kuopion Muotoiluakatemian opiskelijat.

Suomalainen kirjakauppa ja Kuopion kaupunki sitoutuivat ostamaan kuvateosta huomattavat määrät, jos kirja on laadukas. Nuori työryhmä sai aikamoisen haasteen varsinkin kun tiedossa oli, että Kuopio oli vuosikymmenien aikana käyttänyt vastaavissa kirjoissa alansa huippuammattilaisia.

Kirja julkaistiin runsaslukuisen toimittajajoukon läsnä ollessa. Kuopion kaupungin vieraina olivat pääkaupunkiseudun naistoimittajat ja kaupunki oli kutsunut nämä toimittajat kirja julkistamiseen. Kuopio-kuvateos sai hyvää palautetta niin julkisuudessa kuin kirjan toimeksiantajiltakin.

Kuopio-kuvateos oli hyvä esimerkki myös kumppanuudesta. Kirja syntyi Savonian, Suomalaisen kirjakaupan ja Kuopion kaupungin välisestä yhteistyöstä, joka sai alkunsa todellisesta tarpeesta. Hankehan käynnistyi, kun kiukkuinen asiakas Suomalaisessa kirjakaupassa päivitteli eikö Kuopiosta ole saatavilla matkamuuistiksi kuvateosta.

Julkaisutoimintaa pyörittävä Tiina Hyttinen muistuttaa julkaisutoiminnan perustehtävää: ”Julkaisujen pääpaino tutkimuksilla ja raporteilla eli niillä julkaisuilla, jotka tukevat ammattikorkeakoulun perustehtäviä. Monet näistä julkaisuista palvelevat alueen yrityksiä ja yhteisöjä. Tuotamme julkaisuja Itä-Suomen työelämän tarpeisiin. Näin tuemme Savonian aluevaikuttavuutta.”

Julkaisuja on tehty yhteensä 211 (2011 syksyllä). Keskimäärin julkaisuja tuotetaan vuodessa 16 – 20 kappaletta. Yhden kaupallisen julkaisun tekeminen kestää 1 – 3 vuotta ja julkaisun prosessin eri vaiheissa on monia eri alan asiantuntijoita. Valmiin käsikirjoituksen kuten tutkimuksen tai opinnäytteen julkaisutoiminta tuottaa julkaisuksi noin kuukaudessa.

Jouni Vornanen

TIEDOTTAJA

UUDENLAINEN OPETTAJUUS

Erilaisista toimintakulttuureista uusiin haasteisiin vastaten kohti yhteisiä toimintatapoja ja pedagogista näkemystä

Yleisiä muutoksia

Nykyinen Savonia-ammattikorkeakoulu aloitti toimintansa Pohjois-Savon väliaikaisena ammattikorkeakouluna vuonna 1992. Ammattikorkeakoulu liitti yhteen ennen erillään toimineita ammatillisia oppilaitoksia. Nyt ammattikorkeakoulu on kolmella paikkakunnalla toimiva oppilaitos, joka antaa koulutusta kuudella koulutusosalalla.

Muutos erillisistä oppilaitoksista yhtenäiseksi korkeakouluksi ja yleiset ammattikorkeakouluille asetetut tavoitteet ovat vaikuttaneet paljon opettajana toimimiseen.

Vuonna 2003 annetun ammattikorkeakoululain mukaan *”ammattikorkeakoulujen tehtävänä on antaa työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin sekä tutkimukseen, taiteellisiin ja sivistyksellisiin lähtökohtiin perustuvaa korkeakouluopetusta ammatillisiin asiantuntija-tehtäviin, tukea yksilön ammatillista kasvua ja harjoittaa ammattikorkeakouluopetusta palvelevaa sekä työelämää ja aluekehitystä tukevaa ja alueen elinkeinorakenteen huomioon ottavaa soveltavaa tutkimus- ja kehitystyötä sekä taiteellista toimintaa”*. Mitä tämä on edellyttänyt opettajilta ja opetukselta?

Opetuksen taso tuli nostaa korkeakoulutasoiseksi. Tämän myötä kaikille aloille tuli lehtorin virkojen lisäksi yliopettajan virkoja. Lehtorin virkoihin on pätevyysvaatimuksena riittävän käytännön kokemuksen lisäksi ylempi korkeakoulututkinto ja yliopettajan virkoihin lisen-siaatin tai tohtorin tutkinto. Opettajat alkoivat innolla suorittaa jatko-opintoja. Monivuotinen opiskelu työn ohella oli ja on edelleen monelle iso ponnistus ammattitaidon kehittämiseksi. Ammattikorkeakoulun opettajalta edellytetään lisäksi pedagogisen pätevyyden hankkimista.

Vuonna 2011 oli Savoniassa tohtorin tutkinnon suorittaneita 9,4%, lisen-siaatin tutkinnon suorittaneita 7,2% ja ylempään korkeakoulututkinnon suorittaneita 75,3% kaikista opettajista.

Ammattitaitoa on kehitetty tutkintoon johtavan koulutuksen lisäksi esimerkiksi erilaisissa *professional development* -koulutuksissa.

Opettajakunnan monipuolinen ammattitaito näkyy Savonian julkaisuluvuissa. Vuonna 2011 opettajat olivat tekemässä 53 ammattiyhteisölle suunnattua julkaisua ja 22 tieteellistä artikkelia tai julkaisua, joista vertaisarvioituja oli 12. Näiden lisäksi opettajat olivat mukana 35 julkisessa taiteellisessa esityksessä tai näyttelyssä.

Ammattikorkeakoulua edeltäneissä ammatillisissa oppilaitoksissa opetussuunnitelmat olivat tiukasti silloisen ammattikasvatushallituksen säätelemiä. Muutos ammattikorkeakouluun siirryttäessä oli suuri. Mitään sääntelyä ei ollut. Jokainen ammattikorkeakoulu sai päättää itsenäisesti omasta opetussuunnitelmastaan lain ja asetuksen rajoissa.

Alasta riippuen opiskeluajat saattoivat muuttua. Esimerkiksi liiketalouden alalla entisen ylioppilas pohjaisen ammatillisen koulutuksen pituus oli kaksi vuotta ja käsi- ja taideteollisella alalla viisi vuotta. Uuden tradenomikoulutuksen laajuus on sen sijaan kolme ja puoli vuotta ja artemikoulutuksen neljä vuotta.

Kaikki tämä vaikutti siihen, että opetussuunnitelmatyö oli ammattikorkeakoulun alkuvaiheessa vaativaa.

Iso haaste ammattikorkeakouluille on ollut oman profiilin löytäminen korkeakoulukentässä. Miten ammattikorkeakoulut eroavat yliopistoista? Miten ammattikorkeakoulututkinnot vastaavat yliopistotutkintoja? Millaisiin työtehtäviin ammattikorkeakoulututkinnot antavat pätevyyden?

Kunkin alan ja koulutusohjelman oppimistavoitteet on määritelty tiedollisen, taidollisen ja asenteellisen osaamisen osalta eurooppalaisen koulutustasomäärittelyjen mukaisesti.

Laaja-alaisen tavoitteiden saavuttaminen edellyttää erityisesti ammattiopintojen opinnoissa muutakin kuin perinteistä luokkaopetusta. Opintoja on liitettävä entistä enemmän käytäntöön. Tämä edellyttää opettajilta laajaa yhteistyötä elinkeinoelämän kanssa. Monet opettajat ovat tämän takia olleet päivittämässä tietoaan ja taitojaan eri yrityksissä ja organisaatioissa. Vuonna 2011 heitä oli eripituisilla työelämäjaksoilla 23.

Vuodesta 2008 lähtien Savonia-ammattikorkeakoulussa on ollut mahdollista suorittaa ylempiä ammattikorkeakoulututkintoja. Vuonna 2011 ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavia koulutusohjelmia oli yhdeksän. Tutkinnot ovat uusia, ja niiden vaatimustaso on korkea. Opiskelijat ovat eri alojen ammattilaisia, joilla on työkokemusta ammattikorkeakoulututkinnon jälkeen vähintään kolme vuotta. Monet opiskelijat toimivat esimiestehtävissä. Tutkintojen opinnäytetyöt liittyvät opiskelijan työyhteisön kehittämiseen.

Tämän päivän työtehtävät vaativat hyvää kansainvälisyysosaamista. Tämän takia Savoniassa on englanninkielistä tutkinto-opetusta ja opiskelijavaihto Savonian ja ympäri maailmaa sijaitsevien yhteistyöoppilaitosten kanssa on

Savonian ja Kajaanin YAMK-opiskelijoita Pariisissa yhdessä Paris Sud:n IB-opiskelijoiden kanssa.

vilkasta. Opetuksen onnistuminen edellyttää opettajilta hyvää kielitaitoa ja yhteistyösuhteiden kehittäminen valmiutta opettajavaihtoon. Opettajat ovatkin kehittäneet kielitaitoaan kouluttautumalla sekä koti- että ulkomailla. Yhtenä kielitaidon mittarina on virallisen kielitutkinnon hyvä suorittaminen. Tämän suorituksen teki 24 opettajaa vuonna 2011.

Vieraan kielen lisäksi englanninkielisessä opetuksessa on haasteena opetuksen monikulttuurisuus. Opetusryhmässä saattaa olla mukana yli kymmenen kansallisuutta. Monikulttuurisuus on tällöin myös iso mahdollisuus: opiskelijat

ja siinä samalla myös opettajat oppivat toimimaan taustaltaan erilaisten ihmisten kanssa.

Opettajan työnkuva on muovautunut tavoitteiden muuttumisen myötä yhä enemmän perinteisestä opetuksesta oppimisen ohjaukseen ja tukemiseen. Tämän lisäksi jokainen opettaja on omassa työssään myös opintojen ohjaaja. Opettajan tehtävä on ohjata opiskelijaa opettamallaan alalla kehittymään kohti oman alan asiantuntijuutta.

Yhtenä haasteena tässä ovat opiskelijoiden erilaiset taustat. Osalla opiskelijoista on taustanaan ylioppilastutkinto ja osalla ammatillinen tutkinto. Monet opiskelijat opiskelevat työelämän muutosten tai henkilökohtaisten syiden takia uuteen ammattiin.

Opiskelijoiden opintopolut eriytyvät entistä enemmän. Tämän takia opetus- ja opiskelumenetelmät tulevat entistä monimuotoisemmiksi. Lähiopetuksen määrä vähenee. Ryhmissä ja erilaisissa projekteissa työskentely lisääntyy. Myös luokkaopetuksen autenttisuus on kasvanut ja erilaisia todellisia työtilanteita simuloivia oppimismenetelmiä on otettu käyttöön.

Ison muutoksen opettamiseen on aiheuttanut tietotekniikan nopea kehittyminen. Käytössä ovat muiden muassa Moodle-oppimisalusta, Adobe Connect -videoneuvottelujärjestelmä ja monet sosiaalisen median välineet. Tietotekniikkaa käytetään myös opintojen ohjauksessa. Yhtenä esimerkkinä tästä on blogien käytön lisääntyminen.

Uusien teknisten järjestelmien käyttö pedagogisesti järkevästi vaatii opettajilta jatkuvaa asiantuntemuksen ylläpitämistä. Hyvänä tukena tässä on Savoniassa toimiva verkko-opetuksen kehittämissyhmä, jonka toiminnassa on opettajia kaikista koulutusyksiköistä.

Tietotekniikan ja sosiaalisen median voimakas mukaan tuleminen opetukseen on jo nyt

muuttanut opettajien tapaa tehdä työtä. Työ on muuttunut selvästi sirpaleisemmaksi. Yhteydenpito opiskelijoihin on toisaalta lisääntynyt mutta toisaalta muuttunut etäisemmäksi. Henkilökohtaiset tapaamiset opiskelijoiden kanssa vähenevät, mutta toivottavasti eivät sentään lopu kokonaan.

Uusiin haasteisiin on vastattu rohkeasti

Eräänä uutena opetusmallina on Suomen ammattikorkeakoulujen innovaatio- ja yrittäjyysverkoston (FINPIN) tunnustuspalkinnon vuonna 2009 saanut yrittäjyystiimi, yTiimi. yTiimi tarjoaa kaikkien koulutusalojen opiskelijoille mahdollisuuden suorittaa osan opinnoista yrittäjyyttä painottaen. Haasteet uudentyypisessä toteutuksessa ovat monet.

yTiimin toiminnassa alusta pitäen mukana ollut yliopettaja Antti Iire mainitsee tämän toteutuksen alkuun liittyneitä kysymyksiä: ketkä pystyvät opettamaan yrittäjyyttä, pitääkö opettajalla olla yrittäjätausta, miten yritysprojektit tukevat oppimista, miten yritysprojekteja hankitaan jne. Iso haaste on myös opettajan oman toiminnan muuttaminen. Luottaako opettaja uudessa tilanteessa omiin

kykyihinsä ja opiskelijoiden omaehtoiseen oppimiseen.

Ei voi myöskään aliarvioida uudenlaisen toiminnan mielekkyyden markkinointia työyhteisössä.

Vastaavia kysymyksiä on aina ratkaistava, kun toimintatapoja uudistetaan.

Työ on kannattanut. Myös opiskelijat ovat ottaneet haasteet vastaan. Antti Iiren mukaan:

”yTiimin eteen saapuva opettaja on kohdannut joukon, joka on ylpeä omasta tekemisestään, kriittinen opetuksen sisällöstä, äärimmäisen vastuullinen ja sitoutunut ja varmasti oman osuutensa kakusta hoitava.”

Toisena esimerkkinä ovat vuosien 2005–2006 ja 2009–2011 luonnonvara-alan kansainväliset NASEK-hanke (Network for the Agricultural Sector to Exchange Knowledge) ja START-RUBITZ-hanke (Starting new enterprise in rural context).

Hankkeisiin osallistui liki 150 opiskelijaa Suomesta ja kymmenestä muusta Euroopan maasta. Yhteydenpidossa käytettiin Adobe Connect -järjestelmää. Haasteena hankkeessa oli teknisten kysymysten lisäksi se, että osallistujien toiminta-

Kaikista muutoksista huolimatta opettajana toimimisen ydin ei ole muuttunut ”

tavat ja -kulttuuri olivat osin hyvin erilaiset. Hyvin opettajälähtöisessä kulttuurissa toimiville esimerkiksi Savoniassa yleisesti käytetyt ryhmätyömenetelmät olivat uusi kokemus.

Kansainvälisen hankkeen suunnittelu ja toteutus vaatii kaikilta mukana olevilta opettajilta uskallusta, kielitaitoa ja kykyä yhteistyöhön kulttuuritaustaltaan erilaisten henkilöiden kanssa. Tuloksena tässä yhteistyössä liiketoimintasuunnitelman tekeminen konkretisoitui ja siihen tuli uusia näkökulmia. Kansainvälisessä ryhmässä syntyi uusia yritysideoita.

Hankeiden vetäjänä toimi lehtori Hannu Viitala. Hän toteaa näihin hankkeisiin liittyen uudesta opettajuudesta:

”Uusi opettajuus on mielestäni sitä, että opettaja uskaltaa antaa opiskelijoille todellista vastuuta; vaativia ja haastavia tehtäviä ja projekteja. Tulos yllättää aina – positiivisesti.”

Tämä pätee varmasti myös laajemmin.

Kolmantena esimerkkinä on tekniikan alalla vuonna 2010 alkanut hanke ”Insinöörikoulutuksen uusi toteutustapa CDIO-mallia noudattaen”. CDIO (Conceive – Design – Implement – Operate) on kansainvälisesti tunnustettu 12 standardiin tukeutuva insinöörikoulutuksen viitekehys. Kansainvälisen CDIO-verkoston mukaan malli on käytössä yli 80 yliopistossa

ja korkeakoulussa, joista kuusi on suomalaisia ammattikorkeakouluja.

Mallin keskeisenä ajatuksena on työelämälähtöisyyden lisääminen aktiivisia opetusmenetelmiä hyödyntämällä heti opintojen alusta lähtien. Malli tukee Savonian uutta opetussellista OIS-linjausta.

CDIO-mallissa opetusta toteutetaan tuotteiden ja järjestelmien kehittämisen pohjalta. Ensimmäisenä tätä mallia on toteutettu syksystä 2010 lähtien energiatekniikan koulutusohjelmassa tekniikan Varkauden yksikössä. Tekniikan Kuopion yksikössä mallia tukevaa opetussuunnitelmatyötä tehtiin keväällä 2011 ja toteutukset lähtivät liikkeelle syksyllä 2011.

CDIO-hankkeen projektipäällikkö yliopettaja Juhani Rouvali kuvaa mallia seuraavasti:

”Mallin keskeisiä lähtökohtia ovat mm. koulutusohjelman suunnittelu ja kehittäminen, työelämälähtöisyys, aktiiviset ja motivoivat opetusmenetelmät sekä Suunnittele – Testaa – Toteuta -projektit. Projektimuotoisuus ja ongelmanratkaisu ovat kuitenkin vain osa kokonaisuutta. Valtaosa opetuksesta on edelleen muuta kuin projektiopintoja. Tämä edellyttää opettajien ja TKI-henkilöstön sujuvaa ja tiivistä yhteistyötä. CDIO on ikään kuin sateenvarjo, joka kokoaa opiskelutavat elementit kokonaisuudeksi, jonka tavoitteena on tukea opiskelijan kasvua insinööriksi.”

Päätös tekniikan koulutuksen suuntaamisesta CDIO-mallin mukaiseksi on tehty, mutta mallin toteuttaminen on vasta alussa. Malli vaatii paljon sekä opiskelijoilta että opettajilta. Opiskelijoille projekteissa oppiminen on uutta. Opettajilta tämä edellyttää kouluttautumista. Uuden mallin käyttöönotto lisää opettajien työtä. Yliopettaja Juhani Rouvali toteaa:

”Uuden pedagogiikan käyttöönotto vaatii kokeiluja ja rajojen hakemista. Suunnitteluun ja uudenlaisiin toteutuksiin vaadittava työmäärä on suuri. Ponnistus on samaa suuruusluokkaa kuin aloittavan opettajan ensimmäinen lukuvuosi: vapun tietämissä on takki aivan tyhjä, nippa nappa selviää kesään.”

Ensimmäiset palautteet mallin toteuttamisesta Varkaudesta ovat rohkaisevia: opiskelijoiden opintojen keskeyttämiset ovat vähentyneet ja opiskelijoiden palaute on ollut pääosin positiivista.

Toisenlaista kehittämistä on esimerkiksi opetuksen vaikuttavuuden selvittäminen tutkimuksen avulla. Tätä tehtiin tämän julkaisun kirjoittamisen aikana käynnissä olleessa projektissa, joka liittyi Savonian ja Niuvanniemen sairaalan yhteistyöhön oikeuspsykiatristen sairaanhoitajien täydennyskoulutuksessa. Savonian opiskelijat ja opettajat tutkivat ryhmän opiskelijoiden käsitystä omasta työnkuvastaan ja ammattitaidostaan sekä niiden mahdollisista muutoksista koulutuksen aikana. Projekti

yhdisti monipuolisesti opetuksen ja sen kehittämisen Savonian TKI-toimintaan sekä koko- si eri osaamisalueiden opettajat ja työelämän edustajat tutkimustiimiksi. Projektin vastuuhenkilö, yliopettaja Liisa Koskinen totesi viimeisimmässä tutkimusryhmän kokouksessa:

”Tämä on ollut opettavaista, kivaa ja tuloksellista. Yhteensä 19 opiskelijaa syvensi oikeuspsykiatrisen hoitotyön osaamistaan, kuusi opiskelijaa suoritti projektissa omat hankeopintonsa, tuloksia on esitelty kansainvälisessä konferenssissa ja lopullisten tulosten valmistuttua kirjoitetaan vielä artikkeli tieteelliseen julkaisuun.”

Rakenteellisten muutosten aiheuttamat paineet

Ammattikorkeakoulun alkamisesta aina viime vuosiin saakka opettajan työpaikka on yleisesti ottaen ollut melko turvattu. Ikäluokkien pieneneminen ja koulutustarpeiden muuttuminen muuttavat tilannetta. Opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksen mukaisesti Savonia-ammattikorkeakoulun aloituspaikkamäärä vähenee vuodesta 2011 vuoteen 2013 yhteensä 135 aloituspaikalla. Supistuksien kohteena ovat sosiaali- ja terveysalaa lukuun ottamatta kaikki muut koulutusalat. Jo tätä ennen on jouduttu lakkauttamaan eräitä vetovoimaisia koulutusohjelmia. Miten pystytään toimimaan niin, että supistuksien takia ammattikorkeakoulussa oleva asiantuntijuus ei kapene?

Paineet näkyvät opettajien uskossa tulevaisuuteen. Vuosittain tehtävän henkilöstön toimivuuskyselyn tulosten mukaan voimakkaimmin supistuksien kohteena olevilla aloilla toimivien opettajien usko tulevaisuuteen on selvästi laskenut. Tämä on iso haaste ammattikorkeakoulun henkilöstöhallinnolle.

”Lisäksi koulutuksen rahoitusjärjestelmän uudistuu ja ammattikorkeakoulujen saamaa rahoitusta ollaan supistamassa. Ammattikorkeakoulujen tulevan yksityistämisen myötä opettajat siirtyvät virkasuhteista työsuhteisiin, mikä omalta osaltaan myös lisää epävarmuuden tunnetta. Savonian päätoimisten opettajien keski-ikä oli vuoden 2010 lopussa 51,2 vuotta ja paineet työurien pidentämiseen tuovat lisähaastetta johtamiseen. Työpaikan menetyksen pelko ja lomautusuhka ovat todellisuutta opettajan arjessa niin Savoniassa kuin muissakin ammattikorkeakouluissa”, toteaa opettajien pääluottamusmies Pirjo Suhonen ja lisää: ”Tilanne on täysin uusi ammattikorkeakoulun historiassa. Talouden niukkuus näkyy opetusresurssien pienenemisenä, ja se vaikuttaa opettajien jaksamiseen jo nyt ennen

tulevia leikkauksia ja ammattikorkeakoululain uudistusta. Opettaja joutuu entistä lyhyemmässä ajassa opettamaan ja arvioimaan useampia ryhmiä ja kohtaamaan suurempia opiskelijamääriä. Opettajat opettavat useammilla koulutusaloilla, ja heiltä edellytetään entistä enemmän tiimityötä ja uudistumiskykyä.”

Uudistuvat opetusmenetelmät ja entistä tiiviimpi yhteistyö elinkeinoelämän kanssa ovat kuitenkin samalla haaste ja voima ammattikorkeakoulun opettajalle. Kaikista muutoksista huolimatta opettajana toimimisen ydin ei ole muuttunut ja tuskin muuttuukaan: opettaja toimii vuorovaikutuksessa opiskelijan kanssa ja tukee sekä kannustaa opiskelijaa tämän omalla opintopolulla.

Heikki Likitalo

LEHTORI

Reilut 3000 katsojaa seurasi helmikuussa 2012, kun yli kolmemetrinen Lumikuningatar lipui Kuopion Musiikkikeskuksen konserttisalin lavalla savun ympäröimänä. Savonian opiskelijat ja Kuopion kaupunginorkesteri toteuttivat sadun, jossa moniammatillisuus ja työelämä yhdistivät voimansa OIS-hengessä.

Toteutuksessa olivat mukana kaikki liiketalouden ja kulttuurialan koulutusohjelmat. Musiikin ja tanssin yksikkö vastasi koreografiasta ja musiikista ja muotoilun ja viestinnän opiskelijat visuaalisesta kokonaisilmeestä. Sponsorien hankinta oli liiketalouden alan yTiimiläisten vastuulla. Restonomiopiskelijat suunnittelivat ja toteuttivat Musiikkikeskuksen kahvion tuotteita ja somisteita.

OPETUSVELVOLLISUUDESTA VUOSITYÖAIKAAN

Opettajan työn luonne on muuttunut merkittävästi ammattikorkeakoulujärjestelmän käynnistymisen jälkeen. Työn muutos on merkinnyt uusien työmuotojen oppimista, ja sillä on ollut vaikutusta opettajan työaikaan. Lähiovetustunteihin vahvasti pohjautuneesta työn ja työajan käsitteestä on siirrytty laaja-alaisempaan opettajan työnkuvaan. Opettajan työ "yksinäisestä urakkatyöläisestä" on yhä enenevässä määrin muuttunut opettajien yhteistyötä korostavaksi tiimiopettajuudeksi. Virkaehtosopimusjärjestelmä on ajan myötä uudistunut niin, että opettajan työajassa otetaan kokonaisvaltaisemmin huomioon opettajalle kuuluvat tehtävät. Opettajan työ perustuu tänä päivänä vahvasti vuosityöajan suunnitteluun.

Ammattikorkeakoulun perustana olevissa oppilaitoksissa opettajan työaika ja sen myötä palkkaus määräytyivät virkaehtosopimuksen mukaisen opetusvelvollisuustyöajan mukaisesti. Taustalla oli ajatus opettajan työstä lähinnä lähiovetustunteja luokkahuoneessa pitävänä henkilönä. Opettajan muut kuin opetustunnit olivat virkaehtosopimuksessa vähempiarvoisia. Opettajien työmääräykset eivät juuri poikenneet toisistaan, eivätkä opettajien työmääräykset olleet samalla tavalla yksilöllisiä kuin nykyään esimerkiksi muiden kuin opetustehävien osalta. Ammattikorkeakoulun taustalla olleiden oppilaitosten opetushenkilöstön virkaehtosopimukset olivat oppilaitoskohtaisia (nyk. koulutusalat), ja niiden määräykset poikkesivat toisistaan. Osa opetushenkilöstöstä siirtyi ammattikorkeakouluun valtion ylläpitämistä oppilaitoksista ja osa kunnallisista oppilaitoksista.

Virkaehtosopimusten taustalla olleet eroavaisuudet heijastuivat pitkään toimintaan ja näkyvät edelleen jossain määrin ammattikorkeakoulun virkaehtosopimuksen määräyksissä. Siirtyminen yhtenäiseen ammattikorkeakou-

lun virkaehtosopimukseen ei ole tapahtunut kivutta. Valtakunnan tasolla ei saatu synnytettyä yhtenäistä ammattikorkeakoulun virkaehtosopimusta, vaan vanhoihin virkaehtosopimuksiin sisältyneet palkkauserot siirrettiin uuteen sopimukseen. Oli kolmeen luokkaan kuuluvia opettajia: tekniikan alan, kaupan ja hallinnon alan sekä muiden alojen. Tämä oli omiaan aiheuttamaan katkeruutta opetushenkilöstön kesken ja osaltaan hidasti yhtenäisen toimintakulttuurin muotoutumista.

Palkkauksen erot poistettiin sittemmin 2000-luvun puolivälissä keskusjärjestöjen välillä solmitussa ammattikorkeakoulun virkaehtosopimuksessa, ja koko opetushenkilöstölle määriteltiin yhtenäinen vähimmäispalkkaus. Savoniassa opetushenkilöstön palkkauksen yhdenvertaisuutta on edistetty muun muassa poistamalla paikkakunta-kohtaiset palkkauserot paikallisella sopimuksella.

Savonian opetushenkilöstöstä on tällä hetkellä 89 prosenttia ammattikorkeakoulun virkaehtosopimuksen piirissä. Ammattikorkeakoulun opettajan tehtäviin kuuluu opetus- ja ohjais-

työn lisäksi monia muita tehtäviä, kuten osallistuminen tutkimus- ja kehitystyöhön, opetussuunnitelmatyöhön ja opiskelijavalintaan sekä työelämälähtöinen opetuksen kehittäminen ja osallistuminen koulutukseen ja monimuotoiseen työelämäyhteistyöhön. Työaikasuunnitteluun pohjautuva vuosityöaika mahdollistaa opettajien eri tehtävien huomioon ottamisen yksilöllisesti työajan resursoinnissa ja tukee siten vuosittaisten strategisten ja toiminnallisten painopisteiden eteenpäin viemistä.

Vuosityöaikaan siirtyminen on vaatinut uudenlaista asennetta ja toimintatavan omaksumista niin opettajilta kuin esimiehiltäkin. Poisoppiminen vanhoista sopimuksista ja käytännöistä on jatkunut tähän päivään saakka. Yhtenäiset käytännöt ja toimintakulttuuri eri koulutusalojen opetushenkilöstön työaikasuunnittelussa ovat kehittyneet koko ajan. Yhdenvertaisen ja yhtenäisen kulttuurin kehittymistä on pyritty tukemaan koko Savoniaa koskevilla yhtenäisillä ohjeistuksilla.

Muun kuin opetushenkilöstön osalta työajan ja sovellettavien virka- ja työehtosopimusten

muutokset eivät ole olleet yhtä merkittäviä. Myös toimihenkilöiden osalta työn sisältö sinänsä on muuttunut ja monimuotoistunut. Suurimmat muutokset ovat koskeneet valtion oppilaitoksista ammattikorkeakoulun kuntayhtymän palvelukseen siirtyneitä henkilöitä. Myös toimihenkilöiden osalta on rakennettu yhtenäistä Savoniaa luomalla yhteisiä käytäntöjä ja ohjeistusta.

Korkeakoulujärjestelmä on vahvassa rakenteellisessa murroksessa, ja sen toimintaympäristö on jatkuvassa muutoksessa. Muutokset tulevat koskemaan koko Savonian henkilöstöä. Ne edellyttävät uuden oppimista ja merkitsevät joustoja työaikoihin ja uusien toimintamekanismien luomista.

Palkkausjärjestelmien kehittyminen

Ammattikorkeakoulun henkilöstön palkkausjärjestelmä on kehittynyt voimakkaasti sen perustamisesta lähtien. Aiemmin palkkaukseen ei sisällynyt varsinaisia kannustavan palkkauksen elementtejä. Peruspalkan lisäksi palkan suuruuteen vaikuttivat merkittävimmin työkokemusvuodet ja opetushenkilöstön osalta kelpoisuusvaatimusten täyttyminen. Tehtävien vaativuudella ei varsinaisesti ollut merkitystä henkilökohtaiseen palkkaukseen. Palkkausjärjestelmää alettiin virkaehtosopimustasolla kehittää tehtävien vaativuuden paremmin huomioivaksi 2000-luvun alussa. Virkaehto-

sopimukseen sisällytettiin myös määräyksiä työsuorituksen arviointiin ja hyvään ammatinhallintaan perustuvista henkilökohtaisista lisistä. Kannustavien palkkausjärjestelmien käyttöönotto on merkinnyt siinä määrin suuria muutoksia perinteiseen järjestelmään verrattuna, että niihin liittyvien arviointijärjestelmien laatiminen on vaatinut useiden vuosien kehitystyötä. Valmistelutyötä on tehty hyvässä yhteistoiminnassa henkilöstön edustajien kanssa. Opetushenkilöstön osalta työn vaativuuden arviointijärjestelmä otettiin Savoniassa kattavasti käyttöön vasta muutama vuosi sitten. Muun henkilöstön osalta työn vaativuuden arviointijärjestelmä otettiin käyttöön opetushenkilöstöä aiemmin. Työn vaativuuden arvioinnissa käytettiin aluksi tarkkaa pisteytykseen perustuvaa analyttistä arviointijärjestelmää. Sittemmin palkkauksen arviointijärjestelmät ovat työ- ja virkaehtosopimuksissa kehittyneet kokonaisarvioinnin suuntaan. Työn muotojen muutokset edellyttävät palkkauksen arviointijärjestelmien jatkuvaa kehittämistä. Savoniasa panostetaan palkkausjärjestelmän jatkuvaan kehittämiseen oikeudenmukaisen palkkauksen luomiseksi. Nykyinen opetus- ja kulttuuriministeriönkin taholta vahvistettu tavoite- ja tulosohjaus edellyttää myös Savoniassa näiden elementtien kehittämistä henkilökohtaisessa palkkauksessa.

Henkilöstöä osallistava päätöksenteko ja yhteistoiminta

Henkilöstö on ollut mukana päätöksenteossa koko Savonia-ammattikorkeakoulun historian ajan. Ammattikorkeakoulujärjestelmän syntyvaiheessa opetushenkilöstö muodosti yhdysopettajajärjestelmän edustamaan opettajia yläpitäjähallinnossa ja yhteistoimintaelimissä. Kussakin yksikössä toimii opettajien keskuudestaan valitsema yhdysopettaja, jotka puolestaan valitsevat keskuudestaan edustajan Savonian yhteisiin päätöksenteko- ja yhteistoimintaelimiin. Henkilöstön asema päätöksenteossa vahvistui ammattikorkeakoululain muutoksella vuonna 2003. Lainmuutoksella luotiin ammattikorkeakoulun itsehallinto ammattikorkeakoulun sisäisissä asioissa ja päätöksenteko niiden osalta siirtyi ammattikorkeakoulun hallitukselle. Henkilöstön asema ammattikorkeakoulun päätöksenteossa turvattiin lailla määrittelemällä ammattikorkeakoulun hallitukseen opetus- ja muun henkilöstön sekä johdon edustajien lukumäärä.

Savonian toiminnanohjausjärjestelmä on kehittynyt vahvasti prosessijohtamisen suuntaan. Uudistunut toimintatapa on merkinnyt henkilöstön aktiivista osallistumista prosessien toimintaan ja niiden kehittämiseen työryhmiin valittujen edustajien kautta. Prosessityöryhmissä hyödynnetään Savonian henkilöstön monialaista osaamista, ja henkilöstön edustajat osallistuvat asiantuntijajäsenenä työryhmien toimintaan.

Kuntayhtymässä on toteutettu yhteistoimintaa ja työsuojelutoimintaa laaja-alaisesti ammattikorkeakoulun syntyajoista lähtien. Yhteistointamenettelyn tarkoituksena on työnantajan ja henkilöstön välisen yhteistoiminnan edistäminen, henkilöstön vaikutusmahdollisuuksien turvaaminen työtä ja työyhteisöä koskevien asioiden valmistelussa sekä toiminnan tulokellisuuden ja työelämän laadun edistäminen. Alkuvuosina kuntayhtymän lakisääteinen työsuojelutoiminta toteutettiin muusta yhteistointinnasta erillisenä. Sittemmin kuntayhtymän erillinen työsuojelutoimikunta lakkautettiin ja työsuojelutoiminta yhdistettiin osaksi muuta yhteistoimintaa. Kuntayhtymän ja henkilöstön välisenä edustuksellisenä yhteistyöelimenä toimii kuntayhtymän yhteistyöryhmä.

Yhteistointimenettelyt perustuvat lain-säädännön lisäksi kuntayhtymän tasolla solmittuihin yhteistointinta- ja luottamusmies-sopimuksiin. Sopimuksia uudistettaessa yhteistointinnan muotoja on monipuolistettu organisaation eri tasoilla. Avoimen vuorovai-kutuksen ja henkilöstön vaikutusmah-dollisuuksien voitaneen todeta ajan kuluessa kehittyneen Sa-soniassa. Henkilöstön ko-kemuksia mahdollisuu-desta vaikuttaa omaa työtään ja yksikköään koskeviin asioihin on mitattu Savoni-assa jo ammattikor-

keakoulun alkuajoista lähtien toteutetuilla toi-mivuuskyselyillä. Henkilöstön tyytyväisyys vaikutusmahdollisuuksiin on luonnollisesti vaihdellut ammattikorkeakoulun toiminnan aikana kulloiseenkin kehitysvaiheeseen liit-tyvistä tekijöistä johtuen. Kokonaisuudessaan voidaan todeta työntekijöiden olevan verrat-tain tyytyväisiä etenkin työtä koskeviin vai-kutusmahdollisuuksiinsa.

Savonialaisen toimintakulttuurin kehittyminen

Savonia-ammattikorkeakoulu on syntynyt sii-hen eri aikoina liitetystä, eri ammattialoja edustavista itsenäisistä oppilaitoksista. Ku-kin oppilaitoksista on tuonut Savoniaan mu-kanaan alan omaan ammatti-identiteettiin vahvasti perustuvan organisaatio- ja toiminta-kulttuurin. Eri alojen oppilaitosten tuleminen mukaan ammattikorkeakoulun toimintaan eri ajankohtina on osittain hidastanut yhtenäisen toimintakulttuurin syntymistä. Myös toimimi-nen hajallaan useissa toimipisteissä ja kaupungeissa on osaltaan vai-keuttanut yhtenäisen toimin-takulttuurin syntymistä.

Savonia-ammattikorkeakoulun arvot vahvistettiin yhteisen arvokeskus-telun pohjalta jo 1990-luvulla. ”

Savonia-ammattikorkeakoulun arvot vahvistettiin yhteisen arvokeskustelun pohjalta jo 1990-luvulla. Nämä arvot toimivat edelleen yhtenäisen Savonian toimintafilosofian ja -kulttuurin pohjana. Yhteinen arvopohja on ohjannut Savonian toimintaa yhtenäisen toimintakulttuurin suuntaan. Monialaisuus on ymmärretty Savoniassa toiminnan rikkauteena, mikä näkyy tänä päivänä monimuotoisena yhteistoimintana alojen välillä. Yhteistyötä tehdään kaikilla toiminnan alueilla niin opetuksen suunnittelussa, toteutuksessa kuin kehittämisessäkin. Monialaiset tutkimus- ja kehittämishankkeet ja eri alojen painopistealueista muodostetut osaamiskeskittymät ovat tämän päivän Savoniassa normaalia arjen toimintaa. Yhtenäisen toimintakulttuurin kehittymistä on myös osaltaan edistänyt käytäntöjen ja henkilöstöasioita koskevien toimintaperiaatteiden yhtenäistäminen ajan myötä.

Savonialaisuuden kehittyminen ihmisten asenteissa ja toiminnassa on vaatinut lähes kahden vuosikymmenen kehityshistorian mutta näkyy tällä hetkellä monella tasolla Savoniassa sekä ulkoisessa että sisäisessä toimintaympäristössä.

Kannustava henkilöstöjohtaminen ja osaamisen kehittäminen

Ammattikorkeakoulun synty merkitsi suuria osaamisen kehittämishaasteita Savonian henkilöstölle. Erityisesti opetushenkilöstön osalta osaamisvaatimukset kohdistuivat tehtävänkuvan laajentumiseen tutkimus- ja kehitystyön tulleessa ammattikorkeakoulun toiseksi perustehtäväksi. Opetushenkilöstö kohtasi myös uudenlaisia pedagogisia haasteita työelämälähtöisen korkeakouluopetuksen kehittämisessä. Perustehtävien muutokset heijastuivat myös muun henkilöstön toimenkuviin ja merkitsivät tarvetta uusien asioiden oppimiseen. Itsenäisen opiskelun lisääntyminen opetussuunnitelmissa ja TKI-toiminnan käynnistyminen merkitsivät kirjasto- ja tietopalvelutoiminnan monimuotoistumista ja tarvetta erityisesti tiedonhankinnan ja -hallinnan osaamisen kehittämiseen.

Talous- ja palkkahallinnon tehtäväalueeseen vaikutti varsinaisen ammattikorkeakoulutoiminnan käynnistymisen lisäksi oppilaitosten siirtyminen omasta ylläpitohallinnostaan kuntayhtymän ylläpitohallintoon. Yleishallinnon tehtävissä muutos näkyi eniten ammattikorkeakoulun hallituksen mukaantulolla päätöksentekoon. Ammattikorkeakoulun hallituksen ja ylläpitäjän toimielinten roolit ovat muotoutuneet vuosien kuluessa, ja varsinkin alussa toimielinten rooli ja työnjako oli josain määrin epäselvää. Opiskelijahallinnos-

sa korkeakoulujärjestelmään siirtyminen on merkinnyt vuosien varrella monia uudistuksia sekä opiskelijahakujärjestelmässä että muussa opintoasiainhallinnossa. Henkilöstö on koulutautunut ja päivittänyt osaamistaan uudistusten myötä.

Asiantuntijuus on ollut yksi Savonian arvoista toiminnan alkuvuosista lähtien. Henkilöstöjohtamisessa on aina ymmärretty henkilöstön osaamisen merkitys tärkeimpänä voimavaroitukseksi. Oppilaitoksista ammattikorkeakouluun siirtyneellä opetushenkilöstöllä ei kaikilla ollut ammattikorkeakoulun opettajalta vaadittavaa kelpoisuutta erityisesti ylemmän korkeakoulututkinnon tai jatkotutkinnon osalta. Sen vuoksi ammattikorkeakoulun syntyvaiheessa opetushenkilöstöä kannustettiin suorittamaan ammattikorkeakoulun lehtorin virkaan vaadittavia maisterin tutkintoja ja yliopettajan viran kelpoisuutena olevia lisensiaatin ja tohtorin jatkotutkintoja. Tämä toteutettiin Savoniasa paikallisesti yhtymähallituksen päätöksellä myöntämällä suoritetusta jatkotutkinnosta pysyvä korotus palkkaan.

Henkilöstön ammatillista kehittymistä on tuettu myös myöntämällä palkallista ja palkatonta virkavapautta opintoihin ja työelämäjaksoihin. Palkallisia virkavapauksia koskevat periaatteet vahvistettiin tuolloin erityisesti opinto- ja työelämäjaksojen mahdollistamiseksi. Ammattikorkeakoulutoiminnan alkuvuosina opetushenkilöstön pätevoitymistä tuettiin myös

silloisen opetusministeriön toimesta myöntämällä erillisrahoitusta tutkintojen suorittamista varten myönnettäviin virkavapauksiin.

Pätevyityminen ja henkilöstön kehittäminen näkyy myös tilastoissa. Maisteritutkinnon suorittaneita Savonian opetushenkilöstöstä on 82 % ja jatkotutkinnon suorittaneita 18 %. Ammattikorkeakoulun opettajilta vaaditaan vähintään 35 opintoviikon laajuiset pedagogiset opinnot kolmen vuoden kuluessa virkaan nimittämisestä. Ammattikorkeakouluun siirtyneestä opetushenkilöstöstä suurella osalla oli vaadittava pedagoginen pätevyys. Tällä hetkellä pedagogiset kelpoisuusvaatimukset täyttää 89 % opetushenkilöstöstä.

Ammattikorkeakoulupedagogiikka on edellyttänyt Savoniassa jatkuvaa panostamista muun muassa erilaisten opetusmenetelmien kehittämistä koskevaan täydennyskoulutukseen. Myös muu kuin opetushenkilöstö on jatkuvasti kehittänyt osaamistaan työn vaatimusten muuttuessa, mikä näkyy erityisesti ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden lukumäärässä.

Ammattikorkeakoulujärjestelmän synty merkitsi työelämälähtöisyyden vahvistumista korkeakoulukentässä. Samalla se on merkinnyt Savonian henkilöstön työelämävalmiuksien jatkuvaa kehittämistä. Opetushenkilöstön kelpoisuusvaatimukseen kuuluu käytännön kokemus tutkintoa vastaavissa tehtävissä. Yhteistyö

työelämän kanssa on kehittynyt ja monimuotoistunut paljon ammattikorkeakoulutoiminnan alkuvuosista lähtien. Yhteistyötä tehdään erilaisissa verkostoissa ja sitä syvennetään kumppanuuksien kautta. Monialaisen ammattikorkeakoulun toiminnassa asiantuntijuuden jakamisella on keskeinen merkitys ammattikorkeakouluyhteisön sisällä ja yhteistyöverkostoissa. Uudistumiskyky on elinehto Savonian menestymiselle tulevaisuudessa.

Ammattikorkeakoulutoiminnan kehittymistä on leimannut koko sen historian ajan toistuvat muutokset. Savonian henkilöstölle se on merkinnyt jatkuvaa osaamisen uudistamistarvetta. Savoniassa on aina panostettu henkilöstön osaamisen kehittämiseen. Henkilöstön kehittämiseen käytetään vuosittain keskimäärin 2,5 prosenttia palkkakustannuksista. Osaamispuutteen tärkeys on aina ymmärretty Savoniasa. Viime vuosina se on kuitenkin saavuttanut keskeisen aseman osana ammattikorkeakoulun strategista johtamista. Savonia on kehittänyt yhdessä strategisen kumppaninsa, Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun, kanssa yhteisen osaamisen johtamisen toimintamallin, jossa organisaatiotason kehittämistavoitteet ovat vahvasti yksilökeskeisten kehittämistavoitteiden rinnalla. Ensimmäiset osaamiskartoitukset toteutettiin viime vuonna yhteisellä SympaHR-järjestelmällä, ja osaamisen kehittämistyötä jatketaan sen mukaisesti.

Henkilöstön osaamisen kehittäminen on muuttunut ajan myötä strategialähtoisemmäksi, ja siinä ovat painottuneet kulloinkin vahvistetut toiminnan painopistealueet. Viime vuosina osaamisen kehittymistä ovat leimanneet digitaalisen toimintaympäristön ja kansainvälistymisen vaatimukset. Niiden merkitys näkyy Savonian henkilöstön kasvavina osaamistarpeina myös tulevina vuosina.

Savoniassa on ollut käytössä henkilöstön palkitsemiskäytäntöjä jo ammattikorkeakoulun alkuajoista lähtien. Tällaisia palkitsemistapoja ovat olleet muun muassa vuosittain jaetut tasa-arvon edistämisen kannustuspalkinto ja tunnustus erinomaisesta työstä. Palkitsemistavat ovat vaihdelleet jonkin verran, ja viime vuosina ne ovat kehittyneet erityisesti ryhmäpalkitsemisen suuntaan.

Kehityskeskustelukäytäntö on vakiintunut Savoniaan ammattikorkeakoulutoiminnan myötä. Yksilö- ja ryhmäkehityskeskustelujen rooli tavoitesuuntautuneessa henkilöstöjohtamisessa ja henkilöstön hyvinvoinnissa on tärkeä. Tämän päivän ammattikorkeakoulun monien muutosten myllerryksessä niiden merkitys korostuu entisestään.

Päivi Diov

HALLINTO- JA HENKILÖSTÖPÄÄLIKKÖ

20 VUOTTA KASVAVAA OPISKELIJATOIMINTAA – TIE NEUVOTTELUKUNNASTA OPISKELIJAKUNNAKSI

Savonia-ammattikorkeakoulu aloitti toimintansa väliaikaisena ammattikorkeakouluna vuonna 1992. Silloisen Pohjois-Savon väliaikaisen ammattikorkeakoulun koulutustarjonta laajeni monialaiseksi, kun useita oppilaitoksia yhdistettiin yhdeksi ammattikorkeakouluksi. Oppilaitoksissa toimi tuolloin omat oppilasyhdistykset, jotka tarjosivat palveluja ammattikorkeakoulun koulutusyksiköiksi muuttuvien oppilaitosten opiskelijoille.

Pohjoissavolaisen ammattikorkeakoulutaipaaleen alkumetreillä huomattiin, että ammattikorkeakoulua perustamassa olevien oppilaitosten oppilasyhdistykset tarvitsevat yhteisen toimielimen toteuttamaan ammattikorkeakoulun yhteistä opiskelijatoimintaa. Silloisen rehtorin Raimo Jääskeläisen suhtauduttua hyvin myönteisesti aiheeseen oppilasyhdistykset perustivat 17.12.1991 Pohjois-Savon ammattikorkeakoulun oppilaskuntien neuvottelukunnan. Neuvottelukunnassa vaikuttivat entisten opistojen oppilasyhdistykset, joissa oli mukana sekä ammattikorkeakoulun että 2. asteen opiskelijoita. Nimestään huolimatta neuvottelukunta edusti myös toisen asteen ammatillisia opiskelijoita.

Alusta pitäen oli selvää, että neuvottelukunnan ja ammattikorkeakoulun johdon sekä päätäjien välillä tulee olla sujuva yhteys. Neuvottelukunta saikin luvan nimetä opiskelijoiden edustajan kuntayhtymän hallitukseen, ja näin päästiin edistämään opiskelijoiden asemaa ja tuomaan julki näkemyksiä tärkeistä asioista päätettäessä. Mutta vielä merkittävämpää oli, että opiskelijat pääsivät mukaan jo asioiden valmisteluvaiheeseen eri työryhmiin niin koulutuksen kehittämisen kuin esimerkiksi

markkinoinninkin parissa. Neuvottelukunnan edustajat olivat mukana toisinaan myös ammattikorkeakoulun ja instituutin johtoryhmissä. Neuvottelukunta toimi useamman vuoden vapaamuotoisesti rekisteröitymättömänä yhdistyksenä kunnes 31.1.1996 päätettiin yhdistyksen perustamisesta. Näin perustettiin Pohjois-Savon va. ammattikorkeakoulun opiskelijat – PSAKO ry. Yhdistyksen perustaminen ja myöhempi rekisteröityminen merkitsi toiminnan vakiintumista. Yhdistystä alettiin kutsua noihin aikoihin neuvottelukunnan sijasta opiskelijakunnaksi.

Vakiintunut toiminta tarvitsi myös tekijöitä, ja PSAKO ry. sai ensimmäisen työntekijänsä, pääsihteerin vuonna 1999. Vuosituhannen vaihteeseen tultaessa PSAKO ry. edusti edelleen sekä toisen asteen että ammattikorkeakoulun opiskelijoita. Yhdistyksen jäsenenä oli 10 opiskelijayhdistystä ammattikorkeakoulun ja ammatillisen instituutin koulutusyksiköistä Iisalmesta, Kuopista ja Varkaudesta. Näissä yhdistyksissä oli vuonna 2000 jäsenenä yhteensä noin 2 500 opiskelijaa.

PSAKOsta SAVOTTA

PSAKO ry:n nimi muuttui Savonia-ammattikorkeakoulun opiskelijat – SAVOTTA ry:ksi vuonna 2004. Perustana oli nimenvaihdos, jossa Pohjois-Savon ammattikorkeakoulusta tuli Savonia-ammattikorkeakoulu. Merkittävin muutos tapahtui kuitenkin taustalla oppilaitosten ylläpitorakenteissa, jossa koulutuskuntayhtymä jaettiin kahtia. Ammattikorkeakoulun ylläpitäjäksi jäi Savonia-ammattikorkeakoulun kuntayhtymä ja SAVOTTA ry ei enää edeltäjiensä tavoin edustanut toisen asteen opiskelijoita vaan keskittyi täysin ammattikorkeakouluopiskelijoiden edunvalvontaan Savonia-ammattikorkeakoulussa.

Opiskelijakunta vaikuttaa ammattikorkeakoulun kehittämiseen monella eri areenalla ”

Rekisteröidystä yhdistyksestä opiskelijakunnaksi

Opiskelijakuntien perustamisen alkuajoista lähtien käytiin keskusteluja niiden virallisesta asemasta ammattikorkeakoulussa. Monet opiskelijakunnat taistelivat voimakkaasti oikeudestaan edustaa opiskelijoita ja asemastaan ammattikorkeakoulujen hallinnossa. Savoniassa asiat olivat neuvottelukunnan perintönä hyvin kohdallaan jo tuolloin. Ammattikorkeakoulu suhtautui myönteisesti opiskelijakunnan toiminnan kehittämiseen ja tuki tätä alkumetreistä lähtien.

Vuosituhanen vaihteessa opiskelijakunnan jäseniä olivat edelleen koulutusyksiköiden opiskelijayhdistykset. Nämä yhteenlaskettuna opiskelijakunnan jäsenmäärä oli vuoteen 2005 tultaessa kasvanut liki 3 000 opiskelijaan.

Valtakunnallisesti kuitenkin keskusteltiin siitä, tulisiko rekisteröityneillä yhdistyksillä olla virallinen asema ammattikorkeakoulussa ja millainen aseman tulisi olla? Keskeisenä kysymyksenä oli opiskelijakunnan jäsenyys. Perustuslakivaliokuntaa myöten pohdittiin, voivatko opiskelijat kuulua automaattisesti opiskelijakuntaan. PSAKO ry. ja sen seuraajat ovat aina kuuluneet automaattisen jäsenyyden vastustajiin. Toki automaatiojäsenyydessä olisi omat etunsa, kuten helpommin ennakoitava jäsenmaksutulojen kertymä, mutta vapaa-

ehtoiseen jäsenyyteen perustuvaa mallia on pidetty parempana ja jatkuvaa uudistumista edistävänä tekijänä.

Ammattikorkeakoululakiin kirjattiin nk. opiskelijakuntapykälä vuonna 2005. Lain mukaan opiskelijakuntiin tuli henkilöjäsenyys – ei kuitenkaan automaattinen, vaan jäseneksi liittymisestä tuli vapaaehtoista. Samalla opiskelijakunnat perustettiin uudelleen, nyt virallisina julkisoikeudellisina yhteisöinä. Rekisteröityinä yhdistyksinä toimivat opiskelijakunnat lakkautettiin ja toiminta siirrettiin Savoniassakin Savonia-ammattikorkeakoulun opiskelijakunnalle lain siirtymäajan tultua täyteen 1.1.2007. Lain myötä opiskelijakunnat saivat pitkälti yliopistojen ylioppilaskuntia vastaavan aseman ammattikorkeakoulussa, kun lakisääteiseksi tehtäväksi tuli mm. opiskelijaedustajien nimeäminen ammattikorkeakoulun hallitukseen ja muihin monijäsenisiin toimielimiin.

Suvannosta aallon harjalle

Henkilöjäsenyyteen siirtyminen ei opiskelijakunnassa sujunut aivan kivuttomasti. Jäsenmäärä sukelsi roimasti pudoten virallisen opiskelijakunnan ensimmäisenä toimintavuonna vain reiluun tuhanteen opiskelijaan. Tämä johtui mm. vaikeuksista päästä yhteisymmärrykseen opiskelijayhdistysten kanssa jäsenrekrytoinnista. Vaikeudet kuitenkin ylitettiin

ja opiskelijakunnan jäsenmäärä on kivunnut nopeilla harppauksilla yli 4 000 jäseneseen (kevätlukukaudella 2012) ja uusiin ennätyksiin.

Toiminta on kasvanut ja kehittynyt

Opiskelijakunnan toiminta on muuttunut monella tavalla neuvottelukunnan ajoista. Edunvalvontatyö on laajentunut kokonaisvaltaiseen opiskelijan opiskelukykyä ja -hyvinvointia edistävään toimintaan. Myös tuutoritoiminnan organisointi ja Savonian yhteisöllisyyden kehittäminen ovat opiskelijakunnan keskeisiä tehtäviä. Opiskelijakunta on voimakkaasti kehittänyt omaa toimintaansa myös palvelujen tarjoajana opiskelijoille ja koko Savonialle. Tarjontaan kuuluvat niin opiskelijatapahtumat, -liikunta kuin opiskelijakahviloidenkin toiminta. Neuvottelukunnan perinteenä jatketaan tiivistä yhteydenpitoa ja yhteistyötä koulutusalojen opiskelijayhdistysten kanssa.

Edunvalvonta on tietenkin edelleen opiskelijakunnan toiminnan perusta. Opiskelijakunta vaikuttaa ammattikorkeakoulun kehittämiseen monella eri areenalla edustajiensa voimin hallituksesta eri työryhmiin, strategisesta suunnittelusta laadun kehittämiseen. Kaikessa toiminnassa johtavana ajatuksena on se, että opiskelijakunta tekee työtä Savonian opiskelijoiden parhaaksi.

Oppilaasta yhteisön jäseneksi

Opiskelijan asema on muotoutunut ammattikorkeakoulun aamunkoitosta tähän päivään hyvin erilaiseksi. Oppilaasta on tullut opiskelija, joka toimii yhteisön jäsenenä ja osallistuu sen kehittämiseen antamalla jatkuvaa palautetta. Ammattikorkeakoulujen perustetävän muutos puhtaasti opetusta tarjoavasta oppilaitoksesta ympäröivää yhteiskuntaa kehittäväksi ja palvelevaksi korkeakouluksi korostaa opiskelijan roolin muutosta. Tämän päivän opiskelijalle yritys yhteistyö ja erilaiset yritysten kehittämistehtävät osana opintoja ovat itsestäänselvyksiä. Pari vuosikymmentä taaksepäin tämä ei vielä ollut arkipäivää. Yrityksissä saatettiin käydä tutustumassa heidän tapaansa tehdä asioita, kun tänä päivänä opiskelijat ovat monesti pohtimassa, kuinka yritykset voisivat tehdä asioita kaikkia osapuolia paremmin hyödyttäen.

Samalla vastuuta opintojen etenemisestä ja valinnoista opintojen aikana on siirtynyt enemmän ja enemmän opiskelijalle. Tarkkaan säädellyt lukujärjestykset ja vuosisuunnitelmat ovat jääneet sivuun, kun opiskelija saa pitkälti suunnitella itse henkilökohtaisen opintosuunnitelmansa. Yhteisön jäsenenä opiskelijoille on tarjoutunut mahdollisuus vaikuttamiseen sekä samanaikaisesti vastuunkantoon päätöksistä.

Opiskelija asiakkaana

Opiskelijan asema jatkuvan palautteen antajana on verrattavissa asiakkaan asemaan yrityksessä. Samoin kuin asiakkaalla on oikeus vaatia kaupassa tuoreita, laadukkaita tuotteita, hyvää palvelua ja asiakkaan huomioimista myös opiskelijalla on oikeus laadukkaaseen koulutukseen, joka johtaa arvostettuun ammattikorkeakoulututkintoon.

Opiskelijakunta nykyisin

Opiskelijakunta on muodostettu lailla, ja sen organisaation muodostavat edustajisto, hallitus ja työntekijät. 12-jäseninen edustajisto valitaan vuosittain vaaleilla. Ehdolle voi asettua ja äänestää saa jokainen opiskelija, jonka opiskelijakunnan jäsenyys on voimassa. Edustajisto valitsee opiskelijoista koostuvan hallituksen, joka toteuttaa käytännön tehtäviä edustajiston vahvistamien suuntaviivojen mukaan. Hallituksen toimintaa avustaa ja tukee palkattu henkilökunta: pääsihteeri ja jäsen- ja järjestöpalvelujen suunnittelija sekä kahviloiden henkilökunta.

Toiminta rahoitetaan suurelta osin jäsenmaksuilla ja Savonialta saatavalla avustuksella. Opiskelijakunnan kahvilat tukevat toimintaa. Tavoitteena ei niinkään ole saada kahviloista suurta tuottoa, vaan pyrkimyksenä on tarjota opiskelijoille edullisia palveluja ja vaihtoehtoja hengähtämiseen arkisen aherruksen keskellä. Erilaisista tapahtumista saatavilla tuotoilla varmistetaan osaltaan tapahtumien jatkuvuus ja vilkkaan opiskelijakulttuurin kehittyminen.

Perustamisestaan lähtien opiskelijakunnan toiminnan kulmakiviä on ollut tiivis yhteistyö koulun kanssa. Läheiset välit rehtorien ja muiden henkilökunnan edustajien kanssa ovat olleet ensiarvoisen tärkeitä toiminnan vaikuttavuuden kannalta. Opiskelijakuntien tehtäväksi laissa määrätty edustaminen ammattikorkeakoulun eri toimielimissä on helpompaa ja hedelmällisempää, kun ammattikorkeakoulun johto tuntee opiskelijakunnan hyvin.

Juha Asikainen

OPISKELIJAKUNNAN PÄÄSIHTEERI

Opiskelijacurling on eräs Winterfest-tapahtuman erikoisuuksista.

Tuutorikoulutuksiin osallistuu vuosittain toistasataa tulevaa tuutoria.

KATSE TULEVAISUUTEEN

Suomen hallitus ja opetus- ja kulttuuriministeriö edellyttävät korkeakouluilta profiloitumista ja omien vahvuuksien tunnistamista. Rakenteellisen kehittämisen tavoitteena on vahvistaa korkeakoulujen toiminnan laatua, vaikuttavuutta ja kansainvälistä kilpailukykyä.

ISAT ja Savonian rakenteellinen kehittäminen

Tavoitteena on muun muassa, että ammattikorkeakouluja on nykyistä vähemmän ja että yksikkörakenteet on koottu suuremmiksi ja vaikuttavammiksi kokonaisuuksiksi. Myös yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kesken tulisi syntyä strategisia, pääosin aluepohjaisia liittoutumia. Korkeakoululaitosta kehitetään kuitenkin duaalimallin mukaisesti.

Itä-Suomen ammattikorkeakoulut lähtivät kehitystyöhön aktiivisesti ja hyvissä ajoin. Yhteistyöselvitys käynnistyi professori Pentti Maljojen johdolla vuoden 2007 elokuussa. Selvityksen kohteena olivat Mikkelin ja Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulut ja Savonia-ammattikorkeakoulu. Ennen selvityksen julkistamista Mikkelin ammattikorkeakoulu vetäytyi hankkeesta.

Savonian rehtori Veli-Matti Tolppi totesi tuolloin:

”Mikkelin poisjäänti on tietysti valitettavaa, mutta jokainen tekee oman valintansa. Näkemykseni on, että selvitysmies, professori Pentti Maljojen suositusten konkretisointia kannattaa jatkaa Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun ja Savonian kahdenvälisenä

asiana huomioiden yhteistyö muodostuvan Itä-Suomen yliopiston kanssa.”

Yhteistyöselvitys julkistettiin Joensuussa vuoden 2008 tammikuussa. Siinä suositeltiin muun muassa seuraavia toimenpiteitä:

- yhdenmukainen ylläpitomuoto (osakeyhtiö), jossa ammattikorkeakoulujen ylläpitäjät omistavat vähemmistöosakkuuden kumppanuuskorkeakoulusta
- ehdotus ammattikorkeakoulujen yhteiseksi kehittämisstrategiaksi, jossa on kahdeksan erillistä yhteistyön ja työnjaon kehittämisen aluetta, kuten koulutus, tutkimus- ja kehitystoiminta ja kansainvälinen yhteistyö
- koordinoituidut yhteiset esitykset ja neuvottelukäytännöt opetus- ja kulttuuriministeriön suuntaan
- yhteiset korkeakoulupoliittiset linjaukset.

Savonia-ammattikorkeakoulu ja Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu sinetöivät yhteistyönsä sopimuksella saman vuoden elokuussa Kuopion kaupungintalolla. Korkeakoulujen rakenteellisessa kehittämisessä oli hahmottomassa vahva akseli, Itä-Suomen ammattikorkeakoulut (ISAT).

Pohjois-Karjalan silloinen rehtori Vesa Saarikoski sanoi allekirjoitustilaisuudessa:

”Työnjaon selkeyttäminen merkitsee kummasakin ammattikorkeakoulussa joitain valintoja pahimpien päällekkäisyyksien purkamiseksi. Kysymys on siis juuri vahvuuksien ja profiilien etsimisestä siten, että yhteistyön myötä ne täydentävät toisiaan mahdollisimman paljon. Siksi työnjaon toinen puoli on yhteistyö.”

Sopimuksen myötä ammattikorkeakoulut laativat yhteisen vision ja kehittämisstrategian tavoitesopimuskaudelle 2010–2012. Muita toimenpiteitä olivat muun muassa yhteisten käytäntöjen luominen hallitustyöskentelyyn, innovaatioympäristöjen kehittäminen yhteisille vahvuusalueille ja kansainvälisen toiminnan kehittäminen.

Korkeakoulut muodostavat yhdessä kokonaisuuden, jossa on 10 000 opiskelijaa ja 1 000 työntekijää. Vuosibudjettikin on lähes 100 miljoonaa euroa (vuonna 2012).

Yhteistyön tarkoituksena on hyödyntää itäsuomalaisia erityispiirteitä. Siten yhteiset painoalat ovat väljästi asuttujen alueiden hyvinvointipalvelut, hajautetut energiaratkaisut ja Venäjä-osaaminen matkailun liiketoiminnassa.

Savonian yliopettaja Irma Mikkonen kertoo:

”Väljästi asuttujen alueiden hyvinvointipalvelut-painoalalla, jossa ISAT-yhteistyön fokuksena on ikäosaaminen, on lähdetty rohkeasti hakemaan kansainvälistä verkostoa ikäosaamisen ympärille: 27 eri maasta olevien partnereiden kanssa haettiin Life Long Learning -ohjelmasta verkostohanketta helmikuussa 2012.”

Venäjä-osaamisen kehittäminen aloitettiin matkailusta, koska molemmilla ammattikorkeakouluilla oli hyvät suhteet lähialueiden Pietarin ja Petroskoin matkailun ja liiketalouden korkeakouluihin. Venäläisturistien määrän kasvu Itä-Suomessa lisäsi koulutuksen tarvetta. Parin vuoden sisällä Venäjä-osaamisen kehittämistä laajennettiin myös muille painoaloille.

Savonian osaamisaluejohtaja Kaija Sääsکی kertyyttää:

”Venäjän matkailuliiketoiminnassa on painotettu opiskelijakeskeisyyttä ja hyötyä yrityksille. Uusia monialaisia matkailun ja kulttuurin yhdistäviä opintokokonaisuuksia luotiin muun muassa Petroskoin kesäkoulussa. Englanninkielinen Venäjän matkailukoulutus kiinnostaa myös eurooppalaisia opiskelijoita. Venäläisille matkailun opiskelijoille järjestettiin harjoittelupaikkoja Itä-Suomen matkailualan yrityksiin.”

Kansainvälinen toiminta on muutenkin käynnistynyt aktiivisesti. Pohjois-Karjalan ja Savonian ammattikorkeakoulut solmivat lokakuussa 2010 strategisen kolmikantasopimuksen Pietarin valtiollisen polyteknisen yliopiston kanssa. Polytekninen yliopisto on tuottanut useita nobelisteja muun muassa vuoden 2000 fysiikan palkitun Zh.I.Alferovin.

Savonian tutkimuspäällikkö Eero Antikainen kertoo:

”Venäläisillä on kiinnostusta biokaasuyhteistyöhön, ja heillä uutena aluevaltauksena on tuotetun biokaasun muuntaminen vedyksi. Tämä osaaminen on erityinen vahvuus alkavassa yhteistyössä.”

Uusia avauksia tapahtui myös opintorintamalla. ISAT-yhteistyö syveni syksyllä 2011, kun opiskelijoille avautui mahdollisuus suorittaa opintoja molempien opinahjojen opintotarjonnasta. Kumppanikorkeakoulujen välinen ristiinopiskelu on opiskelijoille maksutonta. Sopimus oli ISAT-yhteistyön ensimmäisiä konkreettisia toimenpiteitä opiskelijoiden suuntaan.

Jos on tehty paljon kehitystyötä, huvillekin löytyy sijansa. Syksyllä 2011 vietettiin ensimmäiset kahden ammattikorkeakoulun yhteiset avajaiset komeasti Silja Serenadella. Risteilyllä palkittiin ansioituneita henkilöitä ISAT-erinomaisuustunnustuksella. Savonian projektipäälliköllä Eero Antikaisella oli kunnia saada

Rehtorit Vesa Saarikoski (vas.), Mihail P. Fedorav ja Veli-Matti Tolppi allekirjoittamassa yhteistyösopimusta.

ensimmäinen tunnustus yhdessä Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun johtajan Susanna Rosellin kanssa.

Myös opetus- ja kulttuuriministeriön linjauksia kuultiin 2012 maaliskuussa. ISAT-korkeakoulujen rehtorit ja ylläpitäjät tapasivat ministeriön edustajia. Tapaamisessa kartoitettiin tulevien päätösten aikatauluja ja taustoitettiin korkeakoulujen kuukautta aikaisemmin antamia vastauksia. Ministeriö kiittelikin vastauksista, joissa leikkausten kokonaismääristä tinkimättä oli tehty perusteltuja kohdistuksia alojen välillä. ISAT-yhteistyötä koskeva rakenteellinen kehittäminen on esillä lokakuussa 2012 pidettävissä ministeriön ja ISAT-korkeakoulujen välisissä neuvotteluissa.

Korkeakoulujen rakenteellinen kehittäminen on opetus- ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulujen vuorovaikutusprosessi. Se rakentuu pitkälti yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen itse vireille panemiin hankkeisiin. Keväällä 2011 Itä-Suomen ammattikorkeakoulut ja Itä-Suomen yliopisto lähentyivät toisiaan.

Yhteistyö Itä-Suomen yliopiston kanssa

Itä-Suomen ammattikorkeakoulut (ISAT) ja Itä-Suomen yliopisto (UEF) lujittivat yhteistyötään strategisella kumppanuussopimuksella. Rehtorit allekirjoittivat sopimuksen huhituksessa 2011. Sopimus on voimassa vuoden 2012 loppuun saakka. Kumppanuus käynnistyi kolmella yhteisellä kehittämis- ja painoalalla sekä oppimiskeskuspalveluilla.

Strategisella kumppanuudella pyritään nostamaan korkeakoulujen toiminnan laatua, tehokkuutta ja vaikuttavuutta. Samalla tehostetaan voimavarojen hyödyntämistä tarkoituksenmukaisella työnjaolla ja yhteistyöllä. Yhteistyö tulee näkymään muun muassa henkilöstön ja opiskelijoiden vuorovaikutuksen lisääntymisenä, yhteistyönä painoalojen toiminnassa (energia ja luonnonvarat sekä hyvinvointipalvelut), Venäjä-osaamisessa sekä oppimiskeskuspalveluissa.

Itä-Suomen yliopiston entinen akateeminen rehtori, Turun yliopiston nykyinen rehtori Kalervo Väänänen totesi:

”Savonia-ammattikorkeakoulua ja Itä-Suomen yliopistoa yhdistää sama tavoite: toimimme koko Suomen ja erityisesti Itä-Suomen tiedon, taidon ja osaamisen vahvistamisen puolesta. Savonia on yliopistolle sekä hyödyllinen että toivottu yhteistyökumppani. Toivon, että voimme edelleen vahvistaa jouhevaa yhteistyötämme itäisen Suomen parhaaksi.”

ISAT:n ja UEF:n selvitys tukipalveluiden yhteistyö- ja keskittämismahdollisuuksista käynnistyi vuoden 2012 alussa. Selvitystyötä ovat koordinoimassa edustajat kustakin organisaatiosta. Saman vuoden elokuun loppuun mennessä käytiin läpi seuraavat tukipalvelukokonaisuudet: tietohallinto, julkiset hankinnat ja opiskelijapalvelut.

Savonia viritti yhteistyötä myös toiselle asteelle. Syyskuussa 2011 Savonia ja Savon koulutuskuntayhtymä solmivat kumppanuussopimuksen. Sen tarkoituksena on luoda sujuvuutta siirryttäessä toiselta asteella ammattikorkeakouluun.

Savonia ja Sakky kumppanuussopimukseen

Savonia-ammattikorkeakoulun kuntayhtymä ja Savon koulutuskuntayhtymä (Sakky) sopivat laaja-alaisesta yhteistyöstä kumppanuussopimuksella. Sen tavoitteena on tarkastella toisen asteen ammatillisen koulutuksen sisältöjä erityisesti matematiikassa, kielissä ja viestinnässä, jotta opiskelijoilla olisi paremmat valmiudet jatkaa opintojaan ammattikorkeakoulussa.

Ammatillista koulutusta on kehitetty viime vuosina. Toisen asteen ammatillinen koulutus on selkeästi lisännyt vetovoimaansa suhteessa lukioihin. Tästä syystä on tärkeää, että toisen asteen ammatillisen koulutuksen opiskelijoille tarjotaan sujuva opiskeluväylä ammattikorkeakouluopintoihin.

Savonian vararehtori Mervi Vidgrén selittää:

”Ammattiopiston opintotarjontaan kuuluu Savonian järjestämiä opintoja ja opiskelijoilla on mahdollisuus valita opintoja korkeakoulun kurssitarjonnasta. Myöhemmin nämä opinnot luetaan opiskelijalle eduksi, kun hän tulee opiskelemaan Savoniaan. Näin tuetaan nimenomaan siirtymävaihetta ammattikorkeakouluopintoihin ja sujuvoitetaan ja nopeutetaan ammattikorkeakoulututkinnon suorittamista.”

Yhteistyö kattaa kaikkien opetusalojen koulutusväylien muotoutumisen ja toteuttamisen, opettajien välisen yhteistyön, oppimisympäristöjen syntyminen, henkilöstön kehittämisen ja täydennyskoulutuksen sekä kehittämishankkeiden valmistelua ja toteutusta. Sopimus tukee molempien kuntayhtymien strategioita. Yhteistoiminnan tavoitteet sovitaan kahdelle vuodelle, ja ne sisällytetään osaksi molempien organisaatioiden toimintasuunnitelmaa.

Kumppanuuksia hoidetaan monella tasolla. Savonian näkökulmasta tavoitteena on käydä entistä vahvempaa vuoropuhelua alueen yritysten, yhteisöjen ja muiden toimijoiden kanssa. Toimivat verkosto- ja kumppanuuksuhteet takaavat sen, että aluekehitystyö on vaikuttavaa.

Kumppanuudet

Savonian strategisena tavoitteena on vahvistaa kumppanuuksia. Niiden avulla tuodaan lisäarvoa opiskelijoille, henkilökunnalle ja asiakkaille. Yhtenä tavoitteena on myös helpottaa kanssakäymistä Savonian ja yritysten välillä.

Savon Sanomien päätoimittaja Jari Tourunen pitää Savonia-ammattikorkeakoulua lehdelle hyvänä ja mieluisana kumppanina:

Paris Sydän opiskelijat ovat käyneet vuosittain Savoniassa opiskelemaan kulttuurienvälistä viestintää.

”Kumppanuus kumpuaa yhteisistä tavoitteista. Meillä on yhteinen halu kehittää talousaluetamme. On hyvin tärkeää, että maakunnan keskeiset yhteisöt työskentelevät yhdessä. Täällä kaivataan hyvää eetosta kilpailukyvyyn ja ihmisten motivaation vahvistamiseksi.”

Yksi merkittävä yhteistyömuoto ovat opiskelijoiden tekemät opinnäytetyöt. Savoniassa 86 prosenttia opinnäytetöistä on hankkeistettuja, eli niistä on tehty yhteistyösopimus yrityksen kanssa. Puhutaan mittavasta kehityspotentiaalista, kun muistetaan, että vuositasolla valmistuu noin 1 000 opinnäytetyötä (vuonna 2012). Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö kytkeytyy usein opiskelijan harjoitteluun, ja siten yritys saa tästä vahvan kehittämissäkin.

Kumppanuuksia on linjattu Savonian strategiasa. Johtamisen toimintamallissa on kuvattu kumppanuuksien eri tasot: strategiset kumppanit, avainkumppanit, toiminnalliset kumppanit ja alumnit.

Kuopion kaupungin markkinointijohtaja Kirsi Soininen sanoo:

”Savonian monialaisuus on mahdollisuus yhteistyölle. Olen oppinut arvostamaan rajat rikkovaa toimintaa. Siinä, eri näkökulmista katsoessa,

syntyy uutta. Yleensä miehellään toimitaan vain omalla mukavuusalueella. Oppilaitoksissa on myös uusin tieto, ja yhteistyö on itsellekin oppimisen paikka.”

Esimerkiksi strategisia kumppanuuksia hallitaan sopimuksilla. Kumppanuuksien toimintaa arvioidaan säännöllisesti tapaamisissa ja sopimukseen liittyviä kehitys- ja muutostarpeita tarkastellaan vuosittain. Kumppanuuden kehittämistyöhön kerätään palautetta kumppaneiden lisäksi sidosryhmiltä. Strategisia kumppaneita ovat Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu, Itä-Suomen yliopisto, Pietarin polytekninen yliopisto ja Liverpoolin John Moores University.

Savoniassa kumppanuuksia kehitetään ja kumppanuuksia kuunnellaan herkällä korvalla. Yksi osa-alue vaatii kuitenkin erityistä huomiota: kansainvälisyys.

Kansainvälisyys ja koulutusvienti

Kansainvälisyys on merkittävä osa ammattikorkeakoulujen toimintaa. Sen myötä Savonialla on huomattava rooli alueen elinkeinoelämän kansainvälistymisen ja kansainvälisen osaamisen vahvistajana. Savonialla on korkeakoulukumppaneita yli 30 maassa. Aktiivinen

” Savonian monialaisuus on mahdollisuus yhteistyölle. Olen oppinut arvostamaan rajat rikkovaa toimintaa. ”

opiskelija- ja asiantuntijavaihto ja kansainväliset yhteistyöprojektit ovat arkipäivää. Englanninkielisissä koulutusohjelmissa on tutkinto-opiskelijoita jopa 20 maasta.

Savonian kansainvälisten palveluiden päällikkö Ilkka Toroi kertoo:

*”Kumppanuus Pietarin Valtiollisen polytekni-
sen kanssa tarkoittaa sitä, että pietarilaisten
kanssa on jatkuvaa opettaja-, asiantuntija- ja
opiskelijavaihtoa sekä eri alojen intensiivikursseja. Kumppanuustoiminta edellyttää Savoni-
alta myös henkilöstön ja opiskelijoiden inten-
siivistä venäjän kielen ja kulttuurin opiskelua. Tiiviin yhteistoiminnan seurauksena Savoni-
assa ja Pietarin polyteknisessä yliopistossa on
vireillä useita suunnitelmia kaksoistutkintojen
aikaansaamiseksi.”*

Savonian opiskelija voi suorittaa kaksoistutkinnon ulkomaisten kumppanikorkeakoulujen kanssa. Opiskelija voi suorittaa kansainvälisen kaksoistutkinnon esimerkiksi belgialaisen Brussels Business Institute for Higher Education in Tourism and Hospitalityn kanssa solmitun sopimuksen puitteissa, ja samalla hän pääsee tutustumaan maailmanlaajuisten hotelli-
ketjujen verkostoon. Kaksoistutkinnot avaavatkin opiskelijalle kansainvälisten työmarkkinoiden ovet jo harjoitteluvaiheessa.

Ulkomaalaiset opiskelijat ovat muutenkin Suomelle valtava mahdollisuus. He ovat yksi tär-

keä tulevaisuuden työvoimapulaa helpottava ja kilpailukykyä edistävä voimavara. Vaikka ulkomaalaiset palaisivat kotimaahansa, he voivat toimia yritysten yhdyshenkilöinä. Tämä edellyttää kuitenkin sitä, että he ovat luoneet kontakteja jo opiskeluaikanaan.

Uutena tuotteena on esille noussut koulutuksen vienti. Korkeakoulut ovat rakentaneet tai rakentamassa koulutuksen vientiin strategioita ja pohtivat erilaisia liittoutumia. Tuotteistaminen on vielä pohdinnan alla ja tarvitaan miettimistä, mistä näkökulmasta korkeakoulutusta viedään ulkomaille.

Onko kyse koulutustason nostamisesta? Hae-
taanko lisäeuroja? Ollaanko humaaneja ja halutaanko olla kehittämässä kehitysmaita? Viedäänkö tutkintoja, tutkinnonosia vai toimintamalleja tai esimerkiksi pedagogisia menetelmiä? Muun muassa näihin kysymyksiin etsitään vastauksia.

Koulutuksen viennistä on jo nyt Savoniassa kokemuksia. Esimerkiksi pariisilaisesta yliopistosta, Paris Sudista tulee nuoria opiskelemaan Kuopioon kulttuurienvälistä viestintää. Yhteistyö sai alkunsa, kun Annie Goulvent ja Houda Neffati tulivat Savoniaan vaihto-opettajaksi.

Lehtori Eeva Mökkönen kertoo taustoista:

”Näiden tapaamisten aikana keskusteltiin erilaisista yhteistyömuodoista, ja Houda kysyi,

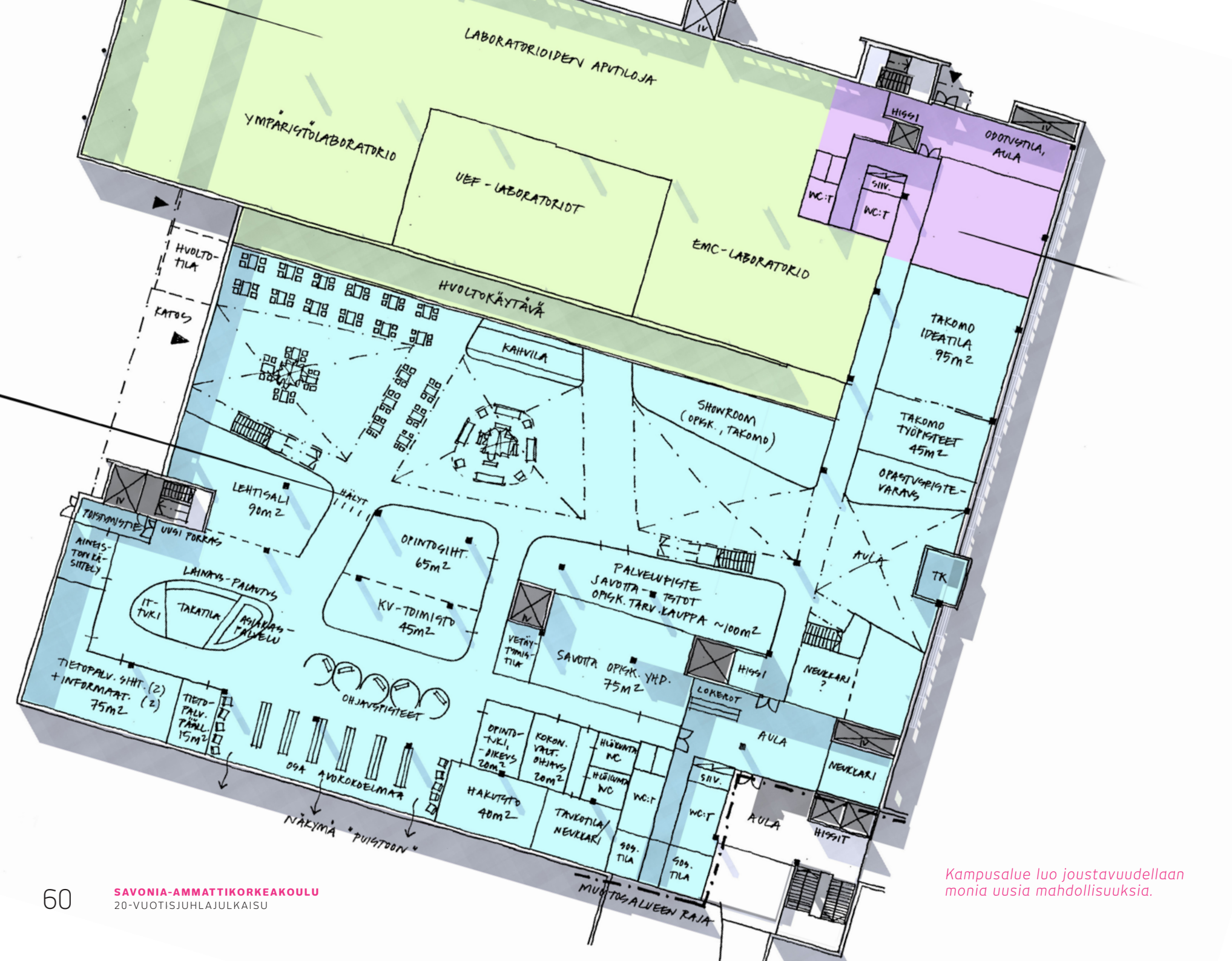
*olisimmeko valmiit tarjoamaan intensiivikurs-
sin kulttuurienvälisen viestinnän ja suomalaisen kulttuurin tiimoilta hänen opiskelijoilleen
kaksi kertaa vuodessa.”*

Yhteistyö käynnistyi syksyllä 2008, ja siitä lähtien Paris Sydin opiskelijoita on käynyt vuosittain opiskelemassa kulttuurienvälistä viestintää. Tämä on hyvä esimerkki siitä, miten etsitään ja löydetään markkinarako koulutukselle. Vaikka Ranska on monikulttuurinen yhteiskunta, kulttuurienvälisen viestinnän opetus ei ole siellä kovinkaan yleistä.

Kansainvälisyyden kehittäminen on Savonialle tärkeää, mutta myös oppimisympäristöjen tulisi kehittyä vastaamaan ajan haasteisiin. Kuopiossa Savonia on toiminut monissa eri toimipisteissä. Tässä tilanteessa hajanaisuus syö resursseja. Monien vaiheiden jälkeen Savonian toimintoja keskitetään Savilahteen.

Vihdoin yhteiselle kampukselle

Yhteisestä kampuksesta on puhuttu Kuopiossa jo pitkään. Esimerkiksi Savonian rehtori Veli-Matti Tolppi toi vuoden 2000 avajaispuheenvuorossaan esille, että ammattikorkeakoulun ja yliopiston tulisi sijaita samalla kampuksella eli yliopiston alueella. Tuolloin tuli täystyrmäys paitsi yliopistolta myös Kuopion kaupungilta. Aika ei ollut tälle asialle kypsä.

Kampusalue luo joustavuudellaan monia uusia mahdollisuuksia.

Yhtenä kampusvaihtoehtona tutkittiin Särkiniemessä sijaitsevaa Saastamoisen tehdasta, jossa toimii nykyisin kauppakeskus. Tämäkään ei vetänyt. Tolppi yritti saada Kuopion kaupunkia luopumaan Klassikasta, jolloin silloisen Kuopion tekniikan yksikön (Teku) ympärille olisi tullut erillisistä rakennuksista muodostunut kampus. Kaupunki kuitenkin halusi peruskorjata Klassikan, ja Savonian haku jatkui.

Konkreettisesti kampus nousi esille, kun sitä suunniteltiin (2005) Tekun yhteyteen. Kampusella olisi tekniikan ja liiketalouden alat, matkailu- ja ravitsemisalalan koulutus, kehittämis- ja palvelukeskus ja opiskelijajärjestöjen tilat.

Silloin ajateltiin, että kampuksen läheisyys terveys- ja kulttuurialan kanssa kiinteittäisi yhteistyötä entisestään. Kampusella nähtiin olevan myös matkailullista ulottuvuutta. Olihan kampus yhden Kuopion pääväylän varressa, mikä osaltaan toisi dynamiikkaa kaupunkikuvaan.

Tekun tontille kampuksen rakentaminen kuitenkin kariutui. Yliopiston rehtori Matti Uusitupa tuki voimakkaasti Savonian siirtymistä yliopistoalueelle. Hän kävi muun muassa Savonian kuntayhtymän valtuustossa puhumassa tämän asian puolesta. Äänestyksen jälkeen Tekun alueesta luovuttiin ja katseet suunnattiin yliopistoalueelle. Syksyllä 2008

Savonia esitti ensimmäisen vaiheen uudisrakennusta silloisen Kuopion yliopiston Snellmania- ja Studentia-rakennusten väliselle py säköintialueelle.

Savonian rehtori Veli-Matti Tolppi totesi kampusvisioraportin julkistamistilaisuudessa:

”Kuopiota on jatkuvasti moitittu siitä, ettei kaupungilla ole opiskelijakaupungin imagoa. Esiin on nostettu muun muassa opiskelijasuonituksen hajanaisuus ja asuntojen etäisyys oppilaitoksista. Uudisrakennusten myötä tähän tulee huima parannus.”

Ensimmäisessä vaiheessa Savilahden alueelle oli tarkoitus siirtyä Savonia business -tulosalueen yksiköt. Toisessa vaiheessa rakentaminen sijoitettaisiin Snellmanian Biotekninan puoleiseen sivuun ja kolmannessa vaiheessa Melanian taakse. Kampusen kehittämissuunnitelmat olivat osa konsortiohanketta, joka käynnistyi vuonna 2005. Konsortiohanke kuivui, kun Kuopion yliopiston ja Joensuun yliopiston yhteistyön tiivistyminen johti Itä-Suomen yliopiston syntymiseen.

Rakennushanke kaatui kolmeen keskeiseen syyhyn: Suomen yliopistokiinteistöjen vuokran suuruuteen, kaavoitusajataulun pitkäkestoisuuteen ja yliopiston liian vähäiseen sitoutumiseen. Katseet suunnattiin vanhaan yhteistyökumppaniin Technopolikseen. Vuonna 2000 alkanut Technopoliksen ja Savonian

yhteistyö oli laajentunut vaiheittain. Savoniassa oli vuokratiloja Technopoliksessa, mutta elokuussa 2011 yhteistyö vankistui, kun matkailu- ja ravitsemisalalan koulutus siirtyi Microkadun kampukselle.

Kuopion Technopoliksen johtaja Hannu Eronen sanoi tammikuussa 2012:

”Technopolis Microkatu toimii jatkossakin kiinteistöhybridinä, jossa on tällä hetkellä yli 140 yritystä, yliopisto ja ammattikorkeakoulu. Tämä malli on toiminut erinomaisesti jo 12 vuotta. Täällä on toimistoja, laboratorioita, lääketehdas, opetus- ja palvelutiloja. Jo tällä hetkellä tiloissamme työskentelee ja opiskelee kaiken kaikkiaan noin 4 200 henkilöä.”

Uudet suunnitelmat etenevät vaiheittain. Seuraavaksi muuttovuorossa olisi hyvinvointialan koulutus kesällä 2013. Muotoilun, tekniikan sekä liiketalouden alan koulutus siirtyy Microkadun kampukselle syksyyn 2015 mennessä. Silloin Microkadun kampuksella tulee olemaan yhteensä noin 4 000 Savonian opiskelijaa ja henkilöstöä noin 400. Samaan aikaan Savoniassa on suuri haaste myydä tyhjenevät kiinteistöt Sairaalakadulla ja Opistotiellä.

Kampus on luontevaa jatkoa korkeakoulujen rakenteelliselle kehittämiselle. Yhtenäinen kampusalue tuo merkittäviä toiminnallisia etuja. Kampusella voidaan sujuvasti yhdistää muun muassa erilaisia opiskelija- ja kir-

jastopalveluita, opetustarjontaa tai vaikkapa monialaisia yrityspalveluja. Jos kampusalue joustavuudellaan monia uusia mahdollisuuksia, virtaviivaisuutta pitäisi löytyä myös hallinnosta.

Osakeyhtiömalli ja ammattikorkeakoulujen rahoitus

Tammikuussa 2010 opetusministeri Henna Virkkuselle luovutettiin selvitys ammattikorkeakoulujen taloudellisen ja hallinnollisen aseman uudistamisesta. Selvityshenkilöt uudistaisivat rahoitus-, ohjaus- ja hallintomallin. Vastuu perusrahoituksesta siirrettäisiin kokonaan valtiolle. Ammattikorkeakoulut ylläpitäjiin yhdistyisivät yhdeksi oikeushenkilöksi ja ammattikorkeakouluista tulisi osakeyhtiöitä.

Sekaannusta on aiheuttanut se, että ammattikorkeakoulujen hallintoa säätelee ylläpitomallista riippuen ammattikorkeakoululain lisäksi kuntalaki, osakeyhtiölaki tai säätiölaki. Aina ei ole ollut varmuutta, minkä lain puitteissa toimitaan, ja toisaalta on haluttu lisätä autonomisen ammattikorkeakoulun päätösvaltaa. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry ilmoitti tuoreeltaan tukevansa ehdotuksen pääkohtia.

Selvityksessä ehdotetaan myös siirtymistä entistä enemmän tuloksellisuuteen perustuvaan rahoitusjärjestelmään. Hallintoa virtaviivais-

tettaisiin siten, että ammattikorkeakouluilla olisi vain yksi ylintä päätösvaltaa käyttävä hallitus nykyisen kahden hallituksen asemasta. Ammattikorkeakoulu-uudistusta perustellaan muun muassa ikäluokkien pienenemisellä, kustannussäästöillä ja opetuksen laadun parantamisella.

Savonian kuntayhtymän hallitus päätti toukuussa 2010 käynnistää osakeyhtiöselvityksen laatimisen. Sen tarkoituksena oli arvioida osakeyhtiötä suhteessa kuntayhtiömalliin. Selvitys toteutettiin yhtäaikaaisesti Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun kanssa. Siinä tarkasteltiin toiminnan, talouden ja henkilöstön kanalta keskeisiä asioita.

Yhtiöittämisselvityksen tulokset julkaistiin helmikuussa 2011 Kuopiossa järjestetyssä seminaarissa. Siellä opetus- ja kulttuuriministeriön johtaja Hannu Sirén esitti ministeriön näkemyksiä ISAT-yhteistyöstä ja hallintomalleista. Sirén korosti puheenvuorossaan yhteisten hallintomallien aikaansaamista vuoteen 2013 mennessä.

Tilaisuudessa Sirén totesi syvenevän yhteistyön olevan ajankohtainen myös koulutus suunnittelun osalta. Sirén viittasi kampusverkostoon Savoniassa ja samankaltaisiin koulutusohjelmiin molemmissa ammattikorkeakouluissa sekä opiskelijoiden tasavertaiseen mahdollisuuteen opiskeluvaihtoihin ja opintojen suorittamisessa.

Yhtiöittämisselvityksen tuloksia esitelleen konsultointiyrityksen edustajan yhteenvedosta ilmenivät osakeyhtiömallin edut ja haasteet. Osakeyhtiömallin selkeinä vahvuuksina pidettiin sen joustavuutta ja ketteryyttä vastata toimintaympäristön muutoksiin sekä päätöksen teon selkeyttä ja virtaviivaisuutta.

Haasteena nähtiin verotusmuutoksista johtuvat talousseuraamukset siirryttäessä osakeyhtiömalliin. Verovapauden menettäminen ja siitä johtuvat arvonlisäkustannusten mukaiset muutokset ammattikorkeakoulujen talouteen toisivat huomattavia lisäkustannuksia (noin 2 miljoonaa euroa vuodessa). Nyt muun muassa Savonia saa kuntapalautuksena koulutuksen järjestämiskustannuksiin sisältyneet arvonlisäverot. Osakeyhtiömallissa näin ei olisi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on kompensoinut yksityisille ylläpitäjille aiheutuneita arvonlisäverorasitusta laskennallisella yksikköhintakorotuksella. Kompensaatio on todettu liian pieneksi kulurasitukseen nähden. Varsinaiseen ammattikorkeakoulutoimintaan osakeyhtiömallilla ei kuitenkaan katsottu olevan vaikutuksia.

Yhtiöittämisselvityksen seminaarissa osallistujat toivoivat opetus- ja kulttuuriministeriön osallistuvan keskusteluun ja ottavan huomioon omissa linjauksissaan verokustannusvaikutukset ja mahdolliset lain muutostarpeet. Kansallisella tasolla osakeyhtiöt tulevat näillä näky-

min voimaan aikaisintaan vuoden 2015 alusta. Tämä aikataulu on kytketty valtion täysrahoitukseen ja tämä taas osaksi valtion ja kuntien välistä rahoitusuudistusta. On epätodennäköistä, että edellä mainitut asiat tällä tavalla kytkemällä kaikki ammattikorkeakoulut olisivat osakeyhtiöitä vielä vuoden 2015 alusta.

Kuntayhtymän hallituksen entinen puheenjohtaja Jaakko Kekoni toteaa:

”Ammattikorkeakouluverkoston rakenteellinen kehittäminen tulee olemaan suuri ja merkittävä kansallinen ponnistus. Kansalliset ratkaisut heijastuvat Savonian ylläpitäjien arvioihin, joten niistä tulee olla varma tieto päätöksiä tehtäessä.

Tulevan hallintomallin ja rahoituksen kytkentä nousee myös erityistarkasteluun ja siellä erityisesti valtion arvonlisävero-kohtelu. Olemme jo nyt arvioineet, että Savonian talous ei kykene kantamaan tätä arvonlisäveron lisäkuormaa OKM:n ennakkoon asettamien erittäin raskaiden talouden sopeuttamistavoitteiden päälle. Käyttötalouden sopeuttamisvaade voi lähennellä jopa viidenneksen tasoa.

Tällä hetkellä ammattikorkeakouluverkoston hallintorakenteiden yhdenmukaistamisesta oltaisiin luopumassa, jolloin myös kuntayhtymät voisivat jatkaa. Nykyinen kuntayhtymähallinto voisi silloin jatkaa Savoniassakin.

Vuoden 2014 mennessä ammattikorkeakoulukenttää saa OKM:ltä näillä näkymin tietoonsa ammattikorkeakoulukoulutukseen liittyvät lupaehdot. Näillä tulee olemaan ratkaiseva vaikutus siihen, miten hallintorakenne ja talous ja kyky tuottaa palveluja voidaan toteuttaa. Vasta silloin tiedämme käytännön tasolla, mikä on juuri Savonian kannalta tarkoituksenmukaisin hallintoratkaisu.

Moni hallintoon ja talouteen liittyvä kysymys on siis vielä täysin auki, joten liian nopea päätöksenteko voi johtaa sellaisiin ratkaisuihin, jotka voivat myöhemmin osoittautua vääriksi. Nyt kannattaa siis vielä odottaa ja seurata tarkasti kansallisen valmistelun etenemistä. Nyt ei ole vielä päätösten aika.”

Kesäkuun 2011 hallitusohjelman keskeinen tavoite on suomalaisen osaamisen nostaminen maailman kärkeen vielä tällä vuosikymmenellä. Ammattikorkeakoulujen uuden hallinto- ja rahoitusmallin oli määrä tukea tätä tavoitetta, mutta leikkauskaavailut vaarantavat tavoitteen saavuttamisen.

Mahdolliset uhkakuvat

Vuoden 2011 hallitusohjelman ja opetus- ja kulttuuriministeriön linjaukset saivat ammattikorkeakoulun väen haukkomaan henkeä. Kun hallitusohjelma saatiin pitkien neuvottelujen jälkeen kasaan, säästöjen oletettiin olevan 51 miljoonaa euroa. Myöhemmin selvisi, että siihen lisätään kuntarahoituksen osuus, jolloin säästösumma on noin 130 miljoonaa euroa eli ammattikorkeakouluille esitettiin noin 13 prosentin säästöjä.

Lokakuun alussa Savonia sai muiden ammattikorkeakoulujen tavoin palautteen opetus- ja kulttuuriministeriöstä. Vuonna 2013 esitetään vähennettäväksi 2 200 ammattikorkeakoulun aloituspaikkaa. Kun opiskelu kestää keskimäärin neljä vuotta, aloituspaikat voidaan kertoa neljällä, jolloin puhutaan noin 9 000 opiskelijan jäämisestä ammatillisen korkeakoulutuksen ulkopuolelle.

Ammattikorkeakouluverkoston rakenteellinen kehittäminen tulee olemaan suuri ja merkittävä kansallinen ponnistus. ”

Savonian rehtori Veli-Matti Tolppi valottaa tulevaisuuden uhkakuva:

”Leikkaukset vähentävät Suomesta noin 9 000 korkeakouluopiskelijaa. Nämä opiskelijat ovat yleensä lahjakkaimpia ja opinnoissaan parhaiten menestyneitä. Kun he eivät enää voi hakea korkeakouluihin, he siirtyvät alemmalle tasolle opiskelemaan. Ketju jatkuu alaspäin, kunnes käsissä on se joukko nuoria, jotka eivät pääse mihinkään. Tästä ei ole pitkä matka syrjäytymiseen.”

Rehtorineuvosto Arene ry otti voimakkaasti kantaa säästöihin jo syyskuussa 2011. Arenen lausunnossa todetaan muun muassa:

”Tehokkain tapa nuorten syrjäytymisen estämiseen on koulutus, ja korkeakoulutuksessa erityisesti ammattikorkeakouluilla on tässä asiassa aluevastuu. Ammattikorkeakoulut tukevat laajemminkin koulutuksella ja TKI-toiminnalla sekä alueiden kilpailukykyä että sosiaalista koheesiota.”

Arene lausunnossa kiinnitettiin huomiota myös tunnuslukuihin. Valtiovarainministeriön talousarvioesityksen tilastojen mukaan ammattikorkeakoulututkinnon vuonna 2010 suorittaneista nuorista 87 prosenttia työllistyi kyseisen vuoden loppuun mennessä. Vastaavat luvut ovat toisen asteen ammatillisissa perustutkinnoissa 66 prosenttia ja yliopistojen maisteritutkinnoissa 86 prosenttia. Am-

mattikorkeakouluista siirrytään työelämään runsaat kaksi vuotta aikaisemmin kuin yliopistoista, mikä vastaa yleisiin työuran pidentämistavoitteisiin.

Savonian laatupäällikkö Riitta Paasivuori maa-lailee uhkakuvia, jos laadusta ei pidetä kiinni:

”Laatuun panostaminen loppuu ja keskitytään taloudellisiin ja rakenteellisiin kysymyksiin. Se voi pahimmillaan aiheuttaa koulutuksen ja tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan heikentymistä. Tämä näkyy niin opiskelijoiden kuin työelämäyhteistyökumppaneiden tyytymättömyyden kasvuna.”

Opetus- ja kulttuuriministeriön palaute oli Savonialekin karua luettavaa. Kokonaisvähennys oli 145 aloituspaikkaa. Vähennykset tulee toteuttaa vuodesta 2013 alkaen. Ministeriön esityksen mukaan kulttuurialan koulutustarjontaa tulisi vähentää. Osa vähennyksistä tapahtuisi siirtämällä musiikin alan koulutus Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoululle. Tekniikan alan koulutustarjontaa tulisi myös vähentää rajusti. Luonnonvara-alan koulutusta lisättäisiin Savoniassa, ja vastaavasti sen alan aloituspaikkoja vähennettäisiin Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulussa.

Ministeriö nosti erikseen esille Varkauden yksikön. Palautteessa ministeriö totesi Varkauden yksikön vetovoiman olevan heikko. Yksikön tulisi ryhtyä voimakkaisiin kehittä-

mistoimiin, jotta se olisi tulevaisuudessa elinvoimainen. Nykyisellä toimintamallilla ei olisi mahdollista jatkaa.

Virkamiesvalmisteluna ja keskeisten luottamushenkilöiden toimesta syntyi paperi eli niin sanottu kuntayhtymän johtajan esitys. Se eteni tiukkojen äänestysten säestämänä sisäisen hallituksen, kuntayhtymänhallituksen ja 4.1.2012 kuntayhtymävaltuuston kautta esitykseksi ministeriölle.

Esityksen mukaan Savoniasta vähennettäisiin 145 aloituspaikkaa. Tekniikan koulutusohjelmista leikattaisiin 68, liiketaloudesta 45, muotoilusta 22 ja musiikista 10 aloituspaikkaa. Varkaudesta loppuisi nuorisoasteen koulutuksen sisäänotto.

Savonian esitys poikkesi jonkin verran ministeriön palautteesta. Suurimmat eroavaisuudet olivat musiikin, luonnonvara-alan ja Varkauden osalta. Musiikista vähennettäisiin aloituspaikkoja, mutta musiikin opetus säilyisi Kuopiossa. Luonnonvara-alalle ei myöskään esitetty lisäpaikkoja.

Savonia esitti Varkauteen alueellista innovaatiokeskusmallia. Se tukeutui koko Savonian koulutustarjontaan niin, että Varkaudessa ei olisi säännöllistä nuorten tutkintoon johtavan koulutuksen hakua vuodesta 2013 alkaen. Kuopiossa oleviin tekniikan ja liiketalouden koulutusohjelmiin tehtäisiin Varkauden työ-

elämälähtöinen opintopolku. Työ- ja yrityselämän tarpeisiin voitaisiin tarvittaessa järjestää eri alojen tutkintoon johtavaa koulutusta sekä muuta aluetta palvelevaa koulutusta.

Erityisesti huolehdittaisiin Varkauden alueen energia-, kone- ja ympäristötekniikan sekä kansainvälisen liiketalouden työvoimatarpeista. Lisäksi opetusta tukeva sekä aluetta palveleva TKI- ja palvelutoiminta jatkuisi, ja sitä kehitettäisiin osana innovaatiokeskusmallia.

Maaliskuun lopulla tuli opetus- ja kulttuuriministeriön päätös ammattikorkeakoulujen koulutustarjonnan vähentämisestä 2013 alkaen. Savonia joutuu vähentämään aloituspaikkojaan hieman esitettyä vähemmän. Ministeriö on päättänyt, että Savonian aloituspaikat vähenevät 135:llä. Määrä on kymmenen paikkaa vähemmän kuin ministeriö syksyllä esitti.

Kuopiossa kulttuurialan tilanne herätti paljon keskustelua. Aloituspaikkoja on jäämässä 90, mikä on vähemmän kuin Savonian yhtymävaltuusto esitti, mutta kymmenen ministeriön syksyistä kantaa enemmän. Tekniikkaan ja sosiaali- ja terveysalalle aloituspaikkoja jää ennakoitua enemmän. Savonian esitys tekniikkaan oli 399 paikkaa, ministeriön päätöksessä paikkaluku on 409. Huomattavaa on, että Savonian esityksestä poiketen ministeriö katsoi, että tekniikan

alan nuorten koulutuksen jatkaminen kolmen vuoden ajan Varkaudessa olisi perusteltua.

Sosiaali- ja terveysalalla yhteiskunnallinen kehitys näkyy selvästi. Syksyllä ministeriö esitti 344:ää aloituspaikkaa eli saman verran kuin edellisenä vuonna. Nyt ministeriö päätti Savonian esitystä mukaillen, että aloituspaikkoja tulee kymmenen enemmän eli 354. Luonnonvara-alalle esitettiin 15 paikan lisäystä Iisalmeen, mutta ministeriö yhtyi yhtymävaltuuston kantaan, ettei paikkoja lisätä.

Yllättävää oli liiketalouden aloituspaikkojen lisääntyminen 20:llä Savonian esityksestä poiketen. Liiketalouden aloituspaikkoja on siten 165. Matkailu- ja ravitsemisalalla aloituspaikkamäärään ei tullut muutoksia, joten niitä on 80.

Savonian tulevaisuudessa on monia kehityssuuntia. Esimerkiksi ISAT-yhteistyö on alussa, ja tulevaisuus näyttää, miten yhteistyö rakentuu. Kumppanuudet ovat vuorovaihtusprosessi, jolla tuotetaan lisäarvoa koko

toimintaympäristöön. Kansainvälisyydessä koulutusvienti ja sen toteuttaminen on uusia teemoja. Suuri unelma on vihdoin toteutumassa, pääsemme yhteiselle kampukselle vuosina 2011–2015 luomaan alueen hyvinvointia entistä vahvemmin.

Uhkakuvat voi kääntää mahdollisuuksiksi. Savoniassa ajatellaan, ettei tulevaisuus tule annettuna vaan rakennamme sen itse.

Veli-Matti Tolppi

REHTORI

Jouni Vornanen

TIEDOTTAJA

Ammattikorkeakoulut tukevat laajemminkin koulutuksella ja TKI-toiminnalla sekä alueiden kilpailukykyä että sosiaalista koheesiota. //

KUVALUETTELO

6	Savonian kuva-arkisto
10	Tapio Hartikainen
13	Lassi Sivonen
21	Jyri Wuorisalo
22	Niina Lautiainen
24	Tomi Parkkonen
27	Antti Pajula
29	Hannes Hyvönen
31	Savonian kuva-arkisto
36	Niina Lautiainen
39	Savonian kuva-arkisto
43	Vicente Serra
45	Minna Husso
49	Niina Lautiainen
53	Juha Asikainen vas., Riku Jokinen oik.
55	Arina Lakhan
57	Teemu Itkonen
58	Kirsi Vartiainen
60	QVIM Arkkitehdit Oy

